TÜRKİYE İÇİN

DEVRİM

"İDAREİ MASLAHATÇILAR ESASLI DEVRİM YAPAMAZ.. GAZİ MUSTAFA KEMAL

Haftalık Gazete
Sayı: 13 - 13 Ocak 1970 - 150 Kr.

Sahibi: Cemal Reşit Eyüboğlu — Genel Yayın Müdürü: Doğan Avcıoğlu — Yazı İşleri Müdürü: Uluç Gürkan

İdare Yeri: Adakale Sok. 28/4 Yenişehir — Ankara Telefon : 12720

Abone : Yıllık 70 TL. Altı aylık 35 TL. Üç aylık 17,5 TL. dır. (Yurt dışı ve uçak için ayrıca posta ücreti alınır.) İlân: Santimi 40 TL.

Ankara'da Murat Matbaasında dizilip tertip edilmiş, Hürriyet Matbaasında basılmıştır.

Prof. Muammer Aksoy Açıklıyor:

AP Genel Başkanı Demirel, T.C. Başbakan Yardımcısı olduğu günlerin eşiğinde bile, Türkiye aleyhinde yapılmış «yeni tür kapitülasyon» anlaşmalarının kapsamlarını, yabancı şirketler lehine ve Türkiye aleyhine genişletmek çabası içinde bulunmaktaydı.

S. Demirel'in Amerikan şirketleri hizmetinde bilinmeyen marifetleri

(Yazısı S. 8'de)

DEMİREL'İN HİZMETİNDEKİ NURCULAR

Mehmet Özgüneş, «irtica dosyası»nı Senatoda açıkladı

* * *

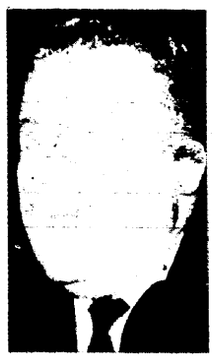

Tabii Senatör Özgüneş

Kürsüdeki gür sesli adam, önümüzdeki irtica dosyasının Kürtçülük bölümüne gelince, açık celsede konuşmak istemedi. Konu, Devlet Bakanı Refet Sezgin'in izahat vermesini gerek tirecek önemdeydi. Bu nedenle, Senatör Mehmet Özgüneş kapalı oturum istedi. Ama eski

(Sonu S. 7'de)

YOLSUZLUK HER YANDAN FIŞKIRIYOR

Demirelin uyuttuğu bir yolsuzluk daha!...

Demirel, «Biz, yolsuzlukların takipçisiyiz» demekte, fakat yığılan yolsuzluk dosyaları uyutmaktan yolsuzluktan söz edenlere karşı parti giyotini işletilmektedir.

Bu yolsuzluk hikâyelerinden ilgi çekicilerinden biri, Sayın Cevdet Sunay'ın damadı Şadi Ünal'a ait bir firmay la ilgilidir. Hikaye kısaca şöyledir:

Ereğli Kömürleri İşletmesi Müessesesi, 20 bin metreküp maden direği, travers ve kerestenin empreneyesini iste mektedir. İki firma işe talip olmuştur: Birinci firma, Sunay'ın damadına ait «Kereste Sanayii Koll. Şirketi» ve em prenye işi için Wolmanit CB maddesini teklif etmiştir. İkinci firma ise, «Ağaç Malzeme Emprenye Endüstri sirketi ve Tanalith C maddesi teklif eylemektedir. İkinci firmanın teklifi, metreküpte 10 lira ve bütün işte 200 bin lira ucuzdur. Üstelik ikinci firma emprenye işinde «Sakın Wolmanit CB kullanmayın. Bu maddenin suyla te-

(Sonu S. 7'de)

İstanbulda Rum Ticareti

Kurtuluş Savaşından be men sonra, kaçan bazı Rum ve Ermenilerin gizlice yurda sokulması büyük bir olay o muş ve İçişleri Bakanı Feri Bey istifa zorunda kalmıştı. Hürriyet gazetesi, aynı yol

(Sonu S. 3'de)

CHP Grubunda, Amiral Orkunt «ikili anlaşmalar»ı anlattı

ilhami soysal

1969 yılının 1 Eylül günü yürürlüğe giren, sâdece pazarlığı ondört ay süren Türkiye ile Amerika arasındaki «Temel Anlaşma» konusunda Hükümetin önümüzdeki günler içinde TBMM'nin «gizli» bir oturumunda «bilgi» vereceğini ihsas etmesi, CHP'yi birden harekete geçirdi. CHP Millet Meclisi Grup Yönetim Kurulu, Nato ve «İkili Anlaşmalar» gibi konularda uzman üç üyesini, Emekli Amiral Sezai Orkunt, Emekli Kurmay albaylar Orhan Kabibay ve Sadi Koçaş'ı «konuyu incelemek, gruba bilgi vermek ve Mecliste gerekirse gizli görüşmede sözcülük yapmak»la görevlendirdi.

Üçlü Komisyon adına grubu eski bir Genelkurmay İstihbarat Başkanı ve Nato uzmanı olarak Amiral Orkunt aydınlattı. Orkunt, anılarını nakledip bildiklerini ortaya döktükçe, pek çok CHP'linin gözleri hayretten açıldıkça açıyordu. Gerçi şimdiye kadar Türkiye ile Amerika arasındaki ilişkiler, ikili anlaşmalar konularında çok laf dinlemiş, çok yazı okumuşlardı ama, gene de vaziyetin vehametini tam olarak anlayabilmiş değillerdi. Perşembe günkü grup toplantısı bittiğinde, Meclis kordorunda karşılaştıkları Tabii Senatör Haydar Tunçkanat'a bu CHP'liler, şaşkınlık içinde, «Yahu neler varmış da haberimiz yokmuş» demekten kendilerini alamadı bile.

PIRINÇLIK ÜSSÜ HIKAYESİ

Amiral Orkunt, iki saatten fazla süren konuşmasında önce NATO nedir, Türkiye ile, Amerika arasında yapılan ikili anlaşmalar nasıl kotarılır, bu işin tarihçesi, ortaya çıkan sonuçlar konusunda geniş bilgi verdi. Amiral Orkunt, kendisinin Genelkurmay İstihbarat Başkanı olduğu dönemde, Amerikalıların, Diyarbakır'daki Pirinçlik üssünü genişletmek için ne türden oyunlara giriştiklerini teferruatıyla anlattı: Orkunt'a göre, Türki-

(Sonu S. 7'de)

Başkan Sunay'ın damadı Şadi Ünal (ortada) yolsuzluk olayına adı karışan Türkiye Kömürleri Genel Müdürü Behzat Firuz ve Eski Müdürü Abdülkadir Önek'le birarada..

bakış

Demirel'in Nurcuları

doğan avcıoğlu

Diyanet İşleri Başkanlığı Demirel'in hizmetinde bir nur culuğun, başkırgâhı halına getirilmiştir. Milli Birlikçi Mehmet Özgüneş'in Senato'da resmi belgelere dayanarak yaptığı açıklamalardan çıkan sonuç budur.

AP iktidarının mutemet adamı Yaşar Tunagür, Diyanet İşleri örgütü üzerinde diktatörlüğünü kurmuştur. Bu zât, 1965 seçimlerinden önce, İzmir gezici vaizi bulunmaktaydı. İçişleri Bakanlığı, din İşleriyle görevli Devlet Bakanlığına 12 Ağustos 1965'te bir yazı yazarak, bu zâtın İzmirdeki karanlık faaliyetlerine dikkati çekmişti. Bu resmi yazıda aynen şöyle denilmekteydi:

«İzmir gezici vaizi Yaşar Tunagür'ün Cumhuriyet, Atatürk ilkeleri ve 27 Mayıs İnkılâbı aleyhtarlığı ve gericilik asıladığı, milli birlik ve beraberliği bozduğu, İmam — Hatip ve Kur'an Kursu öğrencilerini Komünizmle Mücadele Derneği ve Türk Ocağına kayıtlarını yaptırmağa ve bu derneklerin bulumum toplantılarına katılmağa zorladığı, bu zümrenin önümüzdeki milletvekili seçimlerinde din istismarı yoluyla partiler propagandalarında direkt ve endirekt rol oynayacakları anlaşılmaktadır.»

Simdi Emniyet Genel Müdürlüğü kaynaklı İçişleri Bakanlığı yazısı üzerine, gezici vaiz hakında hiç değilse bir soruşturma açılması gerekir değil mi? Hayır, tam aksine, 1965 seçimlerini kazanan AP iktidarı gezici vaizi, Diyanet İşleri Başkan Yardımcılığına getirmiştir! Meslekteki bu büyük sıçramanın, seçimlerde AP iktidarına sağlanan büyük hizmetlerle bir bağlantısı olsa gerektir. Tunagür ayrıca İstanbul müftüsü yapılmış ve Gima Dış Ticaret uzmanlığına getirilmiştir! İlgili bir devlet memurunun Başkan Sunay'a verdiği bir rapora göre, Tunagür, Demirel ailesiyle yakın ilişkiler kurmuştur.

Konuyla, Senatör Özgüneş ilgilenmiş ve Başbakan Demirel'e sormuş: İçişleri Bakanlığı bu adam için, «Atatürk düşmanıdır, irticai yayına yolunda çaba gösterir» diyor. Ne yaptınız Bir soruşturma açtınız mı? Demirel'in cevabı ilginçtir:

(Sonu S. 3'de)

TÜRKİYE NASIL SOYULUYOR?

(MAHKEME KARARIYLA YAYINLADIĞIMIZ TEKZİP YAZISIDIR)

Gübre İthalinin Gerçek Yüzü

15 Milyon Zarar Değil 15 Milyon Kârımız Var

Bir ard düşünceleri yok ise, tamamıyle hâyal mahsülü, gerçekler le en küçük bir ilişkisi olmayan, belki gazeteni ze hususî bir maksat ve kasıtla uydurma bilgileri verenleri tatmin eden (ASIL BÜYÜK GÜBRE YOLSUZLUĞU) (Akdeniz'in Mavi Sula-

(Sonu S. 3'de)

POLİTİKA KULİSİ

DEMİREL : «ARTIK DAYANAMIYORUM»

Son günlerde Ankara'da AP çevrelerinden yayılan bir haber var: Demirel «Büyük Paşalar»a gitmiş, «Artık da yanamıyorum, ne gerekiyor sa yapılsın» demiş. Bu sözün doğruluğuna içtenlikle inanan bir hayli AP'li mevcut. Daha kurt politikacılar ise, «Parti içindeki son karışıklıklar üzerine, lideri tutanların uydurdukları bir hikâye» diyorlar. Bununla birlikte, artan ekonomik ve politik bunalımın Demirel'e istifayı düşündürecek güç günler hazırladığı muhakkak.

AP — CHP KOALİSYONU

İsmet Paşa, AP — CHP koalisyonu söylentilerini yalanladı. Bu konuda hiçbir temas yoktu; temasa sebep ve lüzum da yoktu. Gerçekten bugün için durum böyleydi. Koalisyon şartı mevcut değildi. Ama AP'de bir kopma olursa, ya da toplumsal ve siyasal bunalım şiddetlenip «cici demokrasi»nin himayesi başa geçilmesi kaçınılmaz olunca, Paşa ne yapacaktı? Paşa, politikacı olarak ihtimaller üzerinde konuşma zorunda değildi, ama böyle bir koalisyon ihtimalini çoktan düşünmüştü. Yakınlarına, «Koalisyon olursa ben dışarıda kalırım, hükümete siz girersiniz» demişti. Amerikalı dostlarımız ise, uzun süredir AP — CHP koalisyonunu iyi gözle görmekteydiler. Cumhuriyet

(Sonu S. 3'de)

TİP'te Yeni Yönetim

Aybar ve yakın arkadaşlarının, Merkez Yürütme Kurulu seçimini önlemek üzere Genel Yönetim Kurulundan istifa etmeleri, Sadun Aren ve arkadaşlarının Merkez Yürütme Kurulunu ele geçirmeleri ni sağladı. Aybar ve yakın arkadaşları, sonradan «istifadan vazgeçtik» dedilerse de, yedeklerle toplanan Genel Yönetim Kurulu, bu talebi redderdi. Böylece, Genel Yönetim Kurulunda Arencilerin ağır bastığı bir çoğunluk doğdu, Merkez Yürütme Kurulu Arencilerden teşekkül etti ve Behice Boran Genel Sekreterliğe geldi. «Sendikacılar» grubundan yeni Genel Başkan Şaban Yıldız, şimdi bu yeni

(Sonu S. 7'de)

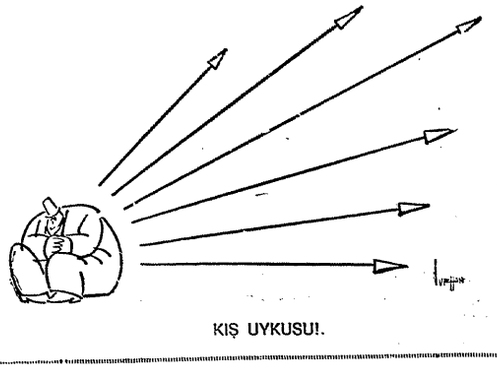

KIŞ UYKUSU!.

İthalâtta en az kâr : Yüzde 150 !

Ozel teşebbüsçü AP iktidarının Sağlık Bakanı Ozkan, bâzı sağlık malzemesini, ithalâtçıdan geçmeden doğrudan doğruya Bakanlığın ithal etmesi yüzünden, bütçe ve Plan Karma Komisyonunda eleştirildi. Bakan kendini şöyle savundu: «Fabrikalardan direkt ithalatı, fahiş kârlar peşinde koşan birkaç ithalâtçı firmanın oyununa gelmemek için yaptık. Direkt ithalat ile, piyasa değeri 25 milyon liralık tutan tıbbi cihaz ve malzemeyi 13 milyon liraya satın aldık. Aradaki fark 10 milyon liradır.»

(Sonu S. 7'de)

SOFRA

Bir büyük sofra olsa yurdumda
Bütün ulus karnını doyursa oradan.
Bir ucu Çankayalar,
Öbür ucu Edirne, Van, Muş.

Toplansak üç öğün
O kocaman masanın kıyısına.
Eşit ekmeklerle, eşit peynirlerle hepimiz,
Yesek içsek .

Sonra ayağa kalksa Sofrabaşı
Dese, Bu gün yemek iyi değildi ya
Daha iyilerini sunacağız size yarın,
Şu dış sömürgenlerden de kurtulur kurtulmaz

Fazıl Hüsnü Dağlarca

AŞIRI UÇLAR EDEBİYATI

İlhan selçuk

1950 ile 1960 arasında Türkiye sözde demokratik düzen içinde yaşamıştı. Gerçekte demokrasi ile Türkiye arasında en küçük bir ilişki yoktu. Buna rağmen, gerek CHP'li gerek DP'li olsun, her politikacı, ağzını açtığı zaman bismillâh der gibi demokrasi kelimeseyle başlardı sözü... Milyonlarca insanımızdan kaç kişi Türkiye'de demokrasinin değil, kaba bir faşizmin yürürlükte bulunduğunu biliyordu?.

En büyük politikacı İsmet Paşa biliyor muydu bu gerçeği?. Biliyorsa neden susuyordu ?.

27 Mayıs'ın nedenlerini Menderes iktidarının diktaya yönelmesinde» arayanlar vardır. Bunlara göre, Menderes, Tahkikat Komisyonu kurdurması, yazarları hapse atması, gazete sayfalarını kazıtması, zorbalığa kaymasa, olmazdı 27 Mayıs...

Bunlara göre Menderes demokratik düzenin kurallarına ihanet ettiği için devrilmiştir

Acaba öyle midir?

Menderes'in demokrasi kurallarına ihanet ettiğini söyliyebilmek için Türkiye'de demokrasinin varlığını kabul etmek gerekir. Oysa bugün açıkça biliyoruz ki, karşı — devrim dalgası 1948'den başlayarak hızlanmış, İsmet Paşa'ya boyun eğdirmiş. 1950'de iktidara lök gibi oturmuş, ve fikir özgürlüğü gibi temel demokrasi kurallarını hiçe sayarak kaba bir faşizmi uygulamaya başlamıştır. 1946'dan sonra ve 1950'nin ilk yıllarında nice solcu yazar ve düşünür zindanlara atılmıştır. Sol kelimesi aforoz edilmiş, sosyalizmin s'sini söyliyenler ölümlerden ölüm beğenmiştir. 1950 — 1960 arasında Türkiye'de demokrasi oldu ğunu iddia etmek için ya körkütük cahil, ya da yalancı olmak gerekir. Komprador — mütegallibo taifesinin sandık rejimini kullanarak iktidara geçmesinden başka birşey değildir Demokrat Parti hareketi... Bu hareket iktisadi açıdan iflâs topunu atıp borutunu tüketince do 27 Mayıs patlamıştır.

1950 — 1970 arası ise başka bir hikâyedir.

1960 ihtilâlinin getirdiği çalkantılar içinde fikir yasaklarının duvarları yer — yer çatlamaya başlamış ve sol aydınlar gerçekleri gözler önüne yaymak imkânını sağlamışlardır. Kolay olmamıştır bu... İktisadi düzen ve rejim temkidinin yasaklandığı, kaba faşist güçlerin olanca ağırlığıyla toplumu oturduğu bir kesimde, devrimci fikirler büyük tepkiyle karşılanmıştır. 1946'dan beri toplumda geçer akçe olan «aşırı sol ve aşırı sağı tasfiye ederek demokrasi yapmak» formülü demokratesin kılıcı gibi aydınların tepesinde sallanmıştır. Gerçekte Batı demokrasisi avukatı görünüp de bu formülü savunanların tutarlı bir tarafları yoktur. Batı demokrasilerinde «aşırı sol» ile aşırı sağı temizleyip demokrasi yapmak» politikasını hiçbir namuslu aydına benimsetemezsiniz. Türkiye'de ise koskoca bir İsmet Paşa kalkıp :

— Aşırı uçları temizliyorsak yürümek... teklifini Bay Süleyman Demirel'e sunabiliyor. Ve bu teklifin ardından Batı demokrasisi edebiyatı yapabiliyor. Halk Partisi yöneticilerince benimsenen bu tutum, DP — CHP işbirliğini, AP — CHP işbirliği niteliğinde yürütmekten başka şey değildir.

Ama yürüyebilir mi bu ortaklık?

Öyle sanıyoruz ki, bu ortaklık işlamaya başlayınca Türkiye'de işler büsbütün kızışacak, aşırı üç edebiyatıyla yirminci yüzyılda Türk toplumunu yönetmeye kalkışanlar büsbütün iflâs edeceklerdir. Bugün Türkiye'de aşırı uç, ne soldadır, ne sağdadır. Aşırı uç, komprador kapitalizmidir. Komprador kapitalizminin Vehbi Koç, Kazım Taşkent, Sellefyan, Moreno gibi ünülleri, memleketi yabancılara bağlayan ekonominin aşırı tepeleri olukça, aşırı uçları sokaklara dökülen devrimci üniversite gençliğinde veya yobazlık eğitimden geçmiş zavallı cahillerde aramak boşunadır.

Demirel, bu yolda İsmet Paşa'dan daha temkinlidir. «Aşırı uçları temizliyoruz» sloganıyla bir eyleme geçmenin kendisine pahalıya'malolacağını anlamış gibidir. Meselenin iktisadi olduğunu CHP kurmayından daha gerçekçi bir mantıkla belirtiyor. Önümüzdeki yıllarda komprador kapitalizmini ayakta tutmak için girişilecek tedbirler yönünde akıl yoruyor. 1970 — 1974 arasının nelere gebe kaldığını biliyor. CHP'nin kurmayları ise, sinirleri bozulmuş kişilerin domaçlarındaki tutarsız, karanlık, çelişkili havadan anlaşıldığı gibi ne yapacağını bilemeyip, modası geçmiş aşırı uç edebiyatından medet ummaktadır.

Herhalde dillerde dolaşan demokrasi edebiyatına rağmen Türkiye'de Batı demokrasisi yoktur. Türkiye'de yürürlükte bulunan garip rejimi, «aşırı uçları temizliyerek biraz daha yürütebilmek teklifi de herhalde Batı demokrasilerinde kargaların güleceği bir iştir.

PARLAMENTOCULUK TARTIŞMALARI

KENNEDY'CİLİKTEN DEVRİMCİLİĞE

Juan Bosch'un ortaya attığı «halk tarafından desteklenen otoriter rejim» tezinde Dominik Cumhuriyetinde uyandırdığı ilgi, eski başkanın hâlâ destek'endiğini gösermektedir. Seçimlere az bir süre kala, Balaguer'in tekrar seçilmesini önlemek amacıyla, adayların sayısı artmaktadır. Öte yandan «halk tarafında» desteklenen otoriter rejim» tezi, Juan Bosch'un Devrimci Dominik Partisi (PRD) içinde ihraçlarla radikallerin çatışmalarına yol açmıştır.

Halen Partiste yönetimde olan Juan Bosch, Küba ve Vietnam ve Çin'e yapacağı gezi den önce, Jeune Afrique dergisine aşağıdaki demeci vermiştir:

Jeune Afrique — 1970 başkanlık seçiminde Devrimci Dominik Partisinin adayı olacak mısınız?.

Juan Bosch — Hayır. Zaten bundan sonra asla seçim oyununa katılmıyacağım. Çünkü temsili demokrasinin, ABD'ye tamamen bağlı bizim gibi ülkelerde yaşayacağına inanmıyorum. Tekrar ediyorum: Ben bu anlamda demokratik bir lider değilim.

J.A. — Halk tarafından desteklenen otoriter rejim tezinin neleri gerektirdiğini açıklayabilir misiniz?.

J.B. — Oldukça güç. Fakat açıklamaya çalışacağım. Ben Latin Amerika ülkelerinde gerçek ulusal burjuva sınıfının olmadığı ve bu ülkeler den hiçbirinin bu sınıfı ve ratabilecek vakti olmadığı ilkesinden hareket ediyorum. Kaldı ki, temsili demokrasi, bizzat burjuvalarının sistemi dir.

Biz, motorunu ABD'nin oluşturduğu «oligarşik cephe ler» tarafından yönetilen ülkeleriz. Bu cepheler büyük arazi (latifundiyzlar) sahipleri büyük ithalât - ihracat sektörünü, burları ve devlet memurları ile silâhlı kuvvetlerin önemli kısmını içine alan küçük burjuvazinin üç üst tabakasını kapsamaktadır. 1963'e kadar, ruhban sınıfı da bu cephelerin içinde yer almaktaydı. Fakat 1965'ten beri pek çok Latin Amerikalı papaz, devimci bir mücadele sürdürmektedir. Ancak, tekrar edeyim, bu cepheler içinde en aktif unsur, bi tün gücü ile müdahale etmek ten çekinmeyen ABD'dir. Çeşitli halk kesimleri, önce ona karşı savaşmak zorundadır. Şu anda Latin Amerika ülkeleri, dramatik görünümler ortaya koyan bir bunalım içindedirler. Hızla artan bir nüfus, her gün azalan gayri safi milli hâsıla, yuz binlerden fazla yetersiz beslenen ve dahima işsiz insanlar, kısa bir süre sonra faizi temel borç kapitalini de aşacak olan dış borçlar. Küba'dan başka Peru, Kolombiya, Dominik, Bolivya ve Brezilya'da cereyan eden olaylar, Latin Amerika'nın bir mücadele alanı nemire girdiğini göstermektedir. Brezilya'da ABD'nin emperyalizmi ettiği politikayı izlemekiçin üç yıl zarfında bir daha de içinde üç darbe yapmak gerekti.

J.A. — Halkın desteğini kazanan otoriter rejimin silahlı mücadele sonunda mı verileceğine inanıyorsunuz?.

J.B. — Bu rejimin hangi yol gerekliyse, o yoldan yer leseceğine inanıyorum. (Eski Başkan, Dominik'te olmamasına rağmen, bu soruya kesin bir cevap vermekten kaçınmıştır).

J.A. — Rejim şiddetle mi yerleşecek?

J.B. — Başka çözüm yolu kalmayınca ne yapılabilir ki?

Juan Bosch, Dominik Cumhuriyetinin Kennedy tarafından desteklenen «orta — sol» eğilimli eski Cumhurbaşkanıdır. Bosch, ülkede bir takım ılımlı reformlara girişmek istemiş, fakat güçlü tutucular kliolisyonu karşısında başarısızlığa uğrayarak iktidardan uzaklaşmak zorunda kalmıştır. Milliyetçi bir askeri darbe, 1965 yılında Bosch'u tekrar iktidara getirecek gibi olmuştur. Ama Johnson yönetimi, Dominik'o 42 bin asker çıkararcık, orta — sol Bosch iktidarına yolu tıapatmıştır. ABD yönetiminde ve şupheli şartlar içinde düzenlenen seçimlerde, Bosch adaylığını koymuşsa da, ciddi bir seçim kompanyası yurutmemiş ve seçimleri ABD'nin desteklediği tutucu aday kazanmıştır. Halen Avrupa'da bulunan eski «orta — sol» cu Bosch, bu denemelerden sonra, sandık demokrasisinden ümidini tamamen kesmiştir. Sandıktan emperyalizmin çıkacağını söylemektedir.

Dilimsel açıdan girişilen parlamentoculuk tartışmalarına ısık tutmek amacıyla, eski Dominik Cumhurbaşkanının «Jeune Afrique» dergisine açıkladığı goruşlerini yayınlıyoruz.

J.B. — Halk tarafından ya pılmış devrime..

Proleter Devrimci

AYDINLIK

Aylık sosyalist Dergi

Gerçek kahraman ,kitlelerdir

★ Halk için çalış — Mao Zedung

★ Ho «Amca»nın düşündüklerinden — Hikmet Kıvılcımlı

★ «İki Taktik» üzerine — Doğu Perinçek

★ Tarımda üretim ilişkileri üzerine — Korkut Boratav

OCAK SAYISI ÇIKTI

Adres: Adakale Sokak, 28/1 Yenişehir — Ankara

Devrim — 13/1

Ben Milletvekili iken...

AYDIN YALÇIN, "KOMÜNİST MANİFESTİ,,Nİ OKUYORDU

Meclis tutanaklarını yeniden gözden geçirirken, saatler boyu hiçbir şey demeden konuşma retorlarının nasıl tıraşlandığını ve içi boş cümlelerle sanki bir şey yapılıyormuş gibi havan da nasıl su dövüldüğünü tekrar yaşıyorum!

Örneğin Alican YTP adına 1955 yılı hükümet programını tenkit ederken « malûmu ilân» sampiyonluğunda kelimelere bakın nasıl şıkıdatıyordu :

— Türk milleti gibi suratlı gelişmeye muhtaç bir toplumun, bugünkü siyasi, sosyal ve ekonomik şartlar içinde, meselelerinin çözümlenmesi sanıldığından ve uzaktan görüldüğünden çok daha ciddi, çalışmaları gerektiren ve bu ciddiyete uygun kararları alıp cesaretle uygulamaya koymayı zorunlu kılan bir büyük dâvâdır...

İki boş cümlelerle, saba tekerlği gibi boyle ardarda yuvarlanıp gidiyordu :

— Bu dâvanın çeşitli yönleri vardır. Bir yönü toplumun karşı karşıya bulunduğu maddi ve manevi ihtiyaçlardır. Azgelişmiş toplumlarda bu ihtiyaçlar hudutsuz denecek kadar çok ve hudut suz denecek kadar derindir

Bu tür sözlere büyük paralar ödeniyor, eğitimler harcanıyor, tutanak kâtipleri seferber ediliyordu. Türkiye'de Politikacılık gerçekten belesinden yaşatma sanatıydı.

Hükümet programı üzerinde bütün partiler görüşlerini belirttiler. Birinci tur sona erdi. Bir ikinci tur daha yapılacak ve partiler görüşlerini bir kere daha belirteceklerdi.

İkinci turun ilk sözü AP adına Aydın Yalçın'ındı.

Aydın Yalçın şöyle diyordu :

— Bu yaz Kilyos'ta İktisadi ve Sosyal Tetkikler Konferans Heyetinin düzenlemiş olduğu seminerde kalkınma ve sistem meseleleri üzerinde tartışma yapan bir çok tanınmış yabancı ilktisat profesörü çok dikkate şayan müşahadeler ve fikirler ileri sürmüşlerdir. Yıllarca Pakistan Planlama Teşkilâtında Uzman olarak çalışmış olan Harward Üniversitesi profesörlerinden Papanek, azgelişmiş ülkeler için dikkate şayan bir modeş olarak Pakistan tecrübesi üzerinde bir plân sunmuştur.

Aydın Yalçın Amerikalı uzman Papanek'in Pakistan kapitalizmini nasıl övdüğünü şöyle anlatıyordu :

— Prof. Papanek aynen tebliğinde şunları söylenmektedir: «Sınai inkişaf daha ziyade özel teşebbüsün eseridir. Sınai müteşebbislerin ortaya çıkmasını münakaşa eden bazı kimseslerin ümit ve tasavvurlarının aksine sanayiciler grubu Pakistan'da 25 yıl gibi nisbeten kısa bir zamanda ortaya çıkmışlardır. Sanayiin büyük bir kısmını kurmuşlar ve bunu Avrupa ve Amerika'nın daha kıdemli sanayici kırallarına taş çıkartacak bir kaabiliyet ve İçgüdüyle idare etmektedir.»

Aydın Yalçın yine Papanek'in tebliğinde bu büyük başarılardan sonra Pakistan'da adam başına düşen milli gelirin 75 dolar olduğunu belirttiğini de söylemekte ve bu zeferin kapitalizm sayesinde sağlandığını anlatmaktaydı.

Acaba sosyalist ülkelerde adam başına düşen milli gelir ne kadardı? Onu hiç kurcalamıyordu. Sadece Güney Rodezya'nın da kapitalist yoldan kalkınmakta olduğunu ileri sürüyor ve Türkiye'nin de Pakistan ve Güney Rodezya örneklerine göre kalkınacağını iddia ederek şöyle diyordu :

— AP programı köklü, temelli ve kendi gerçeklerimizden mülhem bir fikir üzerinde yükselmektedir. İleriki nesillerin «Türk mucizesi» olarak vasıflandıracaklarından şüphe etmediğimiz büyük hamle ve dinamizm, ancak böyle bir çerçeve içersinde gerçekleştirilebilecektir (Soldan bravo sesleri, alkışlar.)

Aydın Yalçın AP'nin sosyal adalet konusunda halkı uyuttuğu iddialarına da cevap vererek bunları ancak komünistlerin soyliyebileceğini iddia ediyor ve şöyle diyordu :

— Bütün sosyal reformlar cemiyeti ihtilâle değiştirmeyip, ikna metodu ile bir takım kısmi ıslahat tedbirleri ile cemiyetin ileri bir cemiyet, âdil bir cemiyet, hür bir cemiyet, mesut bir cemiyet haline getirmek isteyen Batılı usullerle sosyal meseleleri halletmek isteyenlere, dünyanın her tarafında komünistler «Bunlar halkı oyalamadır» ithamıyla karşı çıkmaktadırlar. (A.P sıralarından bravo sesleri ve alkışlar) Size Komünist beyannamesinin şu pasajlarını okuyarak görüşler arasındaki paralelliğe bilhassa dikkatınızı çekmek isterim. Komünist beyannamesinde, reformcu sosyalizm, kotu burjuva sosyalizmi, Alman sosyalizmi, konservatif sosyalizm, statik sosyalizm, ıslahatçı sosyalizm gibi kelimelerle fakir görulen demokratik sosalizm, yani Batının Marksist olmayan, komünist olmayan, ıslahetçi, reformcu sosyalist akımları şu kelimelerle mahkûm edilmekte dir. Aynen okuyorum :

«Bu sebeple siyasi aksiyon ve bilhassa ihtilal faaliyetlerini reddederler. Reformcu sosyalistler, Hedeflerine başarı yollarıyla ulaşmak isterler. Başarısızlığa uğramağa mahkûm olan ufak deneme ve tecrübeleri örnek vere vere yeni bir toplum inancına yol açmak isterler. Her ne kadar bu sistemleri ilk ortaya atanlar bir çok yönden ihtilâlci olduğunu halde, çömezleri ve taraftarları her hususta gerici mezhepler teşkil etmişlerdir.

«... Burjuva cemiyetinde sermaye şahsiyet sahibidir. Hür ve bağımsız olan odur. Buna mukabil canlı insanlar tâbi, ve şahsiyetsizdir. Bu durumun ortadan kaldırılması, burjuvalar, terdiyet ve hürriyetin ilgası diye adlandırıyorlar. Gayet tabii maksadımız burjuva terdiyetini, bağımsızlığını ve hurriyetini ortadan kaldırmaktır. Halihazır burjuva düzeninde hürriyetten kasıt, serbest ticaret ve alış—veriştir. Özel mülkiyeti ilga edeceğimiz için dehşete kapılıyorsunuz. Fakat bugün mevcut toplum düzenimizde nüfusun 10 da 9'u için zaten mülkiyet hakkı bahis konusu değildir. Mülkiyetin ancak bir azınlık elinde oluşunun sebebi bu hakkın, halkın 10'da 9'unun elinden alınmış olmasıdır.

(Ortadan Komünist beyannamesini bütün Türkiye'ye yayıyorsunuz sesleri.)

Bu sözlerin bütün Türkiye'ye yayılmasının mesulü herhalde AP değildir arkadaşlar. (Soldan bravo sesleri, alkışlar.)

Başkan — Cevap vermeyiniz.

AP grubu adına Aydın Yalçın : — Binaenaleyh reformları bütün komünist ve marksist lerin söylediği gibi halkı oyalamak ve nihai kurtuluşu geciktirmek hedef ve vasıtaları olarak mütalaa eden görüş, maalesef Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin bu kürsüsünden ifade edilme hürriyetine sahip olmuştur...

Aydın Yalçın bu işe çok özülmüş görünüyordu. Bir yandan Amerikan uzmanı Papanek'in arzusuna uygun Pakistan'la Güney Rodezya usulü bir kalkınmayı öğütlüyor, bir yandan sözde Batıyı övüyor, ama bir yandan da Batı demokrasilerindeki marksist kanadın Türkiye'de de temsil edilmesini hiç istemiyordu.

Teorisyeni bu kadar çelişiler içinde olan bir partinin «Türk mucizesini» nasıl yaratacağı sonunda ardarda kurşunlanan öğrenciler ve işçilerle ortaya çıkacaktı.

çetin altan

GENÇLİK

Universite, özerkliğine sahip çıkmalıdır !

Uluç Gürkan

«Kaba kuvvet aslında öğrenciye karşı değil, üniversiteye karşı kullanılmıştır. Universite, öğrencisi ve öğretim üyeleriyle bir bütündür... Polislerin üniversiteye Ziraat Fakültesi dekanı Orhan Düzgüneş tarafından davet edildiğinin tesbiti halinde istifasını istiyeceğim. Ama polis üniversiteye kendiliğinden girmişse, yaka numaraları tesbit edilen polislerle müdürleri de mahkemeye verilecektir.» Ankara Universitesi Rektörü Prof. Tahsin Özgüç, geçtiğimiz hafta içinde, toplum polislerinin Ziraat ve Veteriner fakültelerine girmeleri karşısında, tutumunu böylece açıklamıştır. Rektörün üniversitenin özerkliğini zedeler nitelikte gördüğü olayın bir diğer yanı daha vardır ki, geçmişi üç yıl öncesine kadar uzanmak tadır.

PASOLARA DİKİLEN GOZ

Geçmişte turistik geziler, danslar, eğlence geceleri düzenlemeyi iş edinmiş öğrenci kuruluşlarının, son yıllar da, hakkını arayan işçinin, aracıya, tefeciye karşı çıkan, toprak işgal eden köylünün safında yurdu taraması, salonlarda, sokaklarda ülke sorunlarını dile getirmesi egemen sınıfları telâşlandırmıştır. Gün geçtikçe güçlenen devrimici gençlik eyle mini engellemek amacıyla tertiplenen oyunlardan teki de öğrenci kuruluşlarını mali imkânlarından yoksun bırakmak olmuştur. Bütçe kanunlarında gerçekleşen ödenekleri kendilerine verilmemiştir. Aynı nedenlerle, öğrenci kuruluşlarınca satılan şebekelere de göz dikilmiştir. Nitekim, 1967 — 68 öğrenim yılında, Ankara Universitesinde, pasoların fakültelerin öğrenci işleri bürolarında ücretsiz olarak dağıttırılmasına teşebbüs edilmiştir. Öğrencilerin direnmesi ve başta o tarihteki Rektör, üniversite yetkililerinin olumlu bir tutum takınması üzerine bu oyun tutmamıştır. Bu yıl ise, sahte şebekeleri bahane eden Ankara Belediyesi, otobüslerinde kullanılacak pasoları Kendisi vermeyi kararlaştırmıştır. Öğrencilerin direnmeleri üzerine, pasoların öğrenci işleri bürolarında dağıtılmaları halinde sorunun çözümlenebileceği görüşü ortaya atılmıştır. Gerçekte, pasolar öğrenci-işleri bürolarında sadece satılmakta, bunların damgalanmaları ve tasdik edilmeleri öğrenci işleri bürolarında yapılmaktadır. Görünen, amacın öğrenci kuruluşlarının mali imkânlarının yoke dilmek olduğudur.

OZERKLIGI TEHDIT

Belediyenin haksız bulduk ları kararını uygulatmak amacıyla fiili direnişe geçen öğrencilerin bu evlemi ni siyasal iktidar baskı yolunda fırsat bilmiştir. Erkek Yüksek Öğretmen Okulu önünde Belediye otobüslerini durdurmak isteyen gençlere carişan toplum polisleri okul müdürü Ali Erkan'ın daveti üzerine okula girdiklerinde silâh kullanmaktan sakınmamışlardır. Bir gün sonra ise Ziraat ve Veteriner fakültelerine ken diliğinden giren polis tecavüzlerini, kendilerine müdahale eden Veteriner fakülte si eski dekanı Selahattin Güçtürk'ü tartaklayıp, tabanca ile tehdit etmeye kadar götürmüştür.

Başbakan Demirel ise, ahıştabıştış isıkubuyla, otobüslerdeki vatandaşı vatandaşlık görevini yerine getirmeye çağırmıştır. Rahatsız edildikleri öne sürülen vatandaşlar adına vatandaşlık görevini kimlerin, hangi yollardan yerine getirmek isteyeceği artık herkesin malûmudur.

Rektör Özgüç'ün sözleriyle, «üniversiteye karşı kullanılan bu kaba kuvvet» AP iktidarının anlayışına uygun düşmektedir. İktidar partisinin seçim beyanname sinde, hükümet programın da ve başbakan Demirel'in Abdi İpekçiye verdiği demeçte, siyasal iktidarın Başbakanın başkanlığında toplanacak bir Üniversiteler arası Yüksek Kurul'un özlemi içinde bulunduğu görülmektedir. Bu kurul, özerk olmayan üniversiteler temsilcilerinin de katılmasıyla siyasal iktidarın hizmetine kolayca girebilecektir Yüksek Kurul'a, «Universite öğretim üyeleriyle yardımcılarının eğitim, araştırma ve yayın faaliyetlerinin Anayasa'nın temel ilkelerine uygun olmasına nezaret etmek» görevinin verilmesi düşünülmektedir. Buysa, SBF Dekanı Prof. Ilhan Unat'ın açıkladığı üzere. «Universite öğretim üyeleri ve yardımcılarının Anayasa teminatı altında bulunan serbestçe araştırma ve yayın özgürlüklerine son sür kovmak» demekdir.

AP iktidarının bu özlemini gerçekleştirmek üzere çalışmlara başlanmış değildir. Bugünlerde görülen, AP iktidarının özerkliği olmayan Yüksek öğrenim kurumlarını baskı altına almak için her olayı fırsat saymasıdır. Nitekim, okula polis çağıran müdürü protesto etmek üzere boykota başlayan Erkek Teknik Yüksek Öğretmen Okulu Milli Eğitim Bakanlığınca kapatılmıştır. Polis Enstitüsünde ise boykotcu öğrenciler polis memuru olarak, geçici görevle çeşitli illere tain edilmişlerdir. Bunların 20'den fazlası hakında soruşturma açılmış ve kendileri kadrolu polis olmak üzere Izmir Emniyet Müdürlü güne gönderilmişlerdir.

Bugünlerde Universiteye karşı işlenen suçların artması üzerine üniversite içinden gerekli tepkinin gösterilmesi beklenmektedir.

Gelecek Sayı :

CEVDET SUNAY'A AÇIK MEKTUP

Talât Turhan

(Sunay, Silâhlı Kuvvetler Birliği Başkanı iken, Talât Turhan, bu kuruluşun önde gelen üyelerinden biri idi..)

yeni belgeler açıklanıyor

haydar tunçkanat

ikili anlaşmaların içyüzü

Bütün Yurtseverlerin Başucu kitabı

368 Sayfa,15 lira

adres: süleyman sırrı sokak 12 yenişehir-ankara

ekim yayınları

GERİCİ BASINDA NE VAR NE YOK ?

Hasan Kaya Cemal

"Bediüzzaman,, Said-i Nursî ve DP - AP

Ülkemizde «cici demokrasisinin kahuüyle birlikte, ağa, tefeci, aracı ve işbirlikçiden oluşan anti — kemalist karşı devrimci güçlerin partisi DP, bu güçlerin ekonomik ve ide olojik baskısı altındaki geniş kitle'erin oylarıyla sandıktan çıkarak iktidara lök gibi oturmuştu.

DP, İktidarını sürdürebilmek için Atatürk ilke'erinden her türlü tâvizi vermiş ve bu arada, Adnan Menderes ve Tevfik İleri, Atatürk düşmanı Said Nursi'nin elini öpmekte ve onun çağ dışı «nur» fikirlerinin yayılmasına göz yummakta hiçbir sakınca görmemişlerdi.

Böylelikle, Bediüzzam Said Nursi'de «Biz Kur'an hizmetkârları ve Nurcular. demokratları iktidar yerinde muhafaza etmeye Kur'an menfaati için kendimizi mecbur biliyoruz» biçiminde emirnameleri müritlerine göndermişti.

Bozuk düzenin değiştirilmesi doğrultusundaki görüşleri «dine aykırı ve dehşetli» olarak niteleyen Bediüzzaman Hazretleri, DP'yi kastederek, «o iktidar partisinin lehin de ehli dini yardıma davet ediyoruz» demişti.

Yine eski «İngilizci» Said Nursi Hazretleri, DP'nin «Amerikancı» olmasının İktidarda kalması için yeterli bir neden olduğunu da şöylece belirtmişti: **«Amerika gibi din lehinde çalışan muazzam bir devleti kendine hakiki dost yapmak iman ve islamiyetle olabilir.»**

Bütün bunlara karşılık, Said Nursi'nin DP'lilerden rica sı, Atatürk ilkelerine aykırı çağdışı görüşlerin yayılmasını serbest bırakmaları olmuş: «Rica ediyoruz ki, bu memleke tin ehemmiyetli mahsulü ve vatanda ve şimdi âlemi İslam da pek büyük faidesi ve hizmeti bulunan Risale-i Nur'u müsaderelerden kurtarıp neşrine hizmet etsinler.»

Nitekim, DP'nin bu hizmette hiç de kusur etmediği, «Demokrat Nur Talebelerinin yazdığı 15.4.1957 tarihli mektup tan anlaşılıyor: Risale-i Nur'un Anadolu ve Şark vilayetlerinde, hatta âlemi İslamda fevkalâde bir hüsnü kabul gör mesi ve Ankara'da hükümetin müsaade ve teyidiyle büyük mecmualarının resmen tab edilmesi ve bütün mahkemelerin den beraat kazanması sebebiyle Risale—i Nur'la alâkadar olan büyük bir kitle **Demokrat İehinde hareket etmekteuir»**

Nurcuların organı İttihat gazetesinde 1969 seçimlerin den bir süre önce yayınlanan bu mektubun altına «Bediüz zaman'ın harim—i İsmetindeki hizmetkârı» ZÜBEYİR, AP' nin DP'nin halefi olduğunu ilân eden bir not düşmüş: «27 Mayıs Hüklimet darbesinden sonra her ne sebeptense, Demokrat Partinin ismi kanun'a yasak edilmiş, fakat köylerimize kadar, «Demokrat Parti teşkilâtının devamı Adalet Partisidir» diye maşeri vicdanlarda kökleşmiştir.»

Görüldüğü üzere, sandıktan çıkabilmenin önkoşullarını gayet iyi değerlendiren Nurcular, «Amerikancı» ve «anti — kemalist» yizgideki partileri tercih ediyorlar.

TUTUCULAR ÖRGÜTLÜ, İLERİCİLER DAĞINIK!

Türkiye çeşitli yönlerde çözüm bekliyen sayısız sorunlarıyla ciddi bir bunalım içinde dir.

Türkiyenin bugünk genel görünüşü şudur:

Türkiyenin bütün tutucu güçleri birleşmiş tir; Örgütlenmiştir. Bütün illere ve ilçelere yaygın, her gün sayısı artan İmam Hatip Okulları ile on binlerce köy ve mahalle kuran dershaneleri ile, bütün ilçelerde fetvahaneler, yüz binlerce «hademeyi hayrat» ile, iskolastik medrese, bir kurum olarak geniş bir yasa ma alanı üzerinde ihya edilmiştir. Cemaatcilik, şeriatcilik faaliyetleri adeta meşruluk ka zanmıştır.

Öteyandan, Türkiyenin insan gücünün üç te ikisi işsiz ve aylaktır.

Bir milyonu aşkın genç, yabancı ülkeler de iş bulmak için sıradadır. On binlerce aile, Avusturalya bile olsa, yurt dışına göçe hazır dır. On beş milyoniuk çalışma çağındaki nü fusun, temelli iş yerlerinde iş bulabileni, bir milyonun çok altındadır.

Yabancı sermaye, kapitülasyon devrinin çirkinlik'erini ansıtan bir ölçüde ulusal çıkarla rın aleyhine, ulusal kaynaklar üzerinde imtiyaz lar kurabilmektedir.

Sanayi ve ticaret, hem kalite hem de fiyat bakımından tüm kontrolsüzdür; iç sınai mamuller ve ithal malları ulusal ihtiyaç hacmi nin çok altında olduğundan piyasada tekel fi yat mekanizması hüküm sürmekte, kâr marjla rı meşruluk sınırlarının çok üstüne yükselebil mekte, halk soyulmaktadır.

İthalatcı kârının, hattâ kamu siparişlerin de yüzde yüzün üstünde olduğu, Eağlık Baka nının ifadeleriyle sabittir. Bu kâr haddinin ne rakende satışlarda on kata dek yükseldiği ise, günlük yaşantı gözlemlerinden bilinmektedir.

27 Mayıs Devriminin bütün ana örgüt ve kurumları gibi, kısa sürede çığrından çıkarıl mış Devlet Planlama Kurumu. Hükümetin rasgele İcraatının bir tescil dairesi haline ge tirilmiştir. Bu nedenle, ciddi bir plândan yok sun ulusal ekonomi olamı, bir karışıklık ve po rçanalık içindedir.

Pek yetersiz olan ulusal tasarrufların ö nemli bir bölüğü, bu ekonomiye vararsız lüks binalar, eğlence yerleri gibi yatırımlara gitmektedir.

Avrupa Ortak Pazar Topluluğuna katılma mızı hazırlayacak olan «geçiş dönemi»nin ari fesinde, bu topluluktan 400.000 ton buğday it hal edecek durumdayız. Üstelik, belli başlı tarımsal ihraç ürünlerimizin yıllardan beri bi riken istokları bugün ulusal ekonomi için ciddi bir tehlike arzetmektedir. Pamuk, tütün ve hattâ fındık bu durumdadır İlgili Bakanın ifadesinden anladığına göre eldeki tütün sto ku: 240 milyon ton olup bu 2,5 milyar liralık bir değer taşımaktadır. Bu stok Türkiye'nin 2 yıllık ürününe eşittir.

Fiyatlardaki yükseliş, vatandaşın günlük yaşantısında görebileceği bir hızla gelişmek te, geçim darlığı artmaktadır.

Velhasıl, Türkiye'nin ekonomisi, de sosyal ve siyasal alanlarda olduğu gibi, ağır bunalım içindedir. Bize göre, bu bunalımın ana etken leri, kapitalist düzenin bünyesinde saklıdır; Bunun için de, bu düzeni temsil eden iktida rın alabileceği tedbirlerle, durumun değişeceğini, düzeleceğini; hele hızlı ve sağlam bir kalkınmanın sağlanabileceğini ummak, beyhu dedir.

Sosyal yapı ile, ekonomik bünye arasın daki ayrılmazlığı iyice kavramak gerekir.

1950 — 60 arası, DP iktidarının önderleri bu gerçeği kavramış ya da kavramamış olabi lirler. Ama, Türkçe ezanı arapça okutmak için ilk kanununu çıkarmakla işe başlamış o lu ar kasından Anayasayı, «Teşkilatı Esasiye» ibre çeviren DP, 10 yıl süreyle bir yandan özel ser mayedarlık düzenini geliştirmişse, öte yan dan da tutucu güçleri bilinçli olarak örgütle meye, iktidar süresince devam etmiştir.

Bu 10 yıllık dönem boyunca, Halkçı, Devrimci ve Devletçi güç olarak ortada yalnız C. H.P. vardı. Ama, C.H.P. bu gidişin önüne ait yapı sorunları açısından çok siyasal hatalar, öz görülkler ya da anayasal kurumlar gibi bi'çim sel uçlardan çıkmıştır. Bu, C.H.P. nin lütfesi nun tabiatından, ya da militan kadrosunun bilinç ve bilgi noksanından ileri gelmiş olabilir. Bunun nedenlerini incelemek, yargılamak ayrı bir yazı konusudur.

Bugün, 1960 — 70 döneminin sonunda bu lunuyoruz. Durum, 27/Mayıs/1960 dekinden da ha ciddi ve daha vahim görüntüdedir.

Özel sermayedarlık 1960 dakinden kat kat daha güçlüdür. Bu güç, çeşitli üstyapı örgütle riyle bütün Türkiye'ye yaygın bir etkene sahip tir. Hükümet, kasıtlı ya da ihmalinden devlet kuvvetlerinin günlük irtica hareketleri karşısın daki tutumun yetersizliğine karşı kayıtsızdır

Sağın arkasında, bütün tutucular koalisyo nu ve dolaylı olarakta İktidar vardır. Buna borsalık ilerici güçler, çatışmalar, çelişmeler içindedir Bu güçlerin derlenip toplanmaları zorunludur

Bu güdü, bir takım birliklerden sonra 27/Mayıs Devriminde olduğu gibi bir patlama ile sonuçlanabilir. Bu mukkedir, ya da değil dir. Gerekildir, ya da değildir.

Bizce Türkiye de, Türk Anayasası ölçüle riyle öncelik kazanmış olan «emek»i hareket noktası alarak, Türkiye'nin bütün ilerici aydınlarının güçlerini bir araya getirmelerinin za manı coktan gelmiştir.

cemal reşit eyüboğlu

DOĞAN AVCIOĞLU
TÜRK ORDUSU VE AMERİKA 1947 – 1969
"NATO'NUN İTFAİYESİ,,

ABD, cesnek mukabeleo strateJisinin kanatları güvensiz bırakılığına çok iyi bilmekteydi. Bu nedenle, daha 1951 ortalarında, yeni strateji nin benimsenmesinden hemen sonra kanatlara güven vermek amacıy la «Çevik Kuvvet» fikrini ortaya attı. Bu, ABD, İngiltere, Batı Almanya, Belçika, Kanada ve İtalya gibi devletlerin birliklerinden kurulu 6-7 tabur luk sembolik bir kuvvet idi. Özellikle, Norveç, Yunanistan ve Türkiye gibi kanat ülkelerinin «Nato' nun sorumluluk bölgesi» içinde bulunduğunu göstermek amacıyla kurulmuştu. ABD generali Paul Adama'a göre, Çevik Kuvvet, bir itfaiye bölüğün gibi görev yapacak tı. Amerikan Army gazetesi de, 1966 Agustos'unda Çevik Kuvvet'in görevini şöyle anlatmaktaydı : «Çevik Kuvvet'in hızlı gelişmesi ,bölgesel savunma güçlerinin değerini arttırmakla birlikte, onun asıl amacı, milletlerarası bir kuvvet olması dolayısiyle, herhangi bir saldırının bütünüyle Nato'ya saldırı sayılacağını kanıtlamaktır. Bu nedenle Çevik Kuvvet, misatır ülke halkının en iyi görebileceği rollerde kullanılacaktır. Uygun düşünce de, Çevik Kuvvet'e düşmanın en iyi görebileceği roller verilecektir.»

Demek ki, Çevik Kuvvet'ten daha çok psikolojik bir rol beklenmek tedir. Bir Türk askeri yetkilisi, Çevik Kuvvet'i şöyle değerlendirmektedir :

«Nato bayrağı taşıyan birkaç taburluk bir kuvvet. Bu taburların zaten bir genel harpte görevleri var. Bu taburlar, mahalli bir harekâtın cereyan ettiği bölgenin gerisine inecek. Beş bin kadar ayrı dil konuşan, ayrı kumanda altında adam. Cephedeki kumandana bunların güvenliğini aynca düşünmek gibi bir kanlın yüklemekten başka yararı yok.

Israr ede ede, gelen birliklerin cepheye sürülebileceklerini âdeta zorla kabul ettirdik. Ama sürecekler mi? Çünkü her hükümet, birliğini geri çekme yetkisine sahip. Amerika güvenmesin diye kabul ettik.

Türkiye'nin Çevik Kuvvet'i kabul etmemesi gerekliydi. Çünkü Çevik Kuvvet'in anlamı, teorik edilmiş bir bölgede, kanatta, bölgesel bir harbi kabul ediyorum, demektir.»

İNÖNÜ NE DİYOR?.

İktidarda bulunduğu günlere rastlıyan bu Çevik Kuvvet hikâyesine, İnönü, kesinlikle karşı koyabilir, bir Amerikan anlaşmacısını boşa çıkarabilirdi. İnönü, bunu yapmamıştır. Fakat 1969 yılı başlarında Demirel'e yazdığı bir mektupta, Çevik Kuvvet'in kanatlar için bir tesellden ibaret bulunduğunu o da teslim etmiştir :

«Çevik Kuvvet ,terkibi itibariyle, kritik bölge savunmasına katkıda bulunacak bir yeterlikte olmadığından, bunun muhtemel mütecavizin durum tartışmasında girişeceği harekette kendisini tereddüde düşürecek bir faktör olarak görülmesi mümkün değildir. Bu takdirde, bu tarz kuvvetler, muhtemel mütecavize karşı caydırıcı bir rol oynamamakla, sâdece ittifak üyeleri arasında hoşnutsuzluk emarelerine karşı siyasi bir tedbir olarak kalmaktadır.»

ÇAĞRI KUVVETİ

ABD, kara birliklerinden kurulu n Çevik Kuvvet'e benzer hava, ve deniz kuvvetleri de kurmaya yönelmiştir. Altı ülkenin taktik hava kuvvetlerinden ufak birlikler, Hava Çevik Gücü'nü teşkil etmekteyse de, bunlar tek bir kumandanlığa ya da karargâha bağlı değildir. Atlantik Deniz Gücü ise, Nato Konseyi'nin Ocak 1968 toplantısında kararlaştırılmıştır. Bu, ABD, İngiltere, Batı Almanya, Hollanda ve Norveç gemilerinden kuruludur. Ayrıca ABD, İngiltere ve İtalya'dan başka Türkiye ve Yunanistan'ın katıldığı bir Akdeniz Çağrı Kuvveti kurulmaya çalışılmıştır. Fakat 1969 yılı başlarında Demirel'e yazdığı bir mektupta, Çevik Kuvvet'in kanatlar için bir tesellden ibaret bulunduğunu o da teslim etmiştir :

«Çevik Kuvvet ,terkibi itibariyle, kritik bölge savunmasına katkıda bulunacak bir yeterlikte olmadığından, bunun muhtemel mütecavizin durum tartışmasında girişeceği harekette kendisini tereddüde düşürecek bir faktör olarak görülmesi mümkün değildir. Bu takdirde, bu tarz kuvvetler, muhtemel mütecavize karşı caydırıcı bir rol oynamamakla, sâdece ittifak üyeleri arasında hoşnutsuzluk emarelerine karşı siyasi bir tedbir olarak kalmaktadır.»

ÇAĞRI KUVVETİ

ABD, kara birliklerinden kurulu n Çevik Kuvvet'e benzer hava, ve deniz kuvvetleri de kurmaya yönelmiştir. Altı ülkenin taktik hava kuvvetlerinden ufak birlikler, Hava Çevik Gücü'nü teşkil etmekteyse de, bunlar tek bir kumandanlığa ya da karargâha bağlı değildir. Atlantik Deniz Gücü ise, Nato Konseyi'nin Ocak 1968 toplantısında kararlaştırılmıştır. Bu, ABD, İngiltere, Batı Almanya, Hollanda ve Norveç gemilerinden kuruludur. Ayrıca ABD, İngiltere ve İtalya'dan başka Türkiye ve Yunanistan'ın katıldığı bir Akdeniz Çağrı Kuvveti kurulmaya çalışılmıştır. Fakat Çevik Kuvvet gibi, Çağrı Kuvveti de, Türkiye'nin güvenliği sorununa bir cevap getirmiş değildir. Bu nedenle, güvenlik arama çabaları devam edip gitmiştir.

Gelecek Yazı :

NÜKLEER MAYINLAR

Gübre ithalinin Gerçek Yüzü

(Başı S. 1 de)

rına Gömülen 15 Milyon Lira) başlıklı yazı, 16 Aralık 1969 günü gazetenizin 1. sahifesinde, üç sütun üzerine dizilen renkli başlıklar la göze derhâl batacak sekilde yer almıştır. Haberin takdiminde gösterilen bu büyük itina yazının içinde görülmediğinden bu eksikliği biz, kendimizi savunmak için değil gerçekleri su yüzüne cıkarak tamamlamak, böylelikle varsa meraklı ve ilgili okuyucularını zı aydınlatmak istedik.

Cevabımızın iyice anlaşıla bilmesi için, iddialarımızı kısaca özetlemek gerekiyor. «Azot Sanayii T.A.Ş. ihtiyacı için 750 bin ton fosfat taşı it hâl edecektir. Bu da Akdeniz bölgesindeki Arap ülkeleriyle İsrail'de mevcuttur. Kâr görülen bu işi dışarda bazı kimseler ele geçirebilmek amacıyla birbirleriyle mücadeleye girişmişler, zamanın Bakanlarını ve yetkili kişileri araya koymuşlar ve sonunda bu işi Ertuğrul Atalh'ya mağlup eden Ertuğrul Atik alma yı başarmışdır. Çünkü Atik'in kaynbiraderi Azot Sanayii T.A.Ş. Genel Müdür Yardımcısıdır. Şirketin desteği, vâki ültimatomu üzerine Tunus, gübre satış mümessilliğini Ertuğrul Atik'e vermek zorunda kalmıştır.»

İddianın bir kısmı budur.

15 Milyon liranın Akdeniz'in Mavi sularına gömüldüğü, yolundaki diğer kısmında ise: «Azot Sanayi T.A.Ş., Fas daha ucuz teklif verdiği halde fosfat taşını daha pahalı olarak Tunus'dan almıştır. Bu durum karşısında Fas, Hükümetimiz nezdinde teşebbüse geçmiş, Hariciye, Ticaret ve Sanayi Bakanlarımız arasında sert yazışmalar olmuştur. Ne varki, 10 bin ton fosfat geldikten sonra büyük bir sel felâketine uğrayan Tunus kendi kaynaklarını en az bir yıl kullanamıyacağı için Fas'tan 6 dolara aldığı fosfa n iki dolar fazlasıyla, 7,9 dolara bize satmağa başlamış tır. Böylece Türkiye 750 bin ton fosfat için 15 milyon ra rara uğramış, bu büyük fark tan ise Tunus'un Türkiye Mümessili olan Ertuğrul Atik fay dalanmıştır.»

Bir gazetenin sütunlarının kıymetini takdir ettiğimiz için biz, çok uzun ve mesnet siz dedikodulardan öteye gitmeyen iddiaların hepsine değil yukarda özetlediğimiz kısımlarına kısaca dokunarak hakikati su yüzüne çıkaraca ğız.

Birinci kısımda ileri sürülen iddialarda şirketimizin en küçük bir ilgisi ve hatta bilgisi yoktur. İthalat işleri Türk Mevzuatı ve Ticaret Hukuku muvacehesinde Ticaret bir muameledir. Bu konuda, «Şirketimiz dışında bazı kişilerin birbirleriyle mücadele etmesi mümkündür. Ancak varsa, böyle bir mücadele müesesemizin bilgisi dışında olur. Mücadelenin, iddia olunan şeklini bilmemize zaten imkân yoktur. Yalnız bildiğimiz husus **Ertuğrul Atik'in kaynbiraderinin şirketimizin Genel Müdür Yardımcısı olmadığı hususudur.** Şu halde, olmayan bir Genel Müdür Yardımcısı ile Şirketimizin Tunus'a baskı yaptığı iddiası kendiliğinden çürümüş bulunmaktadır. Bundan başka, Atik'in bu ihale ile ilgisi, tekliflerı alındıktan ve en uygun bulunun Tunus teklifi olduğu anlaşıldıktan sonra anlaşma için oturulduğu sırada bu ne yet arasında müessesece ilk defa görüldüğüdür. Bu itibar la daha önce bilinmeyen bir kimse için Şirketimizin şu ve ya bu şekilde muamele yaptı ğını ileri sürmenin samimiyetle ve insafla bağdaşan bir tarafı olmasa gerektir.

Diğer taraftan, bir şirketin Devlet Arası Hukuku, bir hükümet hiyerarşisini çiğneyerek başka bir devlete ültüma tom vereceği, buna asla ve hiç bir suretle yetkisi olmadığı gibi böyle bir hareketle bulunduğu takdirde ise kabûl alınmıyacağı her izan sahibi için izahtan varestedir.

Şirketimiz 2490 sayılı kanu na da tâbi değildir. İhale ya pıp yapmamakta serbest olduğu hususu bir yana ihale halinde dahi, tercih hakkını kullanarak dilediğinden alış veriş yapmak yetkisine, Şirketin Ana Statüsü sebebiyle sahiptir. Buna rağmen Şirketimiz fosfat konusunda ihracatcı ülkelerin piyasalarını etüd etmiş, teklifler almış, evsaf ve şeraitine nazaran en düşük fiat olarak Tunus'un teklif ettiği 7,90 doları uygun bulmuş selâhiyetli Yönetim Kurulumuz kararıyla gerek İl anlaşmayı yapmıştır. Gazetenin daha ucuz fiatla mosfat vereceğini ileri sürdüğü Fas'ın teklifi ise 10,80 dolar olmuştur, İhalenin neticesinde fiatının pahalı olduğunu anlıyan Fas, ikinci bir teklif daha vereceğini bildirmiş, bu da tarafımızca kabul olunmuştur. Ancak, gazetenizde neşredildiği veçhile 6 dolar değil 10,20 dolar olan bu fiat la da pahalı kaldığı için, ihaleyi kat'i olarak kaybetmiştir.

Şu tablo muvacchesinde Şirketimiz gaztedeki iddiaya göre 15 Milyon lirayı sulara gömmemiş aksine Fas'la Tunus arasındaki fiat farkı (2 lira) sebebiyle 750 bin ton üzerinden senede 15 milyon kü sur lirayı memleketimize kazandırmıştır. Eğer Fas'ın Tunus'a verdiği iddia olunan (ki bunun aslı tahkike değer) fiatı kendisinden teklifler alındığı sırada bize de verilmiş olsaydı bu takdirde memleketin mentaati Tunus yerine Fas'la anlaşma yapa cağımızı icap ettirecekti ki Gazetenizde mevzubahis yazıyı yazanlar kadar memleketinî ve onun yüksek menfaatini düşünmeyi kendisine prensip ittihaz edinen Şirketimiz tarafından da hiç şüphesiz Fas teklifi tercih edilirdi

Gazetenizde, Azot Sanayiî'nin Tunus Firmasıyle imza ladığı anlaşmada «karşılığın da Türk malları alınacak» diye bir madde yoktur, şeklin de Tunus'dan alınacak tosforite karşılık Türkiye'den bu memlekete mal satılmıyacağı n, bunun kendimizi müdafaa için öne sürülmüş asılsız bir iddia olduğu yolundaki isnadınızın cevabı 26.11.1969 tarih ve 13361 sayılı Resmî Gazetenin birinci sahifesindeki 6/12495 sayılı karardadır. Gazeteci de Resmî Gazeteyi okumazsa, bundan şirketimizin ne günahı va?.

Yukarıdaki açıklamamız dan da anlaşılacağı üzere şirketimiz, içinde bulunduğumuz kalkınma hamlesinin bize düşen kısmında memleketin menfaatline en uygun hareket etmek ve bu şekilde hizmet zincirinde kendisine düşen vazifeyi basiretli ve en tedbirli bir tüccar gibi tanımlanan gayreti içinde bulunduğunu iftiharla ifade etmek ister.

Bu açıklamalarımızın rağmen noksan ve hatalarımız bulunduğu takdirde ikaz edilmesi halinde bunları da açıklamaya hazır olduğumuzu ilâve etmek isteriz.

AZOT SANAYII T.A.Ş.

GENEL MÜDURLUK

Demirel'in Nurculara

(Başı S. 1'de)

Hayır, bir soruşturma açılmış değildir, ama Tunagür'ün ileri sürülen suçları işlemediği anlaşılmıştır. Nasıl anlaşılmıştır? Başbakan Demirel aynen şöyle demektedir:

«Emniyet Genel Müdürlüğünün, hangi ölçüde olursa olsun iddiaların zuhuru hâlinde, ilgili mercileri yeniden uyaracağı tabiidir. Ne yani bir uyarma ,ne de konu ile ilgili Adliye ye intikal eden bir hâdise bulunmadığına göre, kaynakta bir yanlış değerlendirme olduğunu kabul etmek hatalı olmaya caktır.»

Görüldüğü gibi Demirel dâvâyı, bilinen mantığıyla çözmektedir: Emniyet Genel Müdürlüğü, «Bu adam Atatürk düşmanıdır, irticai yaymak için çaba göstermiş demiş, ama bu uyarıyı bir kez yapmıştır, ikinci bir uyarı yok. Savcılar da Tunagür hakkında bir kovuşturma açmış değil. O halde Emniyet Genel Müdürlüğünün ilk uyarısının yalnışlığına hükmedilir bilir.

Ne var ki, Demirel şüpheli bir mantık oyunuyla olayı çarpıtırmek isterken, Tunagür dosyası gizlerek kabermiştir. Beş kan Sunay'a verilen rapordan, Tunagür'ün Diyanet İşleri Başkanlığını Nurcuların doldurduğu anlaşılmaktadır. Nurculuk yüzünden Ordu'dan tardedilen, ya da nurculuktan hüküm giymiş kişiler, Diyanet İşleri Başkanlığının merkezde en üst kademelerine getirilmişlerdir, İllerde kilit mevkilerine nurcular yer leştirilmiştir.

Dışişleri Bakanlığına ve Milli Emniyete gelen bir rapor dan anlaşıldığı üzere, Tunagür, yurt dışında da şüpheli ilişkiler geliştirmiştir. Aramco paralarıyla beslenen Rabıtat-ül-Alem-ül-İslâm tipi karanlık dernekler yaratıldığı kurmuştur. Kuvayt, Irak ve İngiltere'ye maktyetı bilinmeyen dikkat çekici gezıler yapmıştır. Özgönes'in açıkladığına göre, bâzı Arap gezeteleri Tunagür'den «Şeyh Yaşar» diye söz etmekte ve onu Türkiye'de kurulacak bir hilafet devletinin en büyük mümessili saymaktadırlar.

Tehlikeli faaliyetler içinde görülen bu zâtla, Başkan Sunay da ilgilenmiştir. Sunay, Tunagür dosyasını Hükümete ulaştırmış ve «bu Atatürk düşmanı»nın görevinden uzaklaştırılaca ğını birçok kez açıklamıştır. Fakat «ben burada hükümetin ajanıyım» diyen Tunagür hâlâ yerindedir. 1969 seçimlerinde nurcular, Türkeş'in Milli Hareket Partisine kesinlikle cephe almışlar. Adalet Partisi ve Demirel'i ise var güçleriyle desteklemişlerdir.

Bu şartlarda, Sayın İnönü'nün «Her gün bir 31 Mart yaşıyoruz» sözünün şaşılacak bir yanı yoktur. Ama Demirel ve temsil ettiği çevrelerin, 31 Martçılardan arınabileceğine Sayın İnönü'nün inanır görünmesine şaşmamak elde değildir.

Istanbullu Rum Ticareti

(Başı S. 1'de)

suzluğun bugün daha geniş bacimde yapıldığını isimler vererek açıklıyor. 1964'ten itibaren kovulan Rumlar, işleri belli çeteye haraç ödeyerek Türkiye'ye gelebilmekte dirler. Bu tatlı ticaret, Hürriyet'in yayınından anlaşıldığı üzere, ancak İçişleri Bakanlığının bâzı ilgililerinin himayesiyle mümkündürü

1964 kararıyla 10.167 Rum esnaf dışı edilmiştir. Aynı İçişleri Bakanlığı, bu kişilerin Hatasini, — defalarca isten mesine rağmen,— Dışişleri Bakanlığına vermeyi reddetmiştir! Atina'da bir Rum vatandaşının İstiyince Pkilik, — yani da girişi yasaklananların listesi elinde olmadığı için, — Ankara'ya Dışişleri Bakanlığına, o da İçişleri Bakanlığına sormaktadır. Oradan gelen cevabe göre vize verilmekte ya da reddedilmektedir. Sonuçlar tamamen İçişleri Bakanlığına aittir. Ve İçişleri Bakanlığı, yurt dışı edilen Rumlardan bâzılarına vize vermektedir! Yolsuzluk, yazılı kesin belgelerle ortadadır.

Demirel, «demokraside yolsuzluk olmaz» derken, Hürriyet yazısını şu sözlerle bitirmektedir: «Atina'dan devam ile verilen ikaz mesajlarına rağmen, İçişleri Bakanlığının vize dairesi özel emirler le vize işlemine devam etmektedir. Bir an önce engellenmediği takdirde, bu durum mevcut ilelebet devam edecek ve yolsuzluklara göz yumulmuş olacaktır.»

POLİTİKA KULİSİ

(Başı S. 1'de) gazetesi, Güvenlik Kurulun da da bu eğilimin ağırlık kazandığını belirtmektedir. Fakat böyle bir koalisyo nun gerçekleşmesini ekonomik, toplumsal ve siyasal bunalımın şiddeti ve AP'deki bölünmenin önemi tavsiye decekti.

AP'DEKİ KAVGA

Demirel'in muhafir grubun elebaşlarını teker teker temizlemesi ve muhaliflerin elinde bulunan 30 kadar il çede yöneticileri iş başında uzaklaştırması, Büyük Kongre'den önce sonuç alama azmi diye yorumlanıyor. Kolu kanadı kırılmış olacak Kongre'ye yenik gitmeye rıza göstermeyen muhalifler, bu durumda ister istemez sesterini yükseltmek durumunda kalıyorlar. Muhalifler arasında Cevat Önder ve Talât Asal gibi gürültücü ve dinamik kişiler var. «Demirel, partiyi yıkıyorsun» çıkışını yapan Yüksel Menderes de, babadan miras bir lİderliğe hevesleamış gözlüküyor. Mehmet Turgut, Saddettin Bilgiç gibi ğır toplar ise, biraz geri plânda durmayı tercih edi yorlar.

Muhalifler, Demirel'in Meclis çoğunluğunu yitirmesine yol açabilecek bir güce eri şebilir mi? Kendileri, «55 kararı kişiyiz, 80'e kadar yükselebiliriz» demektedirler. Bu takdirde, AP — CHP koalisyonu kaçınılmaz demektir. Fakat geçmiş günlerdeki denemeler nesa bu katılırsa, suyun başındaki adamın, muhaliflerini daima pek az fire ile tasfiye ettiği görülür. Bunvnla birlikte, 2 milyardan fazla vergi gelmektedir. Vergiler, Parlâmentoda herhalde hayli mukavemet yaratacak ve muhafeteti güçlendirebilecektir Bu durum, suyun başında olmanın avantajını hayli azaltmaktadır. Muhalifler Demirel'in tarruzu karşısında gözlüp paçaları sıvılarsa, AP Genel Başkanı ve Başbakan Demirel'i güç durumda bırakabilirler.

ORMAN AFFI VE İNÖNÜ

İsmet Paşa'nın Orman Demirel'in orman politikasını övmesi, dikkati çekti. Bu politika, Amerikalıların ese riydi. Amerikalılar, orman larımızdan 100 milyonlarca dolar döviz kazanırsımış, cemişlerdi. Bir rapor hazırleyan ünlü Profesör Osaka da Amerikan görüşlerini paylaşmıştı. Bunun üzerine, İkinci Beş Yıllık Plan değiştirilmiş ve 1973'e kadar 3 milyar lira orman yatırımı yapılırsa, 40 milyon doların üstünde döviz sağlanabilece ği kabul edilmişti. Yerli — yabancı firmalar, orman ürünlerini işleyen büyük tesisler kuracaklar ve orman kalkınmasını gerçekleştireceklerdi. Bu arada, bâzı bölgelerde havadan yapılan tahminlerle, orman zenginliğinin sanıldığından da fazla olduğu ileri sürüldü. Beli bölgeler için yapılan bir sap, bir genelleme ile, bütün ormanlar için mutedil sayıldı. Fakat birçok orman uzmanı, Amerikalıların baş latığı bu «orman kalkınma sı» hareketini şüpheyle kar şılıyor. Sonora buğdayı gibi Orman kalkınması hikâyesinin de fiyasko ile biteceği ileri sürülüyor. İnönü ise, belki de orman affına bir gerekçe bulma ümidiyle, Demirel' in başarısı şüpheli «Orman Kalkınma Planını» şimdiden övme ihtiyacını duyuyorl.

İNÖNÜ'NÜN MEKTUBU

Hürriyet gazetesi, Akdeniz Çağrı Kuvveti ile ilgili olarak, İnönü'nün 9 ay kadar önce Başbakana gönderdiği bir mektubu yayınladı. Mektup, Amiral Sezai Orkunt'un uyarısı üzerine, Nihat Erim ve Orkun'un çabalarıyla hazırlanmıştı. Ve Türkiye'nin Nato Çağrı Kuvvetin'e katılmasının sakıncalı olduğunu belirtmekteydi. Hükümet, bu görüşe uymamış ve Çağrı Kuvveti' ne katılmayı uygun bulmuş tu.

Haber, İnönü, «Nato Savunma Statejisi içinde yapılacak değişiklik, Türkiye için tehlike doğurur.» diyor. başlığı altında verilmişti. Oysa, söz konusu değişiklik, 1960'larda yapılmış ve Türkiye'de 1967 yılında bu onaylamak durumunda kalmıştı.

HACI DEMİREL'İN VİNCİ !.

5 Ocak 1970 tarihli Cum huriyet gazetesinde şu ilgi çekici haber çıktı: «Hacı Ali Demirel, sahip olduğu özel yüksek okulu genişletmek üzere, Devlet Demiryollarına ait bir arsayı taksitle satın almış, ardından Ziraat Bankasından 8 milyon lira da kredi sağlamıştır.

Hacı Demirel sonra dar hal bu arsa üzerinde inşaata geçmiştir. Bu inşaatta Demirel'in bir vinç kullandığı ve vincin Güneş Sigorta Şirketine sigorta ettirildiği öğrenilmişir. Sigorta şirketi her yıl herhangi bir ikaz olmadığı zaman, prensip itibariyle otomatikman sigortayı uzatmaktadır. Ancak Demirel, aralık ayı içinde sigortaya yazı yazarak vincin sigortasını uzatmayacağını, dolayısiyle sigorta priminin ödemiyeceğini bildirmiş tir. Fakat ardından vinç bir kazaya uğramış ve çalışamı vacak hâle gelmiştir. Bunun üzerine Hacı Ali Demirel, faaliyete geçerek boru tan vinç için sigorta almaya kalkışmış ve araya bir ba kanı sokmuştur. Söylentilere göre bu Bakan, Refet Sezgin olup, sigorta şirketine telefon etmiş, işin usulüne uydurularak Hacı Demirel'e 80 bin lira sigorta ödenmesini istemiştir. Sigorta buna yanaşmayınca, Sezgin 40 bin liraya kadar inmiştir, Ancak sigortanın Ankara Şubesi, konunun kendi yetkisi dışına çıktığını ve meseleyi Genel Müdürlüğe intikal ettireceğini bildirmiştir.»

Devlet Bakanı Refet Sezgin, bir açıklama yaparak, «Kardeşinin bir süre önce adı geçen sigorta şirketinin idare meclisinde üye olarak bulunduğunu, yanlışğın bundan gelebileceğini» belirtmiştir. Bakan Sezgin, «Ben Hacı Ali Demirel'le bu konuda ne görüştüm, ne de vincinin sigorta ettirilmesi için aracılık ettim» demiştir. O halde sigorta pazarlığını yapan Bakan Sezgin değildi de, kardeş Sezgin miydi? Sigorta priminden kaçınmayı, fakat vinç kırılınca sigortadan para koparmaya çalışmayı işbirlik sayan Hacı Ali Demirel'den ise bir cevap yok.

ALTMIŞ YIL ÖNCE BUGÜNKÜ ANADOLU

④ KÖY VE KÖYLÜ

Yalvaç'a iki saat bir uzak lıkta kurulmuş ve beş viz kadar evden birleşik olan O yüklü köyüne giderek bir günümü köylüler arasında geçirmeğe, onların elden geldiği kadar günlük havat larına karışarak kendi eviz rinde bir köylü sıfatıyle in celemelerde bulunabildim. Anadolu köylerinin genel gö rünüşü, köylülerinin yaşayış ve geçim tarzı ziyaretçiler için büyük bir değişiklik göstermez. Bir köyü gereği gibi görmek, bir köylünün hâlini, yaşayışını, yaşamak için sahip bulunduğu kav vetlerini incelemek, bütün köylüleri anlamak demektir. Bir köy evi, bir köylü ruhu büyük bir inceleme ve araş tırma konusudur. Bu ev, üzeri toprakla örtülmüş, yi de toprak bir ya da iki oda sıyle, bir köşesine kümesi. samanlığı yapılmış utak bah çesiyle, uzun bir didinme nin doğurduğu yorgunluğu gideren sıcak, en samimi bir aile ocağı; bu ruh erde min, gerçek insanlığın kıv nağıdır. İşte böyle düşünü rek alınları riya maskesiyle örtülü olmayan açıkyürekliliğ köylüler arasında, samimi lik ve erdem karşısında bir günümü geçirebilmek işte şiyle koşuldu. İş zamanı ol duğu için köy fenha idi. Kış gın bir güneşin şiddetli sıcak lığı altında köylülerin kadın ları, çocukları, bütün yaz dımcılarıyle çalışmakta ol dukları görülüyordu. Köy, üzerleri toprakla örtülerek düz bir hale getirilmiş evle riyle başında fesi olmayan kel bir adama benziyordu. Bizi gören ihtiyarlar kendi'e rine özgü bir açıkyüreklilik le karşılayarak köyün en muntazam bir yapısı olmak gereken okula götürdüler. (.....) Hükümetin kendileri ne nasıl davrandığını, Hür riyet'ten memnun olup ol madıklarını sordum. Bir şi kâyet seldiği başladı. Zaten köye bir gazetecinin geldiği, bu adamın şimdiye kadar hükûmet memurları gibi tehditler savurmayarak bir hemşeri gibi kendileriyle sohbet etmekte olduğu na berinî alarak işinî bırakıp birer birer gelenlerle halka epeyce genişlemişti. Onların varlıklarını tırmalayan bu soru üzerine toplanmaların gözleri baş tarafta oturan ve mertçe duruşuyla insana güven veren bir ihtiyara çev rildi, kendileri adına konuş masını istediklerî anlaşılıyor du. Bu ihtiyar dedi ki:

HURRİYET KÖYE GELMEDİ.

Hürriyet şimdiye kadar bi zim işittiğimiz bir lâf değil di, Fakat bize söylenen söz lerden, bazı işlerden anlıyo ruz ki bu iyi bir şeydir. Bi ze bu sözler pek tatlı geldi, artık her şeyin düzeleceğini, vergilerin doğruluk ve ko'ay lıkla alınacağını, köydeki kanlı, katil, hırsızların ter biye olunacağını, memurla rın istedikleri gibi iş gör meyeceklerini, her şeyin de gişeceğini sanmıştık. Lâkin hâlâ bir şey olmadı, evvelce bazı işler daha düzgün git mekte iken bugün bütün bü tün karıştı. Hükümete gi dersek âmir, memur belî değil. Hükümet hâlâ bizim dertlerimize bakmıyor (kar şıda toprak, harap olmuş bir evi göstererek) şu evin kıymeti on sekiz bin kuruş tur, bunun senede vere sinîsi beş kuruş vergisi var. Oysa böyle on tane ev bir araya getirilse yine bu kadar pa ra etmez. Bir tarlanın üç beş kişi elinde tapu senet'e ri vardır. Sürmekte olduğu muz tarlaların bizim oldu ğunda, şüpheliyiz. Bu yüz den her gün kavgalar, kimi zaman ölümler, olur; bütü mete, mahkemeye gidiyoruz. dert anlatamıyoruz. O, yal nız, zamanı gelince vergiyi almayı düşünüyor, Hasan'ın vergisini Hüseyin verir. Ah met'in borcunu Mehmet ö der. Bütün yıl çalışırız, her yıl vergilerimizi veririz; za ten vermesek de zorla kaza nırsınız, vorganımızı satar lar da alırlar, böyle iken yi ne borçtan kurtulamayız. Birkaç yıldır köyden eke cek tohumluk bulamayan lar çoktur, hiçbir taraftan yardım olmadığından ister istemez ağalardan bir kile tohumluğu yüz, yüz yirmi kuruşa yahut üç kileye bir şılık alır, ekeriz. Artık o a ğalar başımıza bir belâ ke silir, köylüyü hep edebsizler den olan adamlarına dövdü rür, hapsettirir, kimi zaman hükümet aracılığıyle korku tur da veremeyenlerden ve le alır. Gerçi bu yıl Ziraat Bankası veriyorsa da bu bi zi doyurmuyor, bu para bo yumuze girmeden bitiyor. Bu yıl Martta köyümüze ya kın olan Hisarardı köyüne Yalvaç'ın Kızılca mahallesin de çiçek hastalığı baş göster diğinden çocuklarımızın a şılanması için hükümete, kaymakama başvurduk. Kaymakam: «Paramız yok tur, aşı memuru nereden ge lecek? Sizin çocuklarınızda çiçek varsa ben ne yapa yım?» diye bizi kovdu. Bun dan bir ay sonra, Nisan için de korktuğumuz başımıza geldi, köyde günde on yaşı na kadar olmak üzere on. onbeş çocuk gitmeğe başla dı. Tekrar kaymakama git tik, yalvardık. Anlaşılan, kaymkam bey böyle her gün on, on beş çocuğun ölmesinden korkmuş olmalı ki bize Isparta'dan aşı me murunun getirtilmesi için bir dilekçe yazdırıp verme mizi emretti. Yazdırdık, ver dik. Bir hafta sonra aşı me murumuz geldiyse de hastalık bir avuları beri köyde çocuk bırakmayarak iki yüz elli, üç yüzünü götürdüğünden hekim asılayacak çocuk bu lamadı. Daha önce Belediye doktorunu aradık, köye gel mek için bizden çok para istedi; biz bu kadar para veremeyeceğimizi söylediği mizden, saklandı, bulama dık. Bugün köyde on beş, yirmi çocuktan başka kalma dı. Köye jandarma, tahsil darlar gelir. Köylü zaten mi safiri sevdiğinden bunları doyurmayı kendisine bir va zife bilir. Lâkin bu adam lar bulduklarıyle yetinmez ler, kuzu kestirirler, hayvan larına zorla yem alırlar, köy lünün her şeyinde gözleri var dır. Yerleri içerler, beş pa ra vermeksizin giderler. Jan darma kasabada oturmak tansa günlerce köylerde ez meyi canına minnet bilir, çünkü bir para masraf et mez, hatta peçende köye ge len jandarmalar bütün bun lardan başka içeceklerin ra kının parasını bile bize ver dirmek istediler. Efendi, hangi birini söyleyelim, der dimiz bir değil ki. Doğruvu anlamak istersen, hükümet bize bakmıyor, köylüyü dü şünmüyor. Bekliyoruz, her şeyin iyi olmasını, memurla rın doğru iş görmesini bek liyoruz. Şimdiye kadar çek mekte olduğumuz zulmü o kadar anlamıyorduk, zanne diyorduk ki kanunlar böyle dir. Fakat bir yıldan beri iş leri, azçok dünyayı anlama ğa başladık. Meselâ Rumeli' de başka türlü iş görülü yor, gazete okutarak gidiş leri anlamağa çalışıyoruz. Bunun için, hükümetin hep evvelki gibi iş görmesi bizi şimdi pek bunaltıyor ilçemiz de öyle bir kaymakam var ki, halimizi derdimizi anlat mağa gitsek her zaman sert bir yüzle bizi kovar, sanki karşısındaki bir hayvanmış gibi olmayacak hakaretler eder. Geçende hükümetin her yerde köylülere tohum luk para verdiğini haber ala rak gittik, bizi: !Ne parası? Siz de insan mısınız? Ben si zi o köylerden kovarak yeri nize başkalarını oturtaca ğım», diye uğrattı. Bir mal müdürü var, hakkında şikâ yetler ettik, hiçbir taraftan dinlenmedi. Bu hükümete nasıl güvenelim? Çalışırız, bütün yıl durmayıp işleriz, yine karnımız doymaz, kese mizde beş para görmeyiz vesselâm.. (s. 44—49).

KOYLU ÇALIŞTIKÇA TEFECİ KAZANIR.

Burasının yaşama kaynağı ziraattır, ahalî de bununla uğraşır. Fakat arazi bu ka dar verimli ve geniş olduğu halde niçin gerektiği kadar yararlanılmıyor, neden çift çiler sıkıntıdan, sefaletten kurtulamıyor? Bugün bu yö rede arazinin dönümü ya rım liradan bir liraya kadar ve kimi zaman daha yüksek fiatla alınıp satılıyor ve bu değer gittikçe yükseliyor. Oysa hükümet vaktiyle dö nüm başına iki kuruş yüz para bir değer takdir etmiş ve hâlâ bunu gözönünde bu lundurmaktadır. Bu rene per sıkıştıkça, dışardan var dıma muhtaç kalınca hüku mete, Ziraat Bankası na me sela yirmi otuz lira borç al mak için beş yüz lira dosman lık aracısı resim ettirmek, epeyce bir zaman da bu araziyi kullanma hakkı, adalı vazgeçmek gerekiyor bu arazinine dışardaki değeri fazladır ve kârsılık gösteri lerek daha çok para elde et de etmek olanağı vardır. Bu yüzden, reneper hükumet ten bir medet olmadığını anladığımdan, dışarıya, boy le işlerle uğraşan zengin le re, tüccarlara gidiyor. Ve ar tık ihtikâr, mâsûm tazlar, karışık işler başlamış oluyor. O ürünün toplama za manında ödemek üzere al dığı mesela üç liraya iki yahut üç av için bir lira faiz veriyor ve da dağıtıp bir kile tohumluk için bir iki misli vermeği kabul ediyor. Ürün toplama zamanı ge lince, borç veren kimse reng perin karakuş gibi başın da dır, hükümet belki alacağı nın hepsini almaz, lâkin bu bir para, bir tek tane bune bırakmaz, hatta taiziye bu lükte alır. Bu, rençberin ev le bir derdi, belâsıdır ki, bu yıl daha çok çalışayım, daha çok ver biceyim dedikçe, o yı lı ileri götürmek istediğçe baskının arttığını, borcunun çoğaldığını, muhtekirlerin boyunduruğu altında bütün bütün güçsüz kaldığını be seder. (s. 221—222)

TOHUMLUK DAGITIMI

Kapısının üzerindeki levha dan Ziraat Bankası dairesi olduğu anlaşılan bir odanın önünde köylülerin toplandığı görülüyordu. Aralarına so kuldum, niçin beklediklerî ni sordum. Tohumluk için; üç gündür bekliyorlarmış, fakat hükümet verdiği hal de bu tohumluğun iyi olma dığı, pahalıya mal olacağı yolunda çıkan sözlerden ço layı şimdiye kadar almadık larını, yani kabahat sırf kendilerinde olduğunu söyle diler. Bu yıl çiftçilere hükü met tohumluk dağıtması de lavisiyle, öteden beri köylü leri istedikleri gibi sovmağa alışan ağalar, efendiler, mül tezimler kuşkulandılar. Işte köylülerin söyledişi sözler tiler. tohumluğun kötü ve pahalı olduğu yolundaki söz ler hep bu adamlar tarafın dan yavılmış ve ahalî üzerin de epey kötü etkisi de ol muş. Bu şefkatli ve insanlık sever girişimlere bile men faatin pisliği karışıyor, nefret!.. (s. 147).

OT YİYEN BİR KASABA HALKI.

İskenderun'un çevresinde bulunan bataklık havayı bo zuyor. Rutubet pek çok. İs neleri pek keskin olan sivri sinekler bu mevsimde bize insanı rahatsız ediyorlar

Hassa, bu ilçe merkezi bir kasaba değil, ancak küçük yobsul bir köydür. Munta zam ve üzeri kıremitli, hükü met dairesi ile bir tek ev görülebilir. Çalı çırpıdan, saz dan yapılıp seksen, yüz ka dar tahmin edilen öteki ev ler ilçe merkezini meydana getirir. Çarşı adına üç beş dükkân vardır. Evlerin içi benim görüşümüze göre pek sefil ve yoksuldur. Ev, odala ra bölünmüş değildir bir ta rafında hayvanlar bağlanır, öbür köşesinde de aile halkı otururlar, yatar kalkarlar. Ocakta ateş yakmak adet ol madığından, evin ortasın da yakılan ateş ısıtır. Duman çıkmak için bir baca, bir delik bulunmadığından, e vin içi duman içinde kalır. Erkekler, kadınlar ve çocuk lar yalnayak gezerler. Ka dınlarda örtünme adeti yok tur. Hemen her işi kadınlar görürler. İhtiyaçların çoğu nu onlar bulup buluşturur lar. Çoklukla yemekleri, top ladıkları bir nevi otu-eğer varsa — bir miktar darı u nu ile karıştırıp pişirdikleri çorbadan ibarettir. Fakat darı ununun da bulunmadığı evler pek çoktur. Kimi köylüler tarafından birkaç defa elli altmış imza ile kay makamlığa verilen dilekçe lerde, aç kaldıklarından, yı yecek bir şeyleri olmadığın dan, yardım istenmiştir. (s.250).

Hezar Fen Ahmet Efendi'nin Galata Kulesinden Üsküdar'a uçması, ya da

GELENEKSEL TÜRK TİYATROSU

Son yıllarda bizde tiyatro tarihi ve kuramsal tiyatro üstüne çalışmalar yoğunlaştı, birbirinden önemli yapıtlar kitaplığımıza girdi. Bu gelişmeyi Ankara okulu'na borçlu yuz. Bir ayrıcalıkla «Ankara Okulu» dediğim Dil ve Tarih — Coğrafya Fakültesi Tiyatro Kurtsusu öğretim üyeleri : Metin And, Özdemir Nutku, Sevda Şener. Onlara Sayın Cevdet Kudret'i de katıyorum. Tiratre'yde tiyatro biliminin yerleşmesine çehşan, tiyatro düşüncesinin başını çeken bu yazarların görüşlerinde ortak noktalar var : «Batı taklitçiliğini bırakalım, öz kaynaklarımıza geleneksel tiyatromuza eğilelim. Bu yapılmadıkça ulusal Türk tiyatrosu kurulamıyacaktır.»

İlk bakışta öyle doğru bir sav gibi geliyor ki, tartışmasız kabul ediveriyoruz. «Geleneksel tiyatromu za eğilelim» dendiği zaman, «Hayır eğilmeyelim» demek kimin haddine?

Ama bence bu yazarlar tiyatro olgusunun yalnız bir yanını görüp öbür yanını görmek istemyorlar. Tiyatronun ereği dram sanatıdır, tiyatro dram'a vardığı ölçüde kendini gerçekleştirir. Geleneksel de olsa bu aşamaya varmamış tiyatro gösterilerine bilimsel kuşku ile bakmak gerekir.

1) Gerçekten bir geleneksel Türk tiyatrosu var mıydı? Var idiyse hangi toplumsal koşullar altında son buldu ?.

2) Karagöz ve orta oyunu biçim ve teknigini geliştirdirerek nereye varılabilir? Bu oyun biçimleri çağımızın karmaşık yaşantısını aktarabilir mi?.

3) Geleneksel olmakla taklitçi olmanın sınırı nerden geçer? Yüzyılımızda geleneksel sanat olabilir mi?

Okuduğum kuramsal kitaplarda hiç «geleneksel İngiliz tiyatrosu», «geleneksel Alman tiyatrosu» gibi deyimlere rastlamadım. Yoksa geleneksel tiyatrosu olan yalnız biz miyiz?

Özdemir Nutku yazılarında konuşmalarında açıktan açığa hayıflanıyor, sözü şöyle demeğe getiriyor: «Türk tiyatro yazarları hiç batı örneklerine saplanmayıp geleneksel tiyatromuza bağlı kalsalardı bugün ulusal tiyatromuz çoktan doğmuş olacaktır.»

Sonra Metin And, **«Kendi ulusal tiyatromuza varmak için geleneksel tiyatromuzun temel öğelerinden, yön teminden ve üslubundan yararlanarak yeni yaratışara yönelmek»** diye tiyatro görüşünü formülleştiriyor.

«... İlk yazılan oyunlarda Batı taklitçiliği yerine geleneksel tiyatromuzla, batı tiyatrosundaki yazın metin anlayışı arasında bir bileşme varılmış bulunsaydı Türk ulusal tiyatrosunun temelleri daha o zamandan atılmış olacak ve günümüze değin büyük bir gelişme gösterebilecekti.» (1) diyor.

Cevdet Kudret de Karagöz için, **«Geçmiş bir uygarlığın ürünü olan bu ulusal sanatı bugün yaşat ma olanağı kalmadığına göre ne ya pacağız? Bugün yapabileceğimiz tek şey Karagözü kendi kılığı ile perdeye yada sahneye çıkarmak değil, tiyatro edebiyatımızda onun yön teminden, havasından esprilerinden yararlanmaktır.»** (2) diye görüşlerini belirtiyor.

Metin And'ın «Geleneksel Türk Tiyatrosu» ve Cevdet Kudret'in şimdilik iki cildi çıkan «Karagöz» antolojisi geleneksel tiyatromuzun ne olup ne olmadığını en iyi biçim de ortaya koyuyor. Karagöz ve orta oyunu biçim ve tekniğinin niç de sanıldığı gibi sonsuz olanaklar taşımadığını görüyoruz. Karagözden Karagöz çıkar, gölge tiyatrosu çıkar

Bundan Karagözü küçümsediğimiz sanılmasın. Dileyen yeni Karagöz oyunları yazar, daha daha normal tiyatro oyunlarını gölge tiyatrosu tekniğiyle perdeye getirir. Ve bu yapılmalıdır. Ama Karagözü modern tiyatromuzun kaynağı olarak zorlamak niye? Ortaoyunu için de durum aynı, hatta daha sınırlı. Şu geleneksel sözü mistik bir kavram oldu çıktı. Batı tiyatrosundan sırf Batı tiyatrosu olduğu için yüz çevirip geleneksel tiyatromuza bağlanacağız.

Japonyadaki anlamıyla bile bir «geleneksel tiyatromuz» yoktur, doğ mamıştır. Japonların Bunraku ve Noh tiyatroları gelişimleri içinde dram sanatına varmıştır. Geleneksel Türk tiyatrosu ise dram öncesi bir tiyatrodur. Oysa Anadolu halkı kadar yoğun dram içinde yaşayagelen bir ulus azdır. Gönül isterdi ki bizim geleneksel tiyatromuz da dramatik tiyatro aşamasına varmış olsun. Ama varamazsa, varmış olamazdı. Bunun nedenini dün — tiyatro ilişkisinde aramak gerek. Batıda tiyatronun iki ayrı doğuşu vardır. İkisi de dinsel törenden. Pagan Yunan dini Asya'dan kopup gelen yine pagan Dionisos kültü ile kaynaşınca klasik tragedya doğmuştur. Sonra Ortaçağda Hıristiyanlıktan doğmuştur tiyatro ikinci kez. Tiyatronun dinsel törenden doğuşu düşgele bir olgu değildir. Dramatik törensilik tiyatronun özünde vardır. Oysa, tasvirî, görüntüyü, sembolleri şu yada bu biçimde yasaklıyan İslâm dini kendi içinden tiyatroyu yarata mazdı. Musevilik te öyle, Tevratın sayfaları insanların başına gelebilecek olayların türlüsü ile dolup taşar, Tevrat başlıbaşına bir dram antolojisidir, ne var ki görüntüyü sembolleri yasaklıyan nitelliğinden ötürü Yahudi dini de sahne üzerinde bir dram sanatı doğuramamıştır. Özdemir Nutku'nun geleneksel İsrael Tiyatrosu dediği de aslında Stanislavski, Vaghtangof yoluyla aktarılan batı tiyatrosudur. Daha önce Avupa ve Amerika'daki Yahudi Yiddiş tiyatrosu da yalnız kullandıkları dilden (Yiddiş) ötürü geleneksel'dir. Batı tiyatrosundan bir ayrımı yoktur.

Bizim Karagöz ve orta oyunu da geleneksel olmasına geleneksel'dir ama, sırf hafif güldürüyle taklit le yetindiği, drama varamadığı için gerçek tiyatro olamamıştır.

Bence Karagöz salt toplumsal eleştiri tiyatrosu olarak etkili bir araçtır. Karagözün işte asıl bu olanağını işliyelim, çünkü geleneksel Karagöz oyunlarında bu yapılmamıştır. İşin şaşırtıcı yönü de budur Eskiden ne zaman Karagöz konusu açılsa bu oyunların, devlet ve din baskısına karşı halkın bir tepkisi, bir karşı çıkışı olduğunu savunurdum. Başka türlü olabilir miydi? Şimdi elimin altında güzel iki cilttte toplanan oyunları yeniden yeniden okudukça kendi kendime güllüyorum. Toplumsal eleştiri devede kulak kalıyor bu oyunlarda. **Gerçek bu.**. Karagözün tiyatrosu elden ele, namını tersyüz edecek mi, bilmem.

Sayın Cevdet Kudret, **«... Batı'da tiyatroyu tiyatro dışı bütün tanımlıtlardan, kalıplaşmış kurallardan beri sürüp gelen alışkanlıklardan kurtarıp onu özgür, kendi ken dine yeterli bağımsız bir sanat hali ne getirmek isteyen Adamov, Beckett, Genet, İnoesco, Pinter, Schehade, Tardieu v.b. gibi öncü yazarların tiyatro anlayışıyla Karagöz oyunla rı arasında yöntem bakımından bü yük bir yakınlık göze çarpmaktadır.»** dedikten sonra : **«... birbirlerinin manevi dilini anlamıyan kişilerin dramını ortaya koyan İonesco nun yaptığı işi bizim daha önce yap mamız gerekirdi» diye ekliyor.** (3)

Bence aradaki benzerlik aldatıcıdır, özde değil dıştadır. Batı'da «Absurde» uyumsuz tiyatro, bir felsefe akımının önce roman ve şiirde sonra gecikmeli olarak sahnedeyansımasıdır. Yani bir gereksinme nin, bir oluşumun sonucudur. Bana sorarsanız işte asıl bu, batıdan kopya etmememiz gereken bir dünya görüşüdür. Henüz bizim gerçeğimize aykırıdır da ondan. Yüzyıllar süren kahredici bir mistik dönemden yeni yeni sıyrılmaya çalışan, katı bir ekmek kavgası içinde kanı damarlarında başka bir öfkeyle dolan maya başlıyan bir ulusun gerçeği başkadır, tiyatrosu da başka olmak gerekir. Tiikerim toplumlarının bu nahmını geçiren hanıda ise bir mistik döneme geçiş görüyoruz. Yani bizim toplumla o oyunların yazıldığı toplumlar arasında iklim ayrılığı var. Simdi bu temel ayrılığa gözü müzü kapayıp, sırf Karagöz söyle yişlerinde uyumsuz tiyatrodakine benzer soz oyunları, anlaşmazlıklar var diye, «Hah bizim gerçek tiyatro muz böyle olmalıymış, çünkü gele neksel örneklerimiz böyle gösteriyor, uyumsuz tiyatroyu aslında biz icat etmişiz ama batı taklitçiliği yü zünden onları varatlanamamışsınız» diye hayıflenmak biraz yersiz olu yor. Bilimsel olayım derken duygusuz oluyoruz.

İşlemek istediğimiz konuya göre Karagöz ya da orta oyunundan tabii yararlanabiliriz. Ama bu yarar lanma sınırlı olacaktır. Karagöz ve orta oyunu biçim ve teknığ sonsuz olanaklar getirmiyor. Sayın yazarların tiyatromuz için gerçek çıkış yolu diye saltık verdikleri biçimler ö denli verimli değildir. Bir tiyatro düşünün ki hep soz cambazlığı, tekerleme, şive taklidi, yanlış anlaşma, açımaz çıkmaz üstüne kurulu olsun. Nekadar surer bu?

İtalyanların da «Commedia dell Arte» gibi bir geleneksel tiyatrosu vardı, Goldoni bundan sonuna dek yararlandı. Pekî sonra, Pirandello, Ugo Betti gibi yazarlar bu geleneğe bağlı kalmamakla ihanet mi ettiler İtalyan tiyatrosuna ?.

Geleneksel tiyatromuza sahip çı kabilseydik epik tiyatroyu da Brecht'ten önce biz icat etmiş olacaktık. Yazık.

Hezar Fen Ahmet Efendinin Galata kulesinin tepesinden Üsküdar'a uçtuğu söylenir. Hezar Fen Ahmet Efendi'yi izliyebilseydik uçağa Avrupalılardan önce biz icat etmiş olacaktık. Yazık.

Sevgili Hezar Fen Efendiyi izlemek istiyenler buyursunlar, işte Galata kulesi, işte Üsküdar... Kaçı Üsküdar'ı tutturabilir, bilmem. Bana sorarsanız motor takmadan olmaz bu iş.

Güngör Dilmen

(1) Metin And : Geleneksel Türk Tiyatrosu

(2) Cevdet Kudret : Karagöz 1. Cilt.

(3) Cevdet Kudret: Karagöz, 1. ci't, Sayfa, 47.

Amerika'da Lozan Tartışmaları

⑬ «ABD ÖĞRETİM KURUMLARI ÖĞRENCİLERİ ARASINDA İSMET PAŞA'NIN BİR KARDEŞİNİN DE BULUNDUĞUNU İFTİHARLA SÖYLEYEBİLİRİM» DİYORDU MR. STAUB

Bir güvenlik oyu ve Amerikan milletinin şu anda itade edeceği başarı ümidi, thır yaş duyulan ilhamı teşkil e debilir. Onlara hakaret etmek, onlardan katiller diye bahsetmekle muhakkak ki yapıcı hiçbir şey elde edilemez. (Alkışlar). Daha iyi bir Türkiye bütün dünya için bahtiyarlık olacaktır. Bunu muhakak herkes kabul eder. Türkleri halihazır reform hareketlerinde teşvik et mek, kaderleri uzun yıllar dan beri onlarınkine karış mış olan insanlara yardım etmenin en iyi yolu olacaktır.

Ben antlaşmanın tasdiki konusunu o kadar merak etmiyorum. Benim savunmam bunun çok ötesine gitmektedir. Amerika savaşa girmekle savunmasını yapmış olduğu büyük ülkeleri Doğu'da yerleştirmek fırsatını henüz tamamen kaybetmiş değildir. Şartlar Türkiye'de, Suriye'de, Filistin de, Mısır'da, Mezopotamya' da, hatta Iran'da birbirine benzemektedir. Havada ye ni bir milliyetçilik dalgası hisedilmektedir. Bu vatanperver bir harekettir. Eski gelenekler bir kenara itilmektedir. Dünya Savaşı, yüzyıllardan beri sağlam duran engelleri yıkmıştır. Bu insanlar Batı'dan yardım beklemektedir. Buna karşı bizim tutumumuz ne olacaktır?

Obür ülkelerin hepsi Türklerin din ile devleti ayırma denemesini derin bir ilgi ile izlemektedir. Müslümanlar, Hıristiyanlar ve Yahudiler bir millî birlik programı al tında birbirlerine yaklaş maktadır. Türkiye' Müslüman komşularına örnek olmaktadır. Bu komşuların Türkiye'ye girişiği teşebbüs te başarı dilemeleri beni ya şırtmadı. Eski Halifenin sekreteri bile geçenlerde İsviçre'de kendisine Majeste nin memleketten çıkarılma sı hakkında ne hissettiğini sorduğunda, «Ankaradaki liderlerin vatanseverlikle hareket ettiklerine inanıyo ruz. Onların getirdikleri re formlara büyük ihtiyaç var dı, fakat bunlar yavaş ya vaş da gerçekleştirilebilirdi. Sayet programlarını başarı ile uygulayabilirlerse, bü tün dünya onları başarıdıkta rı büyük işlerden dolayı takdir edecektir» dedi.

Acaba Lozan Antlaşması konusunda Amerikan kamu oyuna şekil verme sorumlu luğunu üzerine almış olanların, Yakın Doğu'daki üç Amerikan kolejinin dünya nın o bölgesinde demokrasi tik ideallerin tantılmasıı yo lundaki büyük çabalarını incelemelerini istemek çok mu olur? Altmış yıldan be ri Türklerin misafiriyiz. Istanbul'daki kolejlerimiz ka pılarını hiçbir milletin değil de ki de siz yetişmiş kelimesini rencilerine kapatmamıştır. tercih edersiniz .Columbia Bu kolejler, en az yirmi mil letin temsil edildiği daimi sulh konferansları gibi ayak ta durmuştur. Türklerin, sa vaşlar ya da siyasi karışık lıklar yüzünden kapıları mızı bir gün bile kapatma ya bizi zorlamamış olması, üzerinde durulması gereken bir noktadır. Çeşitli millet lerin arasında mücadele de vam ettiği sıralarda bile biz, uluslararası bir kurum olarak yaşamaya devam et tik. Istanbul'daki iki kuru mumuzdaki öğrencilerin a ralarında İsmet Paşa'nın kardeşinin de bulunduğunu iftiharla söyleyebilirim. 900'e yakın öğrencimizle bugün hâlâ ayaktayız, ve mutad çalışmamızı yürütü yoruz. Biz politika ile ilgili değiliz. İşimiz eğitimdir. Es kiden olduğu gibi iktidar daki hükümetin yönetmelik lerine uyuyoruz. Türkler bi ze inanıyor, biz de onlara inanıyoruz, çünkü insanlığa inanıyoruz ve Yakın Doğu'da ki mevcudiyetimizin tek amacı oradaki irkların ken dilerine yardım etmelerine yardımcı olmaktır.

Başkan : Bundan sonraki konuşmacımız, Yakın Doğu' daki bir misyonerin oğlu o lan ve Yakın Doğu'da doğ muş ve büyümüş — siz New York'da büyümüş mü diyorsu nuz bilmiyorum, fakat biz İn diana'da böyle diyoruz — bel li üniversitesi Arkeoloji Profesörü A.D.F. Hamlin'dir. Onbeş dakika konuşacak olan Prof. Hamlin'i ilgiyle dinleyeceğiniz den eminim.

PROFESOR HAMLIN — Sayın Başkan ve arkadaşlar, Karşımızda büyük bir istek sizlikle bunuyorum. Robert Koleji'de tahsil görmüş bir kimse olarak, güzel konuşan Robert Koleji temsilcisinin ve Antlaşmanın tasdiki lehinde konuşan Columbia Universitesinde meslek arkadaşım daha önceki sayın konuşmacının tamamen karşısında yer almak zorundayım.

Antlaşmanın onaylanması na bir çok sebepten karşıyım. Bunların hepsini uzun uzun anlatarak zamanınızı almaya cağım. Bence esas olan bir iki nokta vardır. Evvelâ, Büyük Millet Meclisinin birkaç ay önce açıkladığı ve Times gazetesinde «Günlük Tarih» bölümünde yayınlanan Antlaşma özetini gözden geçirince gördüm ki, Birleşik Devletler görüşmeleri esnasında vazgeçmesi istenenlere karşılık Türk Hükümetinden bir tek «quid pro quo» bile elde edememiştir., Bizden diplomatik dokunulmazlığın koruyuculuğundan, yani doksan yıldan beri Türklerle sıkı içinde yaşamamızı sağlayan kapitülâsyonlardan vazgeçmemiz istenmiştir. Ne gerekçeyle istenmiştir bilmiyor musunuz? Türk Mahkemelerinden âdil karar alacağımız gerekçesiyle Acaba Türk mahkemeleri ne zaman adalet dağıtmıştır ve bundan böyle adalet dağıtacağı hakkında dünyaya herhangi bir umut vere bilmiş midir? (Alkışlar).

Halihazır rejimde ve halen düşünülebilecek herhangi bir Türk reiminde, Türk mahkemelerinde adalet bir değiş — tokuş ve satış konusu olacaktır. Kur'an Kanununa göre Türk mahkemeleri Müslüman yeminine karşı hıristiyan yeminini tanımamakta dır. Ve bizden Amerikalıla rın doksan yıldır Türkiye'de istifade etikleri hukuki himayeyi teslim etmemiz istenmekte ve karşılığında hiçbir şey verilmemektedir!.

Antlaşmanın onaylanması na, ikinci olarak, Antlaşmanın, eğitim müesseselerimizin özgürlüğü, hatta ticarî hakla rımızın korunacağı hakkında bir tek uygulanabilir garanti getirmemiş olmasından dolayı karşıyım. Antlaşmanın öne sürdükleri tamamen hayalî şeylerdir. Eğitim sistemi ayrıca mütalâa edilmek üzere bırakılmıştır, fakat hali hazır Türk Hükümetinin Amerikalılara ve Amerikan kurumlarına neler yaptıklarını haberlerden öğrenmiş buluno yoruz. Bunlar, başında Yirminci yüzyılın Baş Kaatilinin bulunduğu büyük reform hükümetinin Amerikan hakları konusunda ne ruhta ve davranışta olacağının delilidir. Bu hükümet Y.W.C.A'ye ve Y.M C.A'ye müdahele etmiştir. Ve Antlaşmayı desteklemek ve savunmak amacıyla bize «bu iki müessesenin haklarına sadece iki hafta müdahele edilmiştir» denmektedir.

Antlaşma müzakerelerinden beri Ismet'in Cemiyeti Akvam delegesine «Ermeniler için o kadar üzülmelerine lüzum yok, çünkü Türkiye'ce Ermeni kalmadı» şeklindeki müstehzi cevabını hepimiz duyduk. İmzalanmış bu'unan antlaşmalar karşısında böyle konuşabilmek!..

İşte bu şimdiki Türk Hükümetinin Antlaşmaya karşı tutumunun bir delilidir.

Acaba bu Hükümet ne kadar kalacaktır? Hiç kimse bilemez, fakat durumu iyice inceleyen herkes, halihazır rejimi devirmek için güçlerin İsviçre'de, Asya'da toplanmakta olduğunu gayet iyi bilmekte dir. Ortada, Türkiye'nin talepleri karşılanmadığı takdirde bütün İslâm dünyasının dışmanlığı kazanılacağı na dair üstü kapalı bir tehdit de dayanarak iktidara gelmiş bir rejim vardır. Görüyoruz ki, beş altı milyonluk bir millet Müslüman dini liderlerini devirerek, gerek Mısır gerekse Hindistan müslümanlarını kendilerinden soğutmaktadır.

Sonu var

GENÇ ŞAİRLERİN ÇAĞRISI

«Dergiler Dünyası» başlıklı geçenki yazımızda, 41. sayısını «İkinci Yeni Antolojisi» ne ayıran Papirüs dergisi ile Ant'taki açık oturumda bir leşen genç şairlerin çelişik görünen tutumlarına dokunmuştum. Şiir başlangıçları «İkinci Yeni» kümesinde bulunan ama kesin bir dönemeçte yeni bir atılımın nevesinde birleşen gençlerin dediklerini; ilk bakışta suçlayıcı, yer yer kaba, sert, gereksiz bir formülle sınırlı ama çoskulu ve içten bir gö rünümde. Turgay Gönenç'le işbirliği yaparak örnek metinleri seçen Mehmet Doğan, Papirus'un özel sayısına yazdığı «İkinci Yeni Şiir» girişinde ise, son on beş yıllık değişimi özetli yor ve bir savunu biçimine bürünen yargılarıyla «İkinci Yeninin tükenmediği, surmekte olduğu savını tekrarlı yarak» düzenlediği antolojiyi bunun en şaşmaz tanığı olarak sunuyordu: «Bugün öyle bir şiir dokusu dokunuyor ki yarının buyuk turk şiiri daha sağlam alanlarda, daha sağlıklı boy atacaktır. Bu, insana güzelyaşlı acımayla bakan bir şir degil, onu taniyan, onunla bir likte yogrulan, onun parçası olan bir şiir olacaktır, olmaktadır şimdiden. Direnişin, sevginin, Tümel insanın şiri..»

Bana göre asıl yanıltıcı yan, son on beş yıldaki şiir değişiminin bir akım, bir okul, bir dönem sayılan adeta sınden gelmektedir. Hep tekrarlarım, insan ömrünce önemli olan «bugün, bu yıl» boyutlarının zaman asimilyla dığında etkisiz ve anlamsız kalacağını. Mehmet Doğan, yukarda alıntığım güzel yazısında bu ölçü yanlışına dü şuyor ve şiirimizin başka özelliklerinin sürup gittiğini unutuyor. «Orhan Veli'den sonraki bu tek ve özgün şiir hare ketl..», «Orhan Veli şiiriyle, onun kar şı çıkmış olduğu şiirle ilgisiz duyor lik, teknik, dil, yapı ve öz bakımından tamamen ayrı bir şiir..», «Yıllardır turlu nedenlerle karşı çıkılan, yok sayılan ikinci yeni şiir bir başka şiir lo uşumu mudur? Hatta karşısında, bu tün olanakları, yönsomolorliyle bulunmuş, kendini kurmuş bir şiir var mıdır?.» (İkinci Yeninin yoluf bulan münkünlerin kıyısında şiir olarak varlığını sürdurerek bu başaşagı gidiş içindeki insanı vermeğe çalışır.» «1960 politik hareketi, İkinci Yeniyi; toplum sal olaylar karşısında umutsuzluğu, dağıtılmışlığı, yıkımış değerleri duze nin sonucu bir inançsızlığı ve şaşkınlık içinde arayışı dile getirir bir durum da bulur.. Bir bilgiri şiiri olmamışsa, toplumsal olarak uzak olduğu için de gü, bildiri şiirine karşı olduğu içindir. Toplumca içinde bulunduğumuz bunalımdır onun anahtarı.», «27 Mayıs 1960'ın getirdikleri herkes gibi şairi de etkili yecektir -şüphesiz. Onun insan anlayışında, dünya görüşünde, bilincide de gişikliktir yapacaktır. Ama bu onla rın kazanılmış bir gerçek şiir tekni ğinden, yepyeni bir duyarlıktan vazgeçmeleri anlamına mıçın gelsin?..»

İkinci Yeni, Soyut şiir, Anlamsız şiir, Kapalı şiir Mehmet Doğan'ın ta nımıyla boyuna «toplumcu iyi niyetini sanatıyla bilemek tutkusunu bir türlü duyuramamış» şairlerin ve». işinin sanata kurallar getirmek, sanatçılara tra fik polisliği yapmak - sanan eleştir menlerin saldırısına uğrattığı boyuna. Şimdi genç inanıyor. Ani açık otu rumunda birleşen dört genç şairin (153, 154, 155) üç sayılık sözlerinden kesin yargı özetleri aktarıyorum aşa ğıya:

Ataol Behramoğlu: «..Sanatın kay naginda bulunması gereken en temel özellik, çağdaş insan gerçekliğini ifa de etmesidir. Bugünkü edebiyatımız (şiirimiz demek istemiş olmalı) Tur kiye insanının gerçekliğini ifade ede memektedir. Söz etmeye değmez say dığım eski gericilerin yanında, 1950 — 60 arasında yazmış olup bugün etkin liklerini sürdürmekte olan İkinci gurup gericilere karşı kavga vermemiz gere kir. Bugün bir bağımsızlık ve özgürluk kavgası yürütülmektedir. Bugünün Türkiyesinde biçimci, kapalı bir sanat anlayışının artık egemenliğini kaybet mesi gerekir. Bizler açık seçik, top lumcu bir sanat anlayışının temsilcileri olmak istiyoruz.»

İsmet Özel: «Düzenle bütünüyle uzlaşmış halinde olan sagcı gericilik bir yana, bir de öyle görünmediği hal de gerici olan bir başka edebiyat anlayışı var ki, kendini hayatla yenileyemiyor, hayat tarafından eskitiliyor. İleri sanat ,emperyalizme karşı doğuş te yerini alırken yeni bir kültür ve anakı da oluşturmanı.. Halktan uzaklaşmış, onun değerlerinin yabancılaşmış olan bir sanat ister istemez em peryalizmin aleti olmak zorunda kalacaktır. Belirtmek istediğim Türkiye'de bugün yalnızca «iyi» sanatçının bile yeri olmadığıdır. Bir halkın değerleri hayâsızca sömürülürken bir takım biçim oyunlarıyla oyalanmak mazur go rulemez.»

Süreyya Berfe: «..Bugünün iri kıyım sanatçıları 1960'dan sonra beliren toplumsal uyanışa hiç ses vermiyor lar.. Bizim de ilk şiirlerimiz toplumcu nitelikte değildi. Ama içinde bulunduğumuz eylem bizi buraya getirdi. Hayatla ve halkla alışverişimizi arttırdığımız ölçüde daha önemli noktalara ya racağımıza inanıyorum. Mücadelemizi yukarıda çıkaracağımız edebiyat ve kül tür dergisiyle yönlendireceğiz.»

Özkan Mert: «.. Bugünün asıl gerçekleri, yazdıklarını yıllar yılı devrimci şiirmiş gibi yutturan sahte devrimcilerdir. Devrimci edebiyat devrimci kavganın bir parçasıdır. Sait Uzanın özgürlüğü, sait şiirini özgürlüğü diye bir şey yoktur. Toplumun özgürlüğü uzanın da özgürlüğüdür. Gerçek bir sanat özgürlüğü ancak proleteryanın iktidarda olduğu bir düzende gerçekleşir..»

Ataol Behramoğlu: «..Batılı insan bir çıkmaz içindedir; çünkü emperye list bir devletin yurttaşıdır. Mücadelesi bir bakıma kendi kendisiyledir. Batının bunalımcı sanatı bazı için temel bir nitelik taşıyabilir. Ama Türki yeli sanatçı bunalıma düşmemeli, onu bunalıma iten koşullara karşı hiç değilse eleştirel bir tavır takınabilmelidir. Ne olursa olsun sanat devrimci kavgadan kopmamalı.»

İsmet Özel : «Sanatın, devrimin öncü kesimlerinin belli bir duyarlığa it mesini, onları duygularında ödtimesi ni, onları diri tutmasını isterim. Sanat çı olarak insanları hayat karşısında uyanık kılmakla yükümlü sayarım ken dimi».

Ataol Behramoğlu: «Gerici sana ta karşı mücadele ederken toplumcu luğun yanlış anlaşılmış biçimlerine de karşı çıkacağız.»

Özkan Mert: «Bizi etkileyen gü'ük kaygılar değil devrimci teori ve pratiğin geniş prespektifleridir.»

Süreyya Berfe: «..Sanatın propagandası bir uyarma, diretme, eğitme, yol gösterme sayılır. Propagandayı bu anlamda anlıyorsak sanat propaganda yapacaktır ve yapmalıdır .Sosyalist devrimin sanatla yakından ilgili olduğuna ,ansız kuru ve cansız kalacağına inanıyorum. İyi şiir, usteca yazılmış şiir, İmgelerle dolu şiir yazmak bu gün bir erdem sayılmaz.. Her alanda cephaber belli olay. Sanat ve edebiyatta da belli olsun istiyoruz.»

Özkan Mert: «..Burjuva sanat çıları bugün Türkiyeli okuyucuya sanattan soğutmuşlardır. Sonuçta okuyucu sanata karşı yabancılaştı. Bunun için karşı çıkıyoruz onlara.»

Ataol Behramoğlu. « Halk bütün yaşantısın. sanata ifade eder. Bazı kişilerde ,sanata karşı bir tepki doğuran şey, bugün egemenliklerini sürdüren sanatçıların Türkiye deki devrimci mücadeleye pasif tutum takınmalarıdır.»

Süreyya Berfe: «..Bugüne kadar halkın değerlerine sırt çevrildi, masa başı edebiyatıyla yetinildi. Biz bu anlayışa karşı çıkıyor, halkın devrimci geleneklerini, yeteneklerini iyi anlamak ,onlara yönelmek, onları yeni bir canlılıkla ifade etmek istiyoruz.»

Özkan Mert: «..Sosyal mücadele geniş boyutlara ulaştığı halde bunun gerisinde kalan herkese karşıyız, 1950 — 1960 arası duyarlıklarını hâlâ sür dürmek istedikleri için Edip Cansever, Turgut Uyar, Cemal Süreyya, İlhan Berk ve benzeri şairler bugün gerici bir sanat anlayışını temsil eder hale geldiler. Fazıl Dağlarca gibi sözde top umcu şiir yazanlar da bizim mücade le edeceğimiz yanlış bir toplumculuk anlayışını temsil ediyorlar.»

Ataol Behramoğlu: « Sanat ileri odamlı, ileri gerçeğ...gi yansıtmak duru mundadır. Kapalı, biçimi, pasivist bir şiir bugünü ifade edebilecek durumda olamaz artık.»

İsmet Özel: «..Artık bir şiire bakarken ne söyliyor? diye bakıyoruz. Ne güzel bir oduş, dediğimiz dönem çok gerilerde kalmıştır. İkinci Yeni akımı içinde ortaya çıkan sonra da tek tek şiir evrenlerini kurmuş olan bu şairler, bir kent yalnızlığını, kentli bu nalımları dile getirdiler. Bizim şansımız yatırıcı sosyalist oluşumuzdan ileri gelmiyor, bugünün insanı olmanın avantajlarını kullanıyoruz. Şair artık yaşayan, dünyaya müdahele eden, bir kimsedir. Sen kendi payına günümün şiirini yazdığım için kıvanç duyuyorum. Hatta şiirimle bazı tehumlar birakıp ölüp gideceği düşüncesi bana sevinç veriyor.»

Ataol Behramoğlu: «..Bizler olduk ça geniş bir alanda devrimci mücade leyi yürütebilme şansına sahibiz. Devrimci muhtevalar olarak halkla ilişkiler kurabildik. Şiirimizi daha geniş alan lara ulaştırabilmek için önemli olanaklardır bunlar.»

Süreyya Berfe: «..Bugün şiir yazan eski kuşak şairlerinin çoğu Anadolu'nun gerçeklerini tanımaz. Halkın değerlerinden onun devrimci mücadelesinden kopmuşlardır. Halkın yaratıcı kaynak larından uzaklaşmış bir şair, yabancı laşmış bir şiir yazar.»

Ataol Behramoğlu : «Nazım Hikmet'in ve Ahmet Arif'in gün ışığına çıkan şiirleri. Savunduğumuz nitelikte bir şiir anlayışına yönelmemize etkili oldu. 1960'dan sonra koşullar değişme seydi, Belki bizler de 1950 — 1960 şiirinin bir uzantısı olurduk; Türkiye ede biyatına da yazık olurdu..»

Özkan Mert: «..1950 — 60 arası şairlerinden kötü şiir yazmak dışında bir şey öğrendiğimi sanmıyorum. Bizim asıl şiirimiz bugünün koşullarının ürünü olacaktır.»

İsmet Özel: «..HALKIN DOSTLARI adlı bir dergide toplanacağız. Em peryalizme ve tüm gericiliğe karşı bir kültür cephesi kurmak istiyoruz .Ülkemizde yürütülen devrimci kavganın e debiyat ve kültür alanındaki uzantısını ortaya koyacak bir hareketi başlatmak istiyoruz. Türkiye halklarına yara şan devrimci sesi bir vurucu güc hali ne sokmak zorundayız. Bu amacı be nimseyen her devrimcinin saflarımızda yeri vardır.»

İşte böyle .Bir atasözümüz «Bul dum bilemedim, bildim bulamadım», der: başka bir özdeyiş de «Gençler bilse, yaşlılar yapabilse». Yukarıya özetlediğim konuşmalardaki çoşkuyu, ü nancı, iddiayı, güvenci, iyi niyeti, kök lü inkârlarla dünyayı sosyledenlerin sevincini görüyorsunuz. Tüm bir dolkanlı nabız. Bu sözlerle küçümsediği ğimi sanmayın: ne çıkarsa böyle sıcak, içten, belki de oyağım yere bas mayacak kadar havada uçan düssel ül külerden çıktı hep. Sahıt — Augustin'in sözünü her zaman hatırlarım. «İman, görmediğine inanmaktır; bunun armağanı da inandığını görmektir.» «Gençler, «halk» diyorlar «devrim» diyorlar, «ilericilik», «Türkiye». diyor'ar, bir inancın bütün umuduyla; tıpkı Namık Kemal'in vatan, millet, hürriyet derken duyduğu büyük çoşkuyla. Ve tam yüz yıldır Türk şiirinde tekrarları yor bu çekişme: Önce öz, sonra biçim; bir ara hem öz hem biçim; bir süre sonra yeni bir dil ve anlatım zev ki, yeni konular, sonra yeni imgelerle değişik başka bir deyiş arayışı. İkinci yeni değilmiz ve sadece son on beş yıla sığdırdığımız yeni teknik hâyle bir zincirin son sanılan halkasıyız. İş te yeniyi getiyor. gelecek tabii. Ama bu gençlerle, ama başka atılımlarla. En eski nazım geleneklerindan birine sahip ulus olarak kolay kolay şiirden vazgeçmiyeceğiz biz. Her şiiri araya cak, batıdan da farklı tutumlarla en çok şairlerimizi baş tacı etmeyi doğ ru sayacağız. Ne kader gelişilse gelis sin öteki sanat türleri, şiirini başka bir öncülüğü vardır. Türk halkına, sıra sında okuma yazma bilmeyenlere bile. Değişecek şiirimiz, değişiyor her gün boyuna, nicedir güzel ve dikkatli disip linlere sokuyor kendini, küçük taklitçi lerin izleyemiyeceği kadar usta emek lere dayanıyor. Elbete yeni bir özle dolacak yeniden. Genç şairler toplum culuğa çağırdıkları eyleme karıştıkları, delikanlıca saldırdıkları için de gil. Türk şiirinin kendi içinde bu bü yük çelişim tohumu. Türk şairinde ö zünde yurttaşlık ödevlerinin bütün özgeçileri yattığı için. Yukarda dediğim gibi on iki aylık yılları küçük sı nırından, bugünün, birkaç yılın dar kapsısından bakınca karamsar; «şimdi» yi geniş leten bir uzaklıktan, on, yir mi yıllık sürelerden bakınca iyimserim her zaman. Elbet ufuk yakın olmaz.

Rauf Mutluay

SAHNE

Mantar gibi biten

TİYATROLAR

Yılber Örtaylı

Son zamanlarda özellikle iki büyük şehrimizde, her köşe başında bir tiyatro kuruluyor. Halen İstanbul'da 40'a yakın, Ankara'da Devlet Tiyatroları dahil 14 tiyatro var. Doğu — Batı Berlin (ki toptan nüfusu 5 milyondu)'de ise sadece 11 tiyatro var ve bunların bazıları küçük deneme sahneleri niteliğindedir.

Bugünkü kriz nedeniyle ti yatroların giderek esnaflığa saplanması, devrimci düşün ve eylemde Türk tiyatrosunun olumlu değil olumsuz bir rol oynamasına sebep olmaktadır. Çeşitli nedenler arasında en başta gelenj resmi tiyatro kurumlarının durumudur. İstanbul Şehir Tiyatroları özerk hareket edememiş, tutucu ve güçsüz bir kurum haline gelmiştir. Hiçbir dalda hamle yapamayan şehir Tiyatroları eskimiş ve gü küntü halindeki bir geleneği devara ettirirken, seyirci beş günlük ve ilgisizlik gösteriyeti. Büyük şehirde yeniliği bazı özel tiyatrolar getirmeye başlamış, kısa zamanda tiyat ro sayısında artış, kalitede düşme görülmüştür. Bu kalabalığın çoğu (birkaçı başarılı) için tezgâhtarlığa yeçinir, Başkentte Devlet Tiyatrolarının durumu bütün ayrı bir kişiler tarafından bilinmektedir. Şehir tiyatrolarından daha olumsuz ve zararlı bir kurum olmaz tur. İktidar uydusu bu kurum, toplumda itici bir rol ve gelişen dinamik güçlerin sözcülüğünü hiçbir zaman yapamamıştır. Soysuzlaşan bir Carl Ebert geleneğini kör topal sürüklemeye çalışan bir kurumdur bu. Türkiye'de her yurttaş, Hakkâri'deki sağır bitmedik yetim bile 1 lira verse vergi verir bu kuruluşa. Oysa büyük şehri havasından bir Ahmet Vefik Paşa Tiyatrosu dolayısiyle Bursa safasından öteye pek geçemeyen bu tiyatroda ne modern bir dramaturji anlayışı ne de bir sanat yönetimi söz konusudur. Memur zihniyetiyle sanat yapılan, toplum problemlerinin kapıdan içeri girmediği ve hiç kimsenin böyle bir endişe taşımadığı, gerinin gerisi taklidin taklidi ucuz tiyatro culuk yapılan bir yerdir bu Devlet Tiyatrosu. Hani fildişi kuleye çekilmişler desek de gil, kendilerini toplumdan tecrid için herhalde çamur ayı günün üstüne kurulmuş oturuyor olacaklar. Büyük şehirlerin süsü Devlet Tiyatrosu et altından Bölge tiyatroların da baltalandığı bir yer dir. Düşturları «Sanat için Sanat»tır, amma, onu da gerçekçe yerine getirdikleri pek görülmemiştir. Musahipzade Celâl gibi bir ulusal ve antiemperyalist yazarımızın 100. Doğum yıldönümünde unutan ve Avrupa turnesine Pirandello ile çıkan bu kurum yerli yazarlarımızı koruduğu inancındadır. Oysa, gödüğümüz yerli yazarlar genel likle ya hep kötüleridir, ya da kötü oyunları oynanan işleridir. Devletin Tiyatrosunu, yani hepimizin tiyatrosunu kurtarmakta gene hepimiz için görevidir. Bunun için pro testadan geri kalmamalıyız. İşte Devlet Tiyatroları seyircisiyi duymayınca, Ankara'da da bir özel tiyatro turyası ol du yürüdü. Hani, hamam apartman yapmış her müteah hit, binanın bodrumunu tiyat ro salonu haline getiriveri yor. Nasıl olsa birkaç kişi çıkıp icrayı sanat edecektir. Bugün bizde tiyatro oyuncusu, sanayi devriminin cereme sini çeken İngiliz işçisinden farksızdır. Sabahtan akşama oynar, akşamdan sabaha da bir başka oyunun provasını yapar. Dinlenme okuma serbest çalışma için vakit bulamadıkları gibi düzenli ücret alamadıkları da bir gerçektir. Direnecek olan, kapımın dışın da bulur kendini. Bu durum da her bağımsız tezgâh kur mak isteyen, her dehasına inanç getiren, bazen de sâdece insanca ve gerçğince tiyatroculuk yapmak isteyen üç beş kişi birleşip ortaya çıkar lar.

Ne var ki, toplumcu diye kurulan tiyatrolar, bir süre sonra gerçek devrimcilerin birleşememesi, yeterince bir kolektif bilinç sahibi olup, ortak hedefler etrafında top'a namaması yüzünden; serbest rekabet piyasasının koşulları na uyar, hemen bulvar tiyatrolarına dönüşürler Bu cenderenin dışında kalabi leni pek azdır. Gişe hazretle rinin egemenliğini yok ede bilmek, ancak gerçek devrim ci amatör tiyatro gruplarına hareketle. Ülkemizde tiyatro yu geliştirmekte önemli rolü bugünedek onlar oynadı. Dev rimci gençliğin, her alanda olduğu gibi bu alandaki ilgisizliğinden dolayı bu görev bugün kü çıkmazı söyle özetlenebi lir:

1) Bu tiyatroların derme çatma kuruluşu, sermaye ve gişe, endişesi, öncelikle oyun cu istismarını arttırmakta dır. Yaratıcı ve disiplinli çalışma bu nedenle yoktur. Bu nun önlenmesi tiyatro oyun cularının demokratik sendika haklarına sahip çıkma dere celerine bağlıdır.

2) Toplumun ve devrimci tiyatrolar, devrimci gruplar la her türlü yakın ilişkiden ve onların denetim, uyarı ve tavsiyelerinden uzaktır. Bir gecenin kanları gazetelerde ki klâsik eleştiri sütunundan izlenir. Daha yakın bir eleştirmen, seyirci ve toplumcu grup ilişkisi yoktur. Kişisel kaprisler, küçük hesaplar ba başboşluk ortamında, olum suz etki yapmakta, birleşme olmadığı her geçen gün ye ni bir kopma olayından ana şılmaktadır.

3) Bu tiyatrolar sabahtan akşama sosyalist bir tiyatro olmanın tartışmasını yapar, birbirlerini suçlarlar. Bu hiç bir eğitici araştırma ve yön teme dayanmaz, boş tıçmış çıkardığı gürültüye benzer, Aslında hiçbirisinin sosyalist tiyatro olmakla uzaktan ya kından ilgisi yoktur. Muzaffer Erdostun «Papirus» dergisindeki son yazısı bu sorunu ışık tutacak niteliktedir. O yazıdan çıkaracağımız sonuç şudur ki: Milli demokratik devrim aşamasındaki bir ül kede bütün kurumların yanı sıra, tiyatroda ancak bütünesinden kültür emperyalizmi nin kalıntılarını temizlemek, feodal ve otokratik düzene savaş açmakla sorumludur. Millici ve demokratik gö vini yerine getiremeyenlerin, sosyalist tiyatro tartışması na girmeleri pratikte hiçbir tutarlılığı olmayan bir lâfa zanlıktır. Sosyalist kültür sağlam ve bağımsız bir ulu sal kültürün üstüne kurulur. Türk tiyatrosu bu dönemde düşünce ve eylemde özgürlüğü getiren, yurdun bağımsız lığını amaç edinen, kendini millici ve devrimci harekete adayan bir tiyatro olmalıdır.

4) Emperyalizmin kültür şantanmasından kurtulmak: bir tiyatro için ancak, güçlü kalabalık ve inançlı bir kadro, araştırma ve metodlu çalışma ile mümkündür. Bü yük şehrin lokallerindeki tat tışmalar, başıboş bir hava içinde herkesin çıkarını düşünmesi bunu imkânsız kılar ve ancak gülünç olunur. Aslında emperyalist şartlanmaya ve tüketim tiyatrosuna karşı çıkan her grup, kendi de ayrı girdaptan kurtulamamak tadır. Bazı tiyatroların roman tik halkçılığı, ters etki yaratmaktadır. Devrimci değiller dir ve farkında olmadan halkın kafasında uzun vâdede gerici tohumların yeşerebilece ği bir görüş yaratmaktadırlar. Bütün bu karanlık sonuçların sonulusu bir ölçüde de tiyatro bilimcileridir Bu güne kadar araştırdıkları, ya zıp çizdikleri ortadadır. Tiyatro sanatçılarına elle tutulur gözle görülür bir maze me bir tutarlı düşünce hiç bir zaman getirememişler dir.

Özel ve resmi tiyatroların yanlış tutumu Anadolu'da başlayan amatör tiyatro faaliyetini de olumsuz yöne şek mektedir. Bu birkaç yıldır O. D.T.U. deki senliklerde görülmektedir. Bu tiyatrolardaki gençlerin devrimci potansiye li olumsuz yöne kanalize edilmektedir. Yukarda da dediğimiz gibi, devrimci üniversite gençliği tiyatro çalışmaları yapmak ve tiyatrolar üzerinde etkin bir seyirci denetimi kurarak bu bozuk gidişi değiştirmelidir. Amatör ti yatroların örgütlenmesi de bunun için gereklidir.

bilgi yayınevi
sunar

Yakup Kadri Karaosmanoğlu
Sodom ve Gomore 10.–
Hakimiyet Gecesi 10.–
Gençlik ve Edebiyat Hatıraları 12.5
Zoraki Diplomat 10.–
Politikada 45 Yıl 10.–

Nâzım Hikmet
Kuvâyi Milliye 12.5
Kemal Tahir'e Mahpusdneden Mektuplar 15.–

Kemal Tahir
Devlet Ana 20.–
Yorgun Savaşçı 12.5
Kurt Kanunu 15.–
Göl İnsanları 15.–

Aziz Nesin
Memleketin Birinde Hoptirinam 12.5
Namus Gazi 7.5

Pertev Naili Boratav
Az Gittik Uz Gittik 15.–

Cevdet Kudret
Karagöz -I- 15.–
Karagöz -II- 20.–
Dilleri Var Bizim Dile Benzemez 5.–

Doğan Avcıoğlu
Türkiye'nin Düzeni 40.–
31 Mart'ta Yabancı Parmağı 7.5

Fakir Baykurt
Amerikan Sargısı 15.–
Efendilik Savaşı 7.5

Azra Erhat
Mavi Anadolu 7.5

Haldun Taner
Sancho'nun Sabah Yürüyüşu 5.–

Güngör Dilmen
Midas'ın Kulakları 4.–
Kurban 6.–

bilgi yayınevi
Sakarya Caddesi, No. 8
Yenişehir Ankara

EĞİTİM BİLİMİNDA TÜRKÇE DÜŞMANLIĞI !..

Eğitim Bakanlığı bilindiği gibi, Türk Dili konusunda ötedenberi tutarlı bir görüşe sahip olamamıştır. Anadilimizin geliştirilmesi, yabancı sözcük ve deyimlerden arınması ve dil birliğinin sağlanması konularında etkili araç lara sahip bulunan ve titizlik göstermesi gereken Eğitim Bakanlığı, bu görevini yapamamaktadır. Türk Dil Kurumu Yönetim Kurulu üyesi Tahsin Saraç, Türk Dil Kurumu'nun aylık Dergisi olan Türk Dili'nin Ocak sayısında bu konuya değiniyor.

Sayın Saraç, başında bir «cunta — komisyon»un bulunduğu Yayınlar ve Basılı Eğitim Malzemeleri Genel Müdürlüğü'nün garip tutumuyla ilgili olarak dört örnek vermektedir. Saraç'ın «Güldürü» adını verdiği olayların ilki, Üniversitede öğretim görevlisi ve Türk Dil Kurumu üyesi ünlü bir tiyatro adamının başından geçmiş. Sözü edilen Müdürlüğün bir sorumlusu yazara tiyatro ile ilgili bir eser hazırlamasını önermiş. Ancak, yazılan eserde 1930' dan bu yana dilimize giren sözcüklerin kullanılmaması şartmış!.

İkinci «Güldürü» Orhan Asena ile ilgili. Aynı bağnaz davranış, bu ünlü yazara da gösterilliyor, Asena'nın Milli Eğitim Bakanlığı Telif ve Tiyatro Eserleri Servisi'nde çıkan «Tanrılar ve İnsanlar» adındaki eseri DP döneminde Devlet Tiyatrosunda oynanmış, «yılın ana eseri» seçilmiş, 1960 yılında Türk Dil Kurumu ödülünü almış, Fransızca ve İtalyancaya çevrilmiştir. Asena, mevcudu tükenen eserinin ikinci basımının yapılması, ya da basımının serbest bırakılması dileğiyle Yayınlar Müdürlüğüne bas vuruyor. Müdürlükteler eseri önce çeviri sanıp, «Tercüme Bürosuna gönderiyorlar. Eserin çeviri olmadığı anlaşıldığında, Asena'ya, eserin tekrar basılması için adının «Allahlar ve İnsanlar» biçiminde değiştirilmesi ve dilindeki bazı pürüzlerin (yâni özlükçe sözcüklerin) giderilmesi gerektiği yolunda bir cevap veriliyor. Üstelik bu cevabı veren heyet, eseri «yılın ana eseri» seçen kişilerden kuruludur. Bunun üzerine yazar, Bakanlığa, «Dilekçesinde eserinin hangi sartlarda basılabileceğini sormamış, eğer basılmayacaksa yçyınının serbest bırakılmasını rica etmiş olduğunu, Bakanlığın arı dilden yana olmamasının, eserin adını «Allahlar ve İnsanlar»a çevirmeye hak verdiğini belirten bir mektup yazmıştır.

Tahsin Saraç'ın gülduru olarak niteledi ği üçüncü olay da, şu ünlü «Bin Temel Eser» dizisi. Dizide yer alan eserler, meğerse tahsin Saraç'ın «cunta — komisyon üyeleri» diye nitelediği kişilerin, eskiden basılıp depolarda çürümekte olan bir takım kitapları ile, eş — dost da yararlansın diye ısmartanmış eserlermiş. Saraç, bu işin bas sorumlusu olarak, Yayınlar ve Basılı Eğitim Genel Müdürünü bulmak tadır. «Tövbeli» bir eski Türk Dil Kurumu üyesi olan bu zatın, Bakanlığa sunm atdırmak istediği «Fransız Dili Grameri» adlı kitabındaki yanlışlardan Tahsin Saraç, dört dosyayı doldu ran uzun bir liste yapmış.

Dördüncü gülduruda ortaya konan Eğitim Bakanlığının yayınladığı iki genelge, Bakanlığın dil konusunda nasıl bir garip tutum ve çelişme içinde olduğunu çok daha iyi belirtmektedir. Dr. İbrahim Öktem'in Bakanlığı sırasında yayınlanan birinci genelge valiliklere arı Türkçe kullanılmasını konusunda yararlanılacak kitaplar olarak Türk Dil Kurumu yayınlarını göstermektedir. İlhami Ertem tarafından imzalanan ikinci genelge de gene dil konusunda dır, ama bu kez, dilde gösterilecek aşırılıklara karşı uyanık davranılması öğütleniyor. Ancak 261 sözcükten oluşan bu genelgede, 208 Türkçe, 53 yabancı sözcük kullanılmıştır. Yâni yüzde seksen oranında arı dilte yazılmış bir genelge, arı dil kullanılmamasını öğütlemektedir.

Tahsin Saraç, «cunta — komisyon»un dil konusundaki 1930 sınırının, Hükümetin ve Bakanlığın genel görüşü olmadığı kanısındadır. Buna örnek olarak Başbakanlık Müsteşarı Muniş Faik Ozansoy'un şiirlerinde, İsmet Sezgin' in televizyon konuşmasında, Diyanet İşleri Başkanı Lütfi Doğan'ın bayram konuşmasında ve hatta Başbakan Süleyman Demirel'in «Bin Temel Eser»e yazdığı önsözde kullanılan dili gösteriyor.

Tahsin Saraç'ın Milli Eğitim Bakanlığının dil konusunda düştüğü çelişmeleri örnekleriyle anlatan yazısı, «Türkçecilik karşısında olmak» kişi ve kurumlara saygınlık yitirir ancak» söz leriyle bitmektedir.

Haberler

DAĞLARCA ESTONYA'DA, ANDAY FRANSA'DA

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın şiirleri «Dört Kanatlı Kuş» başlığı altında Estonya'da basıldı. Kitabın başında Dağlarca'nın bir önsözü, son kısmında da Tevfik Mellikov'un Türk şiiri ve F.H. Dağlarca üzerine kısa bir incelemesi yer alıyor. 64 sayfalık kitap, 18 bin adet basılmıştır.

Öte yandan Melih Cevdet Anday'ın şiirleri de 120 sayfalık bir kitap halinde Fransa'da yayınlanmak üzere. Kitabın adı «Kolları Bağlı Odisisus» olacak

MAO'NUN TABLOSU VATİKAN'DA

Mao'nun gençlik yıllarını çok andıran bir tablo Vatikan sarayında Papa Paul VI.'nın tablosu yanında asılı durmaktadır. Vatikan sözcülerinin tablonun Mao ile bir ilgisi bulunmadığını yalnızca genç bir papazı ifade ettiğini iddia etmelerine rağmen tabloyu yapan ressam Carnevali gerçekten Mao'yu çiz miş olduğunu söylemekte dir. Tablonun nasıl olup da Vatikan Sarayına girdiği meçhuldür.

ERASME ÖDÜLÜ

Bu yıl ki Erasme ödülünü, ekzistansiyalist felsefe nin hıristiyan kanadını temsil eden Gabriel Marcel kazandı. Bazı eleştirmecilere göre Gabriel Marcel, tanrı tanımaz ekzistansiyalizmin temsilcisi Sartre'dan daha hümanisttir ve ödülün bu yazara verilmesiyle çelişkide bir iş yapılmıştır.

EROTİK FRANSIZ ŞARKISI

Birkaç ay önce, Fransa'da bir çiftin sevişme sırasında ki davranışlarını ve aralarındaki konuşmaları aksettiren bir plâk satışa çıkınca kıyametler koptu. Şarkının adı «Je t'aime.. moi non plus», sözlerini İngiliz Serge Gainsbourgh yazmış, Söyleyenler de yine Serge Gainsbourgh ve sevgilisi 22 yaşında İngiliz film artisti Jane Birkin. Romantik bu müzikle beraber yumuşak ve ince bir sesle sövlenen şarkı kulağa çok hoş gel mektedir. Ancak Fransızca bilmeyenleri dahi şaşırtan müstehcenliği, Fransızca bilenleri iyice şoke etmiştir. Bu yüzden bir çok ülkeler değil radyoda çalınmasını, satışını bile yasaklamışlardır. Buna rağmen plâk satış rekorları kırmaktadır. Aniden bir seks sembolü haline gelen Birkin'in çıplak resimleri de Lui, Playboy gibi dergilerin sayfalarını süslemektedir Halen «Je t'aime.. moi non plus» İstanbulda 175 liraya satılmaktadır.

HO'NUN KİTAP VE PLÂKLARI

Halk Oyunçuları topluluğun (HO), geniş yankılar uyandıran ve olaylara yol açan «Pir Sultan Abdal» ve «Devri Süleyman» oyunlarının müziklerini plâk yapmaya ve kitaplarını bastırmaya kararlaştırmıştır. HO yöneticileri, plâk ve kitapların satışına Şubat'ta başlanacağını bildirmişlerdir.

ARTHUR MİLLER

Arthur Miller, Sovyetler Birliğine yaptığı gezi üzerine bir kitap hazırlıyor. Millerden, dönüşünde, «Rusları ancak Amerikalılar anlayabilir, çünkü ilerleme konusun da aynı ümidi paylaşıyorlar» dedi.

ALMANYA VE AVRUPA'NIN GÜVENLİĞİ (1950-1966)

Yeniden silâhlandırılmış bir Almanya'yı barındıran Nato ile Avrupa bir'asına yerleşmesi, Amerikan emperyalizminin ne başlangıcı ne de sonu olmuştur. Türkaya Ataöv'ün Amerikan kaynaklarına dayana rak hazırladığı «Amerikan Emperyalizminin Doğuşu» adlı kitabı, On kuzuncu yüzyıl içinden İkinci Dünya Savaşı öncelerine kadar Batı ya rım küresi ve Pasifik'te sürdürülen sert Amerikan yayılması ile ilgili az bulunur bir belgeler koleksiyonudur. Amerika'nın İkinci Dünya Savaşı sonrası politikasını eleştiren kitaplar ise, başta Lippman, Fleming, Horowits, Lusacs, Warburg gibi Amerikalı yazarların eserleri olmak üzere, sayısızdır. Amerikan emperyalizmini, hem psikososyolojik açıdan, yani o büyük misyoner aldatmacası perspektivinden, hem de günümüzün karmaşık ekonomik ve teknolojik koşulları içinde eleştirmeyi başaran Claude Julien'in eseri bu tür çalışmaların sonuncu su ve tartışmasız en önemlilerinden biridir. Fakat Amerika gerçeğini öğrenmek için artık kitaplara bakmak gerekli değildir. Amerikan yaşlanması, başta Amerikan senatörlerinin ve gençliğinin ağzında olmak üzere, günlük politika edebiyatının en olağan sorunlarından biri durumuna gelmiştir. Niteklim biz de, bu yayılma politikasından ancak konumuz olan Avrupa Meselesini daha keskin olarak meydana çıkardığı ölçüde söz açacağız.

Geçen yazımızda değindiğimiz Truman Doktrini, Amerikan devlet başkanının 12 Mart 1947 tarihinde, Kongrenin birleşik bir oturumunda verdiği ve Türkiye ile Yunanistan'a ekonomik yardım yapılacağı ilân edildiği söyleve takılan addır. Bu söyleve bir politika doktrini nitelği verilmesi, Sovyet nüfuz bölgesindeki Doğu Avrupa ülkeleri rejimlerine yapılan atıflar ve Amerika'nın Türkiye ve Yunanistan'ın iç düzenleriyle bağımsızlıklarının bekçiliğini üzerine aldığı yolundaki imadan dolayıdır. Bu arada, Truman Doktrini'nin Türkiye'yi Sovyet yayılmasına karşı korumuz olduğu şeklinde yanlış bir düşünce birikiminin mevcut olduğunu da belirtmek isteriz. Daha önce de parmak bastığımız (1) bu konuya bir kez daha değinmekte fayda vardır. Sovyet ta'epleri Haziran 1945 de yapılmıştı. Oysa Anglo — Amerikanlar, bu tarihten dört ay önce başlayan Yalta Konferansında, Temmuz da toplanan Potsdam Konferansında ve bunları izleyen bir yıllık süre içinde Sovyetlerin Türkiye tutumuna karşılık bir davranış göstermiş değillerdir. Sovyet taleplerinin bir sonuca varmaması, sûdece ve sûdece anında gösterilen kesin Türk tepkisinin eseridir. Missouri zırhlısının Istanbul limanına girdiği ve o kasından Truman Doktrini ilân edildiği zaman, Türkiye'ye olan Sovyet tehdidi, Türkiye'nin azimli tutumu bir yana, Rusların, biraz önce de de göreceğimiz gibi, Avrupadaki politikalarının sonucu olarak zaten ortadan kalkmış durumdaydı. Truman Doktrininin gerçek önemi, Amerika'nın Rusya'yı hedef alarak Avrupa'ya yerleşmesinde ilk resmi adım olmasındadır.

Washington'un, eski müttefiki Sovyetlere karşıt bir tutuma girme si, antikapitalist her akımı karşıt sında belirten geleneksel Amerikan alerjisinin atom bombasının tekeline kavuşmanın fütursuzluğu içinde küre ölçüsünde stratejik bir «Haçlı seferi» psikozuna bürünme si ile, 1945 lerde başlar. 1945 San Francisko toplantısında senatör Vandenberg'in Birleşmiş Milletler'i Sovyetlere düşman bir örgüt hali ne sokmak için yarattığı barut, bu «Haçlı seferi»nin hareketlerinden dir. Bundan sonra, 8 Mayıs 1945'de Ödünç Verme ve Kiralama Kanunu gereğince Sovyetlere yapılan yardım aniden kesilir. 1945'in sonlarında, Potsdam Konferansı'nın daha yeni bittiği bir sırada, senatör Eastland ve Senatör Wheeler, Sovyetlere karşı «Haçlı seferi»ni parlamento kürsüsünden alenen ilân etmeye başlarlar. «Haçlı seferi» çağrısına Roosevelt reformları (New Deal) karşısındaki tutumları ile tanınmış tüm reaksiyoner iş çevreleri katılırlar. Gene aynı yıl Amerikan ordusunun atak ve hasin generali atom bombasının Sovyet şehirleri üzerine nasıl atılacağına dair «bilimsel» yazılar yayınlamaya başlarlar.

Bu akım nasıl bir gerekçeye dayandırılıyordu? Sovyetlerin savaş ortağı olarak sözlerinde durmadıkları bir sebep olamazdı, şöyle olmadı da. Nitekim, genellikle Amerikalarla aynı fikir paralelliğinde olan Churchill, 27 Şubat 1945'de Avam Kamarasında şöyle konuşuyordu: «Sovyetlerle ilişkilerimizden edindiğim izlenim, Stalin ve diğer Sovyet ileri gelenlerinin Batı'lı demokrasilerle dostluk ve eşitlik havası için de yaşamak istedikleridir. Sorun lulukların, Sovyet Hükümetinden daha bağlı bir hükümet tanımıyorum.»

SOVYET — INGILIZ GIZLI ANLAŞMALARI.

Mesele, Doğu Avrupa memleketlerindeki rejimlerden doğuyordu. Yalta Konferansında, Alman işgalinden kurtarılan ülkeler rejimleri konusunda bir deklarasyon yayın lanmıştı. Bu bildiriye göre söz konusu memleketlerde kurulacak geçici yönetimler, ülkedeki tüm demokratik elemanlara dayanacak ve en kısa sürede seçimlere başvuracaktı. Bu deklarasyonun uygulanmasında, Sovyet ordularının hareket alanı içinde olup Batı — Doğu anlaşmazlığına yol açan memleketler. Polonya ayrı bir konu olarak ele alındığı ve Çekoslovakya ile Yugoslavya özel bir gelişme gösterdiklerinden, Bulgaristan, Romanya ve Macaristandı. Oysa bu ülkeler, genellikle monarşik ve otoriter rejimlerle yönetilen, burjuva devrimleri tamamlanmamış, yarı feodal azgelişmiş memleketlerdi. Savaş içinde, egemen sınıflara dayanan ve Almanlarla ittifak kurmuş olan Faşist hükümetlere karşı, aralarında komünistlerin en aktif elemanlarının oldukları mukavemet (Rezistans) hareketleri kurulduğu. Rezistans örgütleri, Alman yenilgisi sonunda, büyük halk kitleleri desteği ve milli kurtuluş savaşları galiplerinin bütün yetkileriyle yönetimi ele aldılar. Ancak yeni iktidarlar, kurtuluş hareketinin komünist olmayan bazı unsurlarının muhafaza etmekle beraber, Batı demokrasisinin teşkilatının bir yana iterek, ülkelerini devrimci koşullar altında ve değer tartışması ayrıca yapılması gereken farklı seçim ilkeleriyle, Sosyalist aşamaya götürdüler. Bu da bu ülkelerin toplum yapılarının tabii bir gereği idi.

Bu gelişmelerde Sovyet ordularının varlığının rol oynamadığı söylenemez. Ancak Batı'nın bu duru mu bir soğuk harp sorunu haline getirmesi haksızdı. Söyleki: 1) Bu ülkeler Ekim 1944'de Moskova'da Sovyetlerle İngilizler arasındaki Balkanlarla ilgili gizli anlaşmalar gereğince Sovyet nüfuz bölgesine terkedilmiştir. 2) Ayni anlaşmalar sonucu olarak Yunanistan İngiliz nüfuz bölgesine bırakılmıştı. Burada da rejime zor yoluyla bir müdahale olmuş ve memleketin tümüne yakın kısmında egemen olan milli kurtuluş hareketi ELAS'ın varlığına rağmen, yurt dışındaki gerici krallık rejimi, General Scobie komutasındaki İngiliz kuvvetleri nin silâh zoruyla ve bir komünist katliamı pahasına iktidara getirilmişti. Fakat gizli pazarlığa uyan Sovyetlerin kılı bile kıpırdamamıştı. 3) Ve nihayet, Sovyet nüfuz bölgesindeki ülkelerden hiçbiri, Batı'yı tehdit eden stratejik platformlar haline getirilmiyorlardı. Tersine bunların Sovyetler için bir güvenlik kuşağı teşkil ettiği Batı da da kabul edilmekteydi.

AMERİKALILARIN HAÇLI SEFERİ.

Meselenin aslı şu idi; İç savaşın yıkamadığı, aksine, 1921'den bu yana giderek güçlenen Sovyetler Birliği'nin varlığı, Kapitlizmin Amerika daki fanatik rehiplerini zaten ve dirgin etmekte idi. İşte şimdiki İkinci Dünya Savaşından sonra, sosyalist devin ideolojik alanını Balkanlar'a ve Tuna boylarına kadar uzatması, bir «Haçlı seferi»ni doğurmuştu. «Haçlı seferi» çağrısının arkasındaki gerçek amaçlar, iktisadi yapısı sonucu olarak artık Asya kıyılarına ilâhetan, Atlantik ötesi pazarları ve yatırım alanlarını değil de devamlı olarak genişleme durumuna geçmiş olan Amerika için, Doğu Avrupa'yı yeniden açmak, ve gerekirse Avrupa ve tüm dünyada Amerikan geniş emperyalizmine karşıt bir kuvvet teşkil eden Sovyetler Birliği'ni imha etmekti. Doğu Avrupa memleketlerini kurtarmak veya hiç olmazsa başka ülkelerde devrim hareketlerini önlemek olacaktı.

Truman Doktrini bu birikimin sonucudur. Bu doktrin bir yandan Avrupa'nın Sovyet Bloku dışında ki ülkelerin iç düzenine karşırken (ki bu Seato'ya, 1957 Eisenhower Doktrinine ve 1959 da Türkiye ile imzalanan «Dolaylı Saldırı Antlaşmasına kadar uzanan politikadır), diğer yandan Avrupa'yı da hedef alan yeni Amerikan emperyalizmin ilk resmi işlemini yerine getiriyordu. Bundan sonraki adım Brüksel Antlaşması oldu. 1947'de İngiltere ve Fransa Dünkerk'de Almanya'ya karşı bir savunma paktı imzalamışlardı. Pakt, 1948'de Belçika, Hollanda ve Lüksenburg'un katılmasıyle genişletilecekti. Bu Mart ayında oldu. Ancak pakta, «Alman Saldırısı» deyimi yerine, «Tüm Saldırılara» deyimi kondu. Bu Brüksel Paktı'na, Sovyetlere karşıt bir nitelik vermek oluyordu. Le Monde'un diş haberler ve yazı işleri müdürü Andre Fontaine'e göre bu işlem Amerikalıların «telkini» ile yapılmıştı. Aynı gün Truman, Kongre'den Amerika'da mevcut askerliğin kurulmasını istiyordu. 11 Haziran 1948'de Amerika'ya Atlantik ötesi antlaşmalara katılma imkânını sağlayan Vandenberg Kanunu çıktı. 4 Nisan 1949'da da bir yanda Amerika ve Kanada, diğer yanda Brüksel Paktı Devletlerinin imzaları ile Atlantik Paktı meydana geldi. Buna Danimarka, Italya, Izlanda, Norveç ve Portekiz katıldılar.

6 Nisan 1949 tarihli Le Monde'un başyazısı şöyle diyordu: Alman ya'nın silâhlandırılması, Atlantik Paktı'nın bünyesi önlenemez gerektirdir. Bu sözün ne kadar doğru olduğu çok kısa bir süre sonra ispat lanacaktı. Gerçi zamanın Fransız Dışişleri Bakanı Robert Schumann Atlantik Paktı'nın Fransız Parlamentosunda onaylanması müzakereleri sırasında kesinlikle «Alman ya Silâhlandırılması» diyordu. Fakat Amerikanın niyetleri başka idi: Vandenberg Kanunu'nun çıkmasından bir ay sonra, 5 Mayıs 1949'da Batı'da Federal Almanya Cumhuriyeti ilân edildi ve Almanya ikiye bölündü. Bir yıl sonra da, 7 Mayıs 1950'de, Almanya'daki Amerikan kuvvetleri kumandanı General Clay Almanyanın silahlandırılması gerektiğini ilân etti. Bunu bir süre sonra Amerikan yüksek komiseri Mc Cloy'un ayni mealde demeci izledi. Geleneksel düşmanın eski gücüne ulaştırılması ve Amerikan politikasının meçhul dönemeçlere girmesi karşısında Batı Avrupa'daki tepki çığ gibi büyüyordu. Bu Atlantiğin diğer kıyısında alınan kararların hiç bir şekilde etkilemedi. 17 Agustos'da yeni Batı Alman Devletinin Başbakanı Adenauer Doğu Almanya'daki 50 bin kişilik milis kuvvetini bahane ederek, Batı'lı müttefiklerden 150 bin kişilik bir Batı Alman ordusunun kurulmasını talep etti. Bu haksız bir talepti. Bir kere Doğu Almanya'daki kuvvetler ordu sayılmazdı. Kaldı ki, Brüksel Antlaşmasından sonra yaratılan gerilim böyle bir işlemi de mazur gösterebilirdi. Nihayet, Adenauer'un talebi saminî olmaktan çok Amerika'ya Nato içinde gerçek bir Alman ordusu kurmak imkânını sağlamak için yapılıyordu. Nitekim, 12 Eylül'de, Adenauer'un teklifini görüşmek üzere toplanan Amerikan — İngiliz — Fransız Dışişleri Bakanları Konferansında, Amerika'nın yeni Dışişleri Bakanı Acheson meseleyi açığa vurdu. Nato Amerikalı bir kumandanın emri altına girecekti. Milletlerarası bir kurmay heyeti kurulacaktı. Ve NATO'ya Alman kuvvetleri alınacaktı.

ALMANYA NATO'DA

Fransa ve İngiltere Acheson teklifine hayır demişti. Acheson'un tepkisi ise ültimatom şiddetinde oldu. Fakat direnme devam ediyordu. 24 Ekim'de Fransız Parlamentosu Schuman Planı olarak anılan Avrupa Ordusu Tasarısını, Alman ya'nın dahil edilmeyeceğine dair açık hükümlere rağmen, güçlükle kabul etti. Milliyetçiler, Gaullistler ve Komünistler aynı safta oy verdiler. Fakat pazarlıklar da devamı ediyordu. Sonunda Fransız Hükümeti Almanların Batı Savunmasına tugay seviyesinde katılmasına razı oldu. İngiltere de boyun eğmişti. 1952 de, Bonn'da, Batı Almanya'nın da dahil edildiği «Avrupa Savunma Topluluğu» projesi kabul edildi. Almanya hem silahlandırılmış, hem de, Avrupa Savunma Topluluğu orduları Nato'ya bağlı olacaklarına göre, Nato'ya alınmıştı. Gerçi bu proje Fransız ve Italyan Parlamentoları tarafından reddedilecekti; fakat Amerika'nın iste diği de olacaktı. Nitekim, Nato bu günkü kaynaşık sistemi ile kurulmak Ekim 1954 Paris Antlaşması ile Almanya teşkilâta alındı. 1955'de ilk Alman askerleri Nato'da ödeve başladılar. Aynı yılda Varşova Paktı kuruldu.

Amerika neden bu kadar ısrarlı idi? Sovyetler nüfuz bölgeleri dışına doğru herhangi bir stratejik hareketle bulunmamışlardı. Genel kanının aksine meşrû bir rejim değişikliği sonunda gelişen Çek devrimi bir darbe karakterinde olmadı gibi, Sovyetler de buna karışmamışlardı. 1948 Çekoslovakya'sına stratejik bir değer verilmiş bile, ondan sonra Avrupa'da statüyü zorlayacak bir hareket olmamıştı. 1948 Berlin Bunalımı, mevzii ve taktik bir hareketti. Kaldı ki, aynı yılda Yugoslavya Sovyet Blokundan kopabilmiş ve nazik bölge Finlandiya da komünistler hükümete alınmadığı zaman Sovyetlerin sesi çıkmamış, tersine, bu ülkenin savaş tazminatı yüzde 50 oranında indirilmişti. 1950 — 1953 yıllarında Kore'de müttareke imzalandığı gibi, sosyalist iç yönetimlerinde de ilk yumuşamalar başlamış ve 1953 de Stalin'in ölümü ile gerçek Coexistence'a doğru yol alınmaya başlanmıştı. Oyleyse bu ısrar nedendi? Bunun tek bir cevabı vardır: Emperyalizm.

Amerikan emperyalizmi Alman ya'nın silâhlandırılmasıyla durmadı. Yayılma ve çevreleme politikası devam ediyordu. Ayni yıl Uzak Doğu için en olumlu anlaşmalardan sayılan Cenevre Konvansiyon'u sabote edildi. Sonuç bugünkü Vietnam faciasıdır. Ayni yıl SEATO Paktı kuruldu. 1955 de Bağdat Paktı kuruldu. 1957'de Eisenhower Doktrini ilân edildi. Darbeler ve müdahalelele rde birbirini izliyordu: Guatamala, İran, Laos, Lübnan Küba, Dominik gibi...

Gelecek hafta iki Almanya'yı birleştirme çabalarını ele alacağız.

İbrahim Çamlı

(1) Bakınız: «Cumhuriyet» 6 Aralık, 1966. «Türk Dış Politikasında denge prensibinin yıkılması.»

DEBRAY, OVANDO VE ATATÜRK

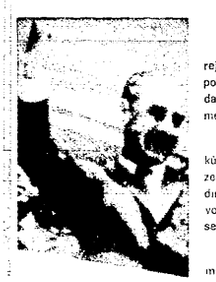

Bolivya'da tutuklu bulunan Regis Debray, ülkedeki askeri rejim hakkındaki görüşlerini şöyle açıkladı: «General Ovando, politik ve entellektüel bakımdan gelişme gösteren bir kişi. Bunda hiç şüphe yok. O halkın desteğini arıyor. Onu da hemen hemen buldu. Sûdece bir iki ufak adım daha atmak gerekli.»

Debray bu değerlendirmeyi yaparken, General Ovando Hükümetinin nüfuzlu Madenler Bakanı Quiroga Santa — Cruz, gazetecilere şunları söylüyordu: «Ancak iki kalkımma yolu vardır: Kapitalist yol, sosyalist yol. Bolivya Hükümeti sosyalizm yolunda aşamalar olan milli devrim ve devlet kapitalizmi yolunu seçti.»

Devlet Başkanı Ovando ise, «Bizim milli devrimci modelimiz, sosyalist modelden farklıdır» diyor. Express dergisinde çıkan bir konuşmasında ise, Ovando, «Sizi en çok etkileyen tarihsel örnekler nelerdir?» sorusuna şu cevabı veriyor: «Kuşkusuz Meksika ihtilâli sonra Türkiye. Ataturk, ülkesinin yapılarını değiştirdi.»

ÜÇÜNCÜ DÜNYADA OTOMOBİL SOYGUNU

Azgelişmiş ülkelerde bir suru otomobil fabrikasının kurulması, bu ülkelerin gelişmesini engellemektedir. Dünya Bankası Başkanı Mc Namara'ya göre, «1965 yılında azgelişmiş ülkeler, iç kaynaklarından 2,1 milyar dolar otomotiv sanayi ile ilgili ithalata harcamışlardır. Bu ithalâtın dünya pazarlarındaki değeri ise, 800 milyon dolardır.» Kayıp, bir yılda 1,3 milyar dolardır. Mc Namara, yıllık 1,3 milyar kaybın, Dünya Bankasının 23 yılda sanayi alanına yatırdığı paraya eşit olduğunu söylemektedir.

Otomobil salgını en çok Güney Amerika'da görülmektedir. 1965 yılı Üçüncü Dünya otomobil üretiminin yüzde 80'i Güney Amerika'da gerçekleştirilmiştir. Kıt'anın 1965 kaybı 1 milyar dolar civarındadır. 1965'ten bugüne kadar daha 5 milyar dolar otomobil imalinden kayba uğradığı tahmin edilmektedir.

Gelişmiş ülkelerden her biri Güney Amerika'da otomobil fabrikaları kurmuşlardır. Teşebbüsler arasında serbest rekabet yoktur. Her firmaya üretim kotaları tanınmıştır. Sınırlı üretim kotası, âtıl kapasite ve yüksek fiyat demektir.

İRAN'IN ŞİKÂYETİ

İran, yakın dostları Türkiye ve Pakistan'dan şikâyetçi. Türkiye İran'dan 12,5 milyon riyal değerinde mal satın almış, buna karşılık bu ülkeye 194 bin riyallik ihracatta bulunmuş. Pakistan'ın da durumu farklı değil. İranlılar şimdi, «Böyle tek taraflı ticaret durur» tezini savunmaktadırlar. Konu ne'en bir Birleşmiş Milletler Araştırma Kuruluna devale edilmiş bulunuyor. Kurul, Türkiye, İran ve Pakistan arasında ticaretin geliştirilmesi yolunda tavsiyelerde bulunacak.

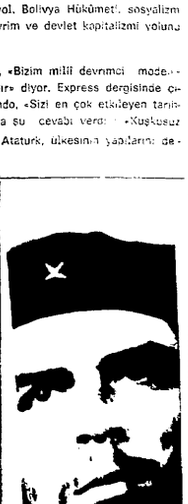

CHE'NİN SON SÖZLERİ

Che Guevera'nın öldürülmesi konusunda yeni iddialar öne süren bir kitap yayınlanmıştır. Boliviyalı bir gazeteci olan Jose Luis Alcazar'ın kitabına göre, Che, 8 Ekim 1957 günü bacağından yaralı olarak ele geçirilmiş ve Higueras köyüne götürülmüştür. Köyde Che'nin'ka patıldığı odaya giren çavuş Mario Teran ile Kumandan Guevara arasında bir tartışma çıkmış, Che'nin hakaretleri karşısında deliye dönen çavuş rastgele ateş açmıştır. Che, çeşitli yerlerinden yaralanmış, fakat ölmemiştir, Yerde süründüğü sırada odaya giren bir teğmen ile iki asker, olaya müdahale etmişler. Teğmen Che'nin kalbine nişan aldığı sırada, askerlerden biri daha önce davranmış ve Che'yi boğazından vurarak öldürmüştür. Boliviyalı gazeteciye göre, Che Guevara'nın son sözleri, «Çocuklarım, karım ve kardeşim Fidel... Elvedat...» olmuştur.

WHEELUS ÜSSÜ

ABD Libya'daki Wheelus Üssünü bu yılın ortalarına kadar terketmek zorunda, U.S. News dergisi, Libya Hükümetinin eski Amerikan üssünü İsrail'e karşı doğişecek komandoları eğitmekte kullanacağını yazmaktadır.

SIHHİYE UÇAĞIYLA KAÇAKÇILIK!

Amerikan Silâhlı Kuvvetleri için çıkarılan «Overseas Weekly» dergisinde yüksek rütbeli Amerikan subaylarının Hava Kuvvet'erine ait sıhhiye uçaklarıyla Türkiye, Yunanistan ve İspanya'dan tarihî eser, halı, hediyelik eşya ve Antep fıstığı kaçırdıkları açıklandı. Gazeteye göre, eşyalar, farkına varılmasın diye kasalara yerleştirilmekte ve ilâç olarak beyan edilmektedir. Overseas Weekly şöyle devam etmektedir: «Wiesbaden Amerikan Hava Kuvvetleri Hastahanesi Başhekimi Albay Ewan Shear duruma tahammül edemiyerek, sıhhiye uçaklarının bu maksatla kullanılışını protesto etmiş ve «Biz onların hamalı değiliz» diye feryat etmişti. Sıhhiye uçaklarıyla gelen kaçak eşyalar, çoğunlukla ambülanslarla, Frankfurt Rehein — Main Hava Üssünden çeşitli yönlere dağıtılmak taydı.»

İNGİLTERE'DE ÖĞRETMEN GREVİ!

12 Ocak Pazartesi gününden itibaren, 5 bin İngiliz öğretmeni 14 gün süreli bir grevi başlatmaktadır. Grev 450 okulu ve 250 bin öğrenciyi kapsamaktadır. Öğretmenler Ulusal Sendikası, daha sonra belli okullardaki bazı profesörlerin çekilmesi ve imtihanların boykotu gibi tedbirler öngörmektedir.

Öğretmenler, uzun müzakerelerden sonra, Ekim ayındaki ilk tekliflerine hayli yaklaşan işveren tekliflerini reddetmişlerdir. Öğretmenler, Ekim'de 135 İngiliz lirası tutarında yıllık zam istemişlerdir. İşveren, düşük ücretlilere 100 İngiliz lirasına kadar zammı öngörmüştür. Fakat öğretmenler, «hayır» da diretmişlerdir. İşverenin hakeme gitme teklifini de olumsuz karşılamışlardır. Grev yapılacaktır. Fakat İngiltere'de, «Vay efendim... Öğretmenler nasıl grev yapar?» demek, hiçbir yetkilinin aklına gelmemektedir.

İSRAİL'İN RADAR HİKÂYESİ

İsrail propaganda servisleri, son derece ileri bir Sovyet yapısı Mısır radarını, komandoların söküp İsrail'e getirdiği ni yaydı. Gazetelerimiz, ABD'nin bu radarın sırlarını öğrenmek için İsrail'le pazarlığa girişeceğini, sırları elde etmek üzere maddi fedakârlıklara katlanacağını belirttiler. Fakat anlaşılmaktadır ki, söz konuşu olan klasik tipte bir radardır. Le Monde'un yazdığına göre, İsrail, dünya kamuoyunu etkilemek amacıyla olayı büyütmüştür.

DÜNYADAKİ AMERİKAN ASKERLERİ

Daha bir yıl öncesine kadar 1 milyon 300 bin Amerikan askeri denizaşırı ülkelerde bulunmaktaydı. Hâlen bu sayı 100 bin eksilmiştir ve her geçen gün biraz daha azalmaktadır.

Libya'daki Wheelus Amerikan üssünün Haziran 1970 sonuna kadar tamamen kapanmasıyla, bu ülkedeki 2.500 Amerikan askeri de tamamen geri çekilmiş olacaktır.

Bu yıl içinde, savunma bütçesindeki kısıntılar nedeniyle, denizaşırı Amerikan kuvvetlerinde daha büyük indirimler yapılacaktır. Vietnam'dan yapılacak büyük çekilmelerin dışında, Japonya, İspanya, İngiltere, Portekiz, Yunanistan ve Türkiye'de kapatılan ya da küçültülen üsler dolayısıyle birçok Amerikan birliği geri çekilmiş olacaktır

Daha şimdiden, 1970 ortasına kadar Tayland'da bulunan 6.000 askerin tümünün geri çekileceği ilân edilmiştir. Bunun gibi, Batı Almanya'da üslenmiş çok büyük sayıdaki Amerikan askerinin azaltılması yolundaki tavsiyeler de dikkatle incelenmektedir.

Avrupa'da
310.000

Amerikan askeri

	1969'a göre fark
Batı Almany	220.000 — 8.000
İngiltere	23.00 —
İspanya	10.000 — 5.000
Altıncı Filo	30.000 —
Türkiye	10.000 — 1.000
Diğer Yerler	15.000 + 4.000

Pasifik ve Uzak Doğu'da
252.000

Amerikan askeri

	1969'a göre fark
Kore	55.000 —
Filipinler	30.000 —
Okinava	45.000 + 5.000
Milliyetçi Çin	10.000 —
Japonya	40.000 —
Guam	10.000 —
Pasifik Filosu	62.000 —

Güney Doğu Asya'da
545.000

Amerikan askeri

	1969'a göre fark
Güney Vietnam	472.000 — 64.000
Tayland	45.000 — 9.000
Yedinci Filo	28.000 — 7.000

Latin Amerika'da
24.000

Amerikan askeri

	1969'a göre fark
Panama Kanalı	9.000 —
Porto Riko	10.000 —
Guantanamo	4.000 — 1.000
Diğer Yerler	1.000 —

Diğer bölgelerde
62.000

Amerikan askeri

	1969'a göre fark
Kanada/İzlanda	10.000 —
Libya	2.500 —
Güney Kutbu	3.000 —
İran	1.000 —
Habeşistan	1.500 —
Diğer Yerler	43.900 + 7.000

DEMİREL'İN HİZMETİNDEKİ NURCULAR!

(Başı S. 1 de)

MBK üyesinin açık celsede dile getirdiği belgeler de, irtica-ın iktidarın himayesinde geliştiğini, din işlerinin bile bile Atatürk düşmanlarına teslim edildiğini göstermeye yeterliydi.

Özgüneş, kürsüde şöyle konuşmaktaydı: **«Bu Atatürk düşmanı, bu mürteci, bu Derviş Vahdeti müsveddesi...»** Başkan'ın **«Bu zat bir makamı temsil ediyor. Makama uygun üslûbu beyanda bulunun»** ricasi üzerinde, Özgüneş, şu cevabı veriyordu: **«Bu rası Millet kürsüsüdür,** bu sahtekâra sahtekâr dememek namuzsuzluktur. Sahtekara Sahtekâr diyeceğim. Ben demiyorum bunu,

Devletin arşivlerinde var Ben adama Atatürk düşmanı demiyorum. İşçileri Bakanlığı diyor. Bir adam Atatürk düşmanı olacak, ben onun karşısında taratsız olacağım. Böyle tarafsızlık kahrolsun. Ben, Atatürk mevzuu bahıs olduğu zaman taratsız olamam ve gerçeği söylemek zorundayım.»

Söz konusu kişi, İzmir gezici vaizi iken, AP iktidarı tarafından Diyanet İşleri Başkan Yardımcılığına getirilen **Yaşar Tunagür** idi. Tunagür hakkında 12.8.1965 tarihinde İçişleri Bakanlığı, Diyanet İşleri ile görevli Devlet Bakanlığına bir yazı yazmıştı. Yazı, 6.11.1965'de Diyanet İşleri Başkanlığına havale edilmişti. İçişleri Bakanlığı, gezici vaiz Yaşar Tunagür'ün Cumhuriyet ve Atatürk ilkeleri ile 27 Mayıs İhtilabı ideyh-tarlığı ve gerillilik aşıladığını din istismarı yoluyla parti propagandasında rol oynayacağını vazmaktaydı. Bu yazı üzerine bir tahkikat açılacağı yerde. Yaşar Tunagür, 20.12.1965 tarihinde geçici vazılıktan Diyanet İşleri Başkan Yardımcılığına getirilmekteydi! İstanbul Müftülüğü kadrosu Tunagür'e verilmekteydi. Ayrıca bu zat, Gima dış ticaret uzmanı yapılmak taydı! Mehmet Özgüneş'in, İçişleri Bakanlığınca Atatürk düşmanlığı, irtica yayıcılığı ve din istismarcılığı ile suçlanan bu kişi hakkında Başbakan'a ardarda yönelttiği yazılı sorularda Demirel, «Yeni bir suç işlemedi», o halde eskiden de suç işlemediği tahmin olunabilir» biçiminde acayip bir muntıkla cevap vermekte ve Tunagür'ü ısrarla korumak tavdı. İlgili bir devlet memurunun, isteği üzerine başkan Sunay için hazıladığı bir rapordan, «Yaşar Tunagür'ün Sayın Başbakan Süleyman Demirel'e yakın, geniş dostluk ve samimiyet tesis ettiği Sayın Başbakanın kardeşi Hacı Ali Demirel'in hususi arabasında gezdiği, Nazımve Demirel hanıma ait Çankaya Yeşilvurt Sokakta Kâip Apartman katında kirasız oturduğu» yazılmaktaydı.

Tunagür, AP'nin din işlerini yürütmekle görevli «1» numaralı adamıydı. Yalnızca orta dereceli Tapu Kadastro Okulu mezunu olmşu, Diyanet İşleri Başkanlığına getirilme sını engellemektevdi. Ama Diyanet İşlerinin gerçek başkanı oydu. Kendisi de, «Ben, Diyanet İşlerinde Hükümetin ajanıyım» demekteydi. Diyanet İşleri Başkanı bir kukla idi Özgüneş'in devimvle, Başkan Lütfi Doğan «Bir müezzine daha verinden, kıpırdata mayan hiçbir emri vereme ver bir durumdavdı.» Eski başkan Ali Rıza Hakses, Tunagür ile iyi geçemmek şartıyla bu göreve getirilmişti. Hakses, 3.5.1967 de Başkan Yardımcısının imza yetkisini kaldırmava cür'et etmişti Bunun üzerine Tunagür adamlarıyla birlikte Başkan Hakses'in odasına girmiş ve ona «Sen kim oluvorsun» yetirdiğimiz her evrakı imzalamava mecbursun» diye bakaret etmişti. Başkan Hakses kendisine bakaret eden vardımcısını görevinden avırarak İstanbul Müftülüğüne göndermek istemişti Devlet Bakanı bunu öğrenır öğrenmez Hakses'e mecburi izin vermiş, verme usulsüz olarak uysal bir kişi yi getirmişti. Hakses, uvsallığına ve Tunagür'le iyi geçinme çabasına rağmen, «Hükümetin ajanıvım» diyen zatla uyuşamamıştı. Oysa Hakses, daha önce bazı daire müdürleri tarafından Tunagür'ü fren lemesi istenince, «Ben ne vapabilirim? Arkasında Sayın Demirel var diye azzim itrat etmişti

SÜLEYMANCILIKTAN NURCULUGA

Tunagür, Diyanet İşlerini Nurcuların karargâhı hâline getirmiştir. Başkan Sunav'a verilen raporda, Diyanet İşleri Başkanlığının üst kademe lerideki görevlerine getirilen 14 Nurcu hakkında bilgi vermektedir. Bunlar Nurculuk taahyetleri yüzünden ordudan çıkartılmış ya da Nurculuktan hüküm giymiş kişilerdir! Iller teşkilatına da Tunagür, Nurcuları yerleştirmiştir. Hatta İmam — Hatip mezunu bir Nurcuyu Yüksek İslam Enstitüsü ve Hukuk Fakültesi mezunu diye göstererek İzmir Müftülugune tayin etmiştir. Devlet Bakanı, bu skandal tayın için «İdari bir ihmal... kasıt yok» demekte dır. Nurcular, boylece Demirel iktidarının hizmetinde seterber edilmiştir. Nitekim 1969 seçimlerinde Nurcular, Demirel ve AP'yi desteklemiş lerdir. Özgüneş bu konuda şunları soyledi: «Tunagur, Suleymancıların destegiyle Diyanet İşleri Başkan Yardımcılığına getirilmiştir. Fakat Hukumetin Süleymancılara cephe almasi sonunda Suleyman cılıktan dönmuş, Nurcu olmuştur. Ve bundan sonra kendisinin Nurcular desteklemiş tir. Ve bir bakan bana demiş tir ki, **«Evet, Yaşar Tunagür'ü tutuyoruz ama, Süleyman cıları gayet iyi tanıyor; onun için, Süleymancıları teş kilâttan uzaklaştırmak için bu zatı tutuyoruz.»** Her uzaklaştırdığı Süleymancının yerine bir Nurcu getirmektedir. Bugün, açıkça söyleyelım, Kur'an'ı Kerim Muslümanlığı kenara itılmış, Suleymancılık Nurculuk, Dokuz. Osmanlık kadınlık, Kamerilik, Biberlik, Ticanılık memleketle kol gezmektedir.» Özgüneş e göre, Tunagur, kurtuluk taalı yetleriyle de ilgilidir. Başkan Sunay'a verilen raporda, bu durumu şu sözlerle belirtmiktedir: Tunagür, «Diyanet İşleri Başkanlığı mülettişlerinin toplayarak yapığı konuşma da sözü Kürtçülük mevzuuna getirerek şöyle demiştir: Bu gün Türkiye'de iki çesit Kürt çülük vardır. Biri gelişigüzel Kürtçülük, digeri ideal Kürt çulüktür. Fakat bilmeliyiz ki, bunların hicbirisi komünist lik ve masonluk kadar tehlikeli degildir.»

«Yaşar Tunagür, gazeteler de Kurtçulugune dair çıkan yazıları bugune kadar teksip etmek luzumunu hissetmemiştir. Bu husus, irtenspları nezdinde bir ittihat vesilesi sayıl...ıktadır.»

YAŞAR TUNAGUR'UN ARAMCO İLIŞKILERI

Tunagur, dısarıda da şuphe lı ilişkiler içinde bulunmak tadır. Cumhuriyet Gazetesi 1 Mayıs 1969'da Dısişleri Bakanlığına verilmiş bir rapo ru yayınlayarak, Tunagür'ün Aramco Petrol Şirketinin pa ralarıyla desteklen Radvatasi — Alem — ul — Islam Derneğiyle ilişkilerini açıklamıştır. Özguneş, bu konuda şu tamamlayıcı bilgiyi verdi: «Yaşat Tunagur, her yıl muntazaman Hacca gider ve Suudi Arabistan daki bir takım Arap dernekleri ile sıkı ilişkisi vardır... Sayın Bakan der ki, «Hayır, Yaşar Tunagur bu Arap derneklerinin genel kuruluna katılmaz.» Oysedi, belki de bazılarına katılmaz. Ancak bu Arap dernekleriyle sıkı işbirliği vardır. Arap ga zeteleri kendisi'nden Şeyh Yaşar diye bahsederler ve Türkiye'de kurulacak bir hilâfet devletinin en büyük mümessili olarak sayarlar. Bu hususta ne gibi faaliyetler yaptığı, nerelerde ne gibi temas larda bulunduğu Dışişleri Bakanlığına bir Dışişleri memuru tarafından rapor halinde verilmiş ve bu raporun bir özeti de Milli Emniyete tak dim edilmiştir... Onceki sene, yani 1967 yılındaki hac dönü şü Yaşar Tunagur Irak'a ve Londra'ya gitmiştir. Irak'da ve Londra'da kimlerle temas ettiği, hele Irak'da «Bizimkilerle temas edeceğimu» dedikten sonra, kimlerle temas ettiği cidden endişeyi ve merakı mucıptır. Evvelki seneki hac dönüşün de — ki muhterem refikaları ile beraber gitmişlerdi — muhterem refikalarını Diyanet İşleri Başkanı ile göndermişler, kendileri Kuveyt e kadar gitmişlerdir. Kimin parasi ile gitmiştir? Kuveyt e kim kendisini çağırmıştır? Londraya ve Irak'a kimler kendisini çağırmıştır? Orada hangi devletlerin mümessilleriyle münasebetet bulunmuştur? Bunlarla açıklanmasında büyük fayda vardır. Ben D. İşleri Bakanına bu vazılı sorıu açtım. Dedim ki, «Bu konuşmazda bu zatın dışarıda ki münasebetleri hakkında verilmiş olan herhangi bir rapor var mıdır?» Bugüne kadar bu cevabı alamadım. Fakat ben burada belirtiyorum. Dışişleri Bakanlığına verilmiş bir rapor vardır. Ve bu raporun bir sureti Milli Emniyette dir.»

SUNAY'IN UYARILARI

İşte Tunagür, hersebden tutulursa tutulsun, Diyanet İşlerinin başında tutulması asla düşünülemiyecek olan, tehlikeli, ilişkiler içinde bir kişidir. Başkan Sunay, bu za tın atılması için bizzat uğraşmıştır. Fakat Demirel Hükümeti, bir türlü Tunagür'den vazgeçmemiştir. Özgüneş bu konuyu da şöyle açıkladı: «Cumhurbaşkanı, bir sayın milletvekiline, iki devlet memurunun yanında avnen söyle söylemiştir: «Evet, bana anlattıklarınız doğrudur». Devlet teşkilâtından buna an bil giler bana da gelmiştir, hatta bir de dosya verilmişdir, dos vası hükumete verdim. Baş bakanı ve Devlet Bakanını kaz ettim, vakın bir zaman da bu Atatürk düşmanı — Cumhurbaşkanının kullandığı tâbiri burada kullanmak istemiyorum — yerinden atıla caktır» demiştir. Bu sözün üzerinden iki sene geçmiş, fakat adam hâlâ yerindedir. Ilahiyat Fakültesi öğretim üyelerinden müteşekkil bir heyet, Cumhurbaşkanına kadar çıkmış, bu zatın Ankara ve Ankara dışında çevirdiği dolapları, yaptığı sahtekârlıkları, memleket aleyhine faali yetlerini Cumhurbaşkanına anlatmışlar, Cumhurbaşkanı, «Evet, ben de biliyorum, ben de de bu dosyası var. Hükümeti ikaz ettim, Devlet Bakanını ikaz ettim, vakında bu adamı buradan alacaklardır» demiştir. Bu cümleli örgeneral, bu kurmay albay, Cumhurbaşkanını ziyaret etmişler, bu zatın memleket aleyhinde, memleketin bütünlüğü aleyhinde sarfettiği gayretleri, yurt içinde ve yurt dışında sarfettiği gayretleri Cumhurbaşkanına vesikalarıyla anlatmışlar, Cumhurbaşkanı, «Evet, ben de biliyorum, Hükümeti ikaz ettim bu adamı buradan atmacaklardır» kadaşlarını Başbakanlığa bağlı bir kuruman hukuk müşavirı Başbakan'a gitmiş, bu tun vesika ve telerruatıyla yurt içinde ve yurt dışındaki zararlı faaliyetlerini anlatmış, Başbakan dinlemiş, hiçbir ses çıkmamıştır.»

Sunay'ın arzusu üzerine bir devlet memuru, Tunagür un faaliyetleriyle ilgili bir rapor hazırlamış, bir nüshasını da Başbakana vermiştir. Fakat Özgüneş'in çeşitli sorula rına rağmen, Hükümet, Tunagur'ün çeşitli zararlı faaliyetlerini açıklayan bu rapor üzerine ne gibi bir muame le yapıldığını açıklamaktan kaçınmıştır. Demirel iktidarı, dahal kolundan tutulup atıl ması ve hakkında kovuşturma açılması gereken Tunagür'ü esrarengiz nedenlerle tutmakta ve savunmaktadırl.

CHP Grubunda, Amiral Orkunt «ikili anlaşmalar»ı anlattı

(Başı S. 1 de)

ye'deki Amerikan Askeri Yardım Kurulu Başkanı general ile, Türk Genelkurmay Başkanı her hatta bir muayyen gun ve sattе bir protokol görüşmesi yapmaktadırlar. Bu görüşmeler, genellikle iki general ile tercümanları arasında kahmakta ve bir nevi karşılıklı hattalık içmal toplantısı olmaktadır. Sunav'ın Genelkurmay Başkanı olduğu dönemde gene böyle bir protokol görüşmesi sırasında, Amerikan Yardım Kurulu Başkanı general, Pirinçlik'teki Amerikalara ait radar tesislerinin geçişen teknoloji karşısında demode olduğunu, bunların modern teknolojinin icaplarına göre yenileştirilmesinin düşünüldüğünü, ancak,, Pirinçlik üssüne ait topraklarin bu iş için dar geldiğini, oysa zatec mitr arazi üstüne kurulmuş olan bu üs sınırlarının genişletilmesinin yeni ilettelerin ve radarların monte edilmesine imkân sağlayacağını söylemiştir. Sunay'ın, bu çok masum görünen istek karşısında olumlu cevap vermesi, «sözlü» bir ikili anlaşmanın yürürlüğe girmesine yol açmıştır.

Bu konuşmadan kısa süre sonra, bir takım Amerikalı uz manların Pirinçlik çevresinde araştırmalar yapmaları ve alınan havadan fotoğraflarını çekip, mönte edilecek yeni radarların istikametlerini tam ve sıhhatli olarak tesbit çalışmalarına girişmeleri sırasında, daha başka bazı Amerikalı yetkililer Orkunt'u ziyaret etmişlerdir. Genelkurmay İstihbarat Başkanlığı, Sunay'ın Pirinçlik üssünün genişletilmesi müsadesini verdiğinden ancak bu ziyaretten sonra haberdar olmuştur Amiral Orkunt, «Bu isteği, o zamanki Başkan Johnson'un yeni yıl dolayısıyla Amerikan milletine verdiği bir müjde ile birleştirdik. Başkan, Amerikan teknolojisindeki büyük aşamalardan söz ediyo rve «Iuk ötesi dönem yeni bir rasinin bulunduğunu, bu sistem âletlerinde» birisinin Washington'a yakınlarına kurulduğunu ve bu sayede, binlerce mil ötedeki hareket ve sesleri bile tesbit imkânının doğduğunu, bundan böyle bu sistemin daha başka yerlerdeki Amerikan üslerine de yerleştirileceğini söylüyordu. Diyarbakır'daki Pirinçlik üssüne yerleştirilmek istenen radar sistemi de böylesine bir ufuk ötesi radar sistemiydi. Bunu anlayınca Sovyetleri aleyhimize tahrik etmemek için bu işi önleyici formüller aramaya başladık. Nihayet araya taraya da, vaktiyle ta Atatürk devrinde ve Atatürk'ün imzasıyla çıkmış bir kararname bulduk. Bunda, Türkiye'de havadan çekilmiş fotoğrafların, yurt dışına çıkarılması yasaklanıyordu. Hemen bu kararnameye dayanarak, Amerikalıların Pirinçlik ve Diyarbakır çevresinde havadan çekmiş fotoğraflarını dışarıya çıkaramıyacaklarını bildirdik. Amerikalılar hayret etti ler, Biz şimdiye kadar bütün Türkiye'nin havadan haritasını çıkardık. Bunları asıllarını da Washington'a götürdük, şimdi bu iş bitti; isterseniz bunları size de verebiliriz. Nasıl oluyorda, dar bir bölgenin havadan çekilmiş fotoğraflarının yurt dışına çıkarılmasına itiraz ediyorsunuz, dediler. Biz de, o zaman bu karar namenin farkında değildik, ama şimdi madem ki elde bilinen bu kararname var; ancak Bakanlar Kurulundan müsade alarak bu fotoğrafla rı yurt dışına çıkartabilirsiniz, dedik ve böylece Pirinçlik üssüne ufuk ötesi radar sisteminin yerleştirilmesini bir süre için geciktirdik» diye anlattı.

İTHALATTA EN AZ KÂR YÜZDE 150!..

(Başı S. 1 de)

pılacağının açıklanması üzerine, Bakan, «özel teşebbüs çü iktidar nasıl böyle birşey yapar» diye basında sert bi çimde eleştirilmişti. Bâzı ithalâtçı firmalar, gazetelere pabuç kadar ilânlar vererek, Bakanlıkça yapılacak ithalât tan yüzde 5 ucuz fiyatla satış yapmaya hazır olduklarını ilân etmişlerdi. Bakan Özkan, bu konuda da şunları söyle di: «Bu firmalara birer tel grat çekerek taahhütlerini ye rine getirmeye davet ettim. Fakat hiçbiri ortaya çıkmadı. Direkt ithalât ile kanser tedavisinde kullanılan Kobalt — 60 cihazını 1 milyon 12 bin 497 liraya satın aldık. Bu cihazın Türkiye'deki satış fiyatı ise maalesef 2 milyon 47 bin 430 liradır. Aradaki 1 milyon liralık fark vardır. 20 adet komple emeliyat masasının piyasa rayici 1 milyon 290 bin liradır. Biz bunları direkt ithalâtla 644 bin 346 liraya satın aldık. 215 adet mikroskobu, piyasa fiyatı 540 bin lira iken, 296 bin 676 liraya ithal ediyoruz. Diğer kalemlerde de fark, hep bu ölçülerdedir.»

Görüldüğü gibi, ithalât işlerinde bilgisiz, tecrübesiz bir bakanlık dahi, ithalatçı nın 29 milyon liraya yapacağı ithalatı 13 milyon liraya gerçekleştirebilmiştir. Bu durum, dış ticaretin devlet'es tirilmesinin mutlak bir zorunluluk, olduğunu gösteren yüzlerce örnekten bir dir.

Robert Kolej hocalarından Ahmet Aker de, yaptığı bir inceleme de, Türkiye'de ithalât çının normal olarak satması gerekenden yüzde 150 yüksek fiyatla mal satığını hesapla mıştır. İthalâtçı, normal kârı dahil 100 liraya satması gereken malı, 250 liraya satmaktadır. Orta Doğu Teknik Universitesi iktisat hocların dan Atilla Sönmez, «8 milyar liralık ithalâtta, ithalâtçı, kâra ilave 12 milyar lira rant yaratıyor» demektedir. Bu şartlarda ithalâtın devlet leştirilmesine karşı çıkma mın, «Hayasızca bir soygun dan yanayım» demekten baş ka anlamı yoktur.

İthalâtçı böyle de ihracat çı farklı mı? Bütçe ve Plân Karma Komisyonunda, ihra catçıların yabancı firma ko misyoncusu olduğu bir kez daha açıklandı. Lebit Yurtoğlu, **«Bugün tütün ihracatçıla rı satıcılık vasfını kaybetmiş olup, memleketimizin aleyhine Amerikanın komisyoncu su hâline gelmişlerdir.»**

Bu komisyoncular, bazan malı satın almak ve depola mak zahmetine dahi katlanmak istemiyorlar. Bu işi kâ mu kuruluşlarından bekliyorlar. Nitekim geçen hatta, kuru tütün ihracatçıları, dış ülkelerden gelen tekliflere cevap verebilmeleri için mal sağlanmasında Tariş'ten teminat istemişlerdir! Tariş malı hazırlayacak ve mal hazırlaya cağına dair de peşin teminat verecek, beylerimiz de ihracat yapacaklardır! Nitekim tatlı teklif üzerine, Tariş Genel Müdürü Nejat Haluluğ, «Tariş, İhracatçının şahsi değil, depo değildir» demekten ken dini alamadı. Halulu'nun söz leri şöyle: «İhracaatçılarımız, Tariş'i kendi depoları zanne diyor ve istediği an mal al mak isdıyor. Dış ülkelere mal ihraç edecek olan ihracatçı, malı önceden bizat kendisi satacıdan alır, depo eder. İhtiyacı alıcıyla birlikte, fireti ciyi ve devleti zahmetsizce kazıklamaya o kadar alışmış tır ki, ticaretin kılıfını Tariş'e yüklemeyi, kârını ise cebe atmayı normal saymak tadır.»

İKİ ÖNEMLİ GELİŞME

Amiral Orkunt'un, Amerikalıların ikili anlaşmalara da yanarak ve Türk yetkili makamlarının bilgisi dışında Adana İncirlikteki üslerinden B — 52 casus uçaklarını nasıl kaldırıp Sovyet semalarında casusluk yaptıklarının da Türklerce bir tesadüf sonunda öğrenildiğini anlatması da, CHP grubunda hayretler doğurdu. Amiral Orkunt, bu konuyu da şöyle dile getirdi:

«— Günün birinde bir Sovyet telsiz istasyonu yayınının dinlenmesi sırasında, Karadeniz üzerinde, 50 bin feet üzerinde uçan bir Amerikan Casus uçağının izlenirken düştüğü ya da düştüğü haberini aldık. Karadeniz'deki manevra hâlindeki Sovyet gemileri, uçak enkazını bulmak için olay yerine gitmişlerdi. Bunlar uçağı deniz üzerinde batmak üzereyken kanatları dışarda görmüşlerdi. Bütün bunlar olurken bir de öğrendik ki, Hükûmetimize haber vermeye bile lüzum görmeden, Amerikan Atlıncı Filosundan bir seyir ve hidrografı gemisi, Çanakkale Boğazından girmiş, Marmara'yı geçmiş ve Karadeniz Boğazından geçip açık denize çıkacak, uçağın düştüğü yere gidip Rus lardan önce, düşen ya da düşürülen uçak enkazını alacak, casusluktaki kullanılan âletleri Rusların eline geçmesini önlemeye çalışacak. Amerikan donanmasına ait gemiyi ancak Ahırkapı önlerinde durdurabildik. Montertux anlaşmasına göre, bir savaş gemisinin Boğazlardan geçişi bir takım şartlara bağlı. Şayet gemi, bu şartları yerine getirmeden Karadeniz'e açılsa, orada Sovyet gemileriyle karşılaşsa ve çatışsa, Türkiye'nin bir savaşın içine düşmesi işten değildi.»

CIA VE TOPALOGLU

Amiral Orkunt, eski bir istihbaratçı olarak, dünyanın en büyük istihbarat örgütlerine sahip Amerika Birleşik devletlerinin, CIA ünında, Milli Savunma'ya ve Dışişlerine bağlı yüzbinlerce kişi çalıştıran, milyarlarca liralık bütçeleri olan daha başka devistihbarat öğütleri olduğunu da anlatarak, «Amerikalılar bu örgütleri ve CIA vasıtasıyla, başka devletlerin otoritelerine bile istediklerini yaptırmak, istediklerini yaptırmamak gücüne sahip olduklarını da anlatarak 1967 yılında, NATO Bakanlar Konseyi toplantısında esnek strateji meselesi görüşülürken, Türk Savunma Bakanı Topaloğlu'nun, yünde yüz Türkiye'nin mentalitelerine olan üç teklifi nasıl geriye aldığını belirtti. Esnek Stratejinin NATO Bakanlar Konseyinde kabulünün NATO şemsiyesinin Türkiye'yi koruma olanaklarını geniş ölçüde artıracağı konusunda Topaloğlu'nun, bilgisizliğini ve bu konuda da şunları söyle dikten sonra, Türk delegesi olarak daha önce ileri sürdüğü itirazları geri aldığını, üstelik Brazio'nun uyarmasına rağmen açıklamıştı, Böylece, Türkiye, Amerikan teklifinin yanında yer alır durumu gelmiştir.

Orkunt, verdiği bu geniş bilginin ışığı altında, ikili anlaşmaların Türk hükümranlık haklarını nasıl zedelediğini, Türkiye'yi her an bir savaşla karşı karşıya bırakabileceğini uzun uzun anlattıktan sonra, İnönü'nün bir gün önce söylediklerinden» biraz daha farklı bir şekilde, başlangıçta siyasî literatüre «Temel anlaşma» diye geçen ama sonradan, altı satırlık uzun bir ad takılarak, temel anlaşma niteliğinden çıkartılarak, Kuzey Atlantik Andlaşmasının bir zeyli haline getirilen ve dolayısıyla Türk Anayasasına göre Meclis'lerin onayından geçirilmesi zarureti ortadan kaldırılmak istenen anlaşmayla birlikte, tek tek ikili anlaşmaların da Meclis'lerin onayından geçmesi gerektiğini, bunların bu bükümranlık haklarının zedeleyenlerinin ayıklanmasının bir zaruret olduğunu belirtti.

Orkunt, Kabibay ve Koçaş, Türk ve Amerikan Dışişleri Bakanlıkları arasında uzun müzakere ve pazarlıklar sonunda yapılan ve geçen Eylül başında yürürlüğe giren anlaşmanın, Türkiye aleyhindeki ikili anlaşmalara, şimdiye kadar olmayan bir hukukluk getirdiğini, bunun Amerikalıların da Meclis'lerin onayından kopartılan bir tâviz değil, aksine Amerikalılara verilen bir tâviz olduğu görüşünü paylaşıyorlar ve müzakerelerin Meclislerde görüşülmesini istiyorlardı.

İktidar ise, yürürlüğe koyduğu Temel Anlaşmanın onaya ihtiyaç göstermediği kanısındaydı. İnönü, Parlâmentonun onayını gerekli görmekteydi. Fakat Orkunt ve arkadaşları gibi tek tek ikili anlaşmaların parlâmentodan geçmesini, genel Başkanın benim seyip benimsemiyeceği belli değildi

★

İKTİDAR VE CIA

Türk Haberler Ajansının CHF Grubuyla ilgili haberin de de Amiral Orkunt'un konuşmasında «bugünkü iktidarın, CIA'nın isteklerini kabul et tirmeye çalışabileceği bir kadro görünüşünde olduğunu» söylediğini bildirmekte dir Aynı ajansa göre Orkunt, CIA'nın çalışma şekilleri konusunda açıklamalar yapmış, Amerika'nın çeşitli ülkelerde faaliyette bulunan doku is tihbarat teşkilâtı bulunduğu nu ve bunlardan sadece ikisi nin yıllık bütçelerinin ikişer milyardan 4 milyar dolare vardığını söylemiştir.

YOLSUZLUK, HER YANDAN FIŞKIRIYOR

(Başı S. 1'de)

masında tekâbbündeki borcun yüzde 95'i 72 saatte yıkanıp çıkıyor. Tahtalar kısa zamanda çürür. 8—10 milyon lira zarar edersiniz. Biz bu sıradığımız tamamlı C hattının onda 10 katı ucuz Istersenız Volkswagen ücreti maddeyi biz size 200 bin lira ucuza satarız» demiştir. Bu firma, maddelerin Orman Fakültesi, Teknik Üniversite, Orman Mahsulleri Araştırma Enstitüsü gibi bilhmsel kurumlardan birinde incelettirmesini istemiş, iddiaların EKT kurumuna, Türkiye Komürleri Genel Müdürlüğüne ve bunların bağlı bulunduğu Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına duyurmuştur. Ne var ki, başında Abdurkadir Unck bulunan EKT Kurumu, 8—11 milyon lira zarar iddiasına rağmen, hiçbir incelemeye lüzum görmeden işi 200 bin lira pahalı fiyat teklif eden Sunav'ın damadının firmasına vermiştir. Bel zat Firuz'un yönetimindeki Türkiye Kömürleri Genel Müdürlüğü, ihaleyi onaylamış tır. Bakan Refet Sezgin, gazetelere tüzun görmedığı işi 200 bin lira pahalı fiyat teklif eden Sunav'ın damadının firmasına vermiştir. Bel zat Firuz'un yönetimindeki Türkiye Kömürleri Genel Müdürlüğü, ihaleyi onaylamış tır. Bakan Refet Sezgin, gazetelere tüzun iddiaları yalanlamıştır Ne var ki, Bakanlığın, Teftiş Kurulu Başkanlığı, Sezgin'in yalanlamasından bir ay sonra dahi «iddiaların incelendiğini» belirtmiştir.

AP Zonguldak Milletvekili Ekmel Çetiner, konuyu AP Grubuna getirmiştir. AP Millet Meclisi Grubu aracılığıyla Başbakana bir yazılı soru vermiştir Başbakan Demirel yazılı soruya cevapsız bırakmıştır Konu, daha sonra AP Grubunda tartışılmıştır. Mazükeresi sırasında Bakan Sezgin, Meclis tahkikatı veya araştırması açılmasını dıre 'caba göstermiş ve grup kürsüsünden bu görüşü israrla savunmuştur. Hükümet üyeleri ve parti yöneticilerinin de ova katılmasıyla, teklif Grupta ufak bir oy farkıyla reddedilmiştir. «Yolsuluk yok» görüşünü savunmak üzere yöneticiler tarafından Grup Sözcülüğüne tayin edilen eski Kocaeli Milletvekili Sedat Akay, «Bu dosya sa vunulamaz» gerekcesiyle sözcülükten istifa etmiş ve cu rumu vaziyla Grup Başkanlığına bildirmiştir. Ama yöneticiler, dosyayı ille de kapatmak istediklerinden, buna al dırış etmemişlerdir. Ekmel Çetiner e, Meclis tahkikatı açılması için konuyu TBMM Birleşik Toplantısına götürmekten başka yol kalmamış tır. «Meclis Hazırlık Soruşturma Komisyonu» kurulmuş, ama içinizde gore soruşturmasını 30 gün içinde bitirmesi gerekirken, dosya, kış uykusuna yatırılmıştır. Başkanı AP'li olan ve AP'lilerin çoğunlukta bulunduğu bu komisyon ve sonraları teşkil edilen benzer komisyonlar, hiçbir iş yapmamıştır. «Biz, yolsuzlukların takipçisiyiz» diyen Demirel, yolsuzlukları böyle izlemektedir.

İddia sahibi firma, 19 Eylül 1969 tarihinde durumu, Muzaffer K. Gürsel ve A. Ergin Kılkış imzalarıyla Sayın Cumhurbaşkanına dahi duyurmuşsa da, bir sonuç alabilmiş değildir.

TİP TE YENİ YÖNETİM

(Başı S. 1'de)

ekiple çalışma durumunda dır.

Yeni ekip, dağınıklık mantarası gösteren TİP'i toparlayabilecek midir? Yeni yönetiçiler, gerek Aren, gerekse Avbar grubunda mücadele eden «proleter devrimciler» grubunda uzlaşmacı düşünemektedirler. Yeni Genel Sekreter Boran, proleter devrimcileri için, «Bunları partiyi vıkmak istiyorlar» demektedir. Avbar grubuyla da uzlaşmazlık tamdır. Bunların dışında, şimdiye kadar daha çok Avbar'a yakın sayılan Doğu grubu ile Sendikacılar grubu, parti içinde hesaba katılması gereken ikii önemli güçtür.

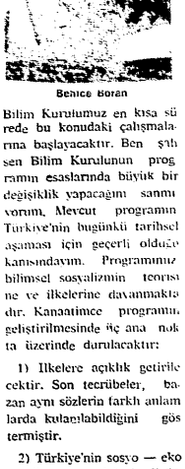

Behice Boran

Bu dağınıklık içinde, bir birlik yaratmak gerekmektedir. Yeni Genel Sekreter Behice Boran, durumu şöyle değerlendirmektedir:

«Bundan önceki Merkez Yürütme Kurulu nun aldığı kararra göre, il ve ilçe konolerinin Şubat ayı sonuna kadar tamamlanması gerekmektedir. Bu kararla bağlı olarak, il ve ilçe kongreleri tamamlanır tamamlanmaz ve en kısa sürede Büyük Kongre ve edilecektir. Zaten 1970, normal kongre yılıdır.

Kamaatimce Merkez Yürütme Kurulunuz Kongreye bir türlü tadilatı getirecektir. Tüzüğün ruhu ve esasları aynı kalacaktır. Ancak, 8 yıllık tecrübeler ve özellikle son olaylar, tüzükte bazı boşlukların mevcut olduğunu gösterdi. Getirilecek yeni tüzükmelerin, hem parti içinde fikir ve tartışma hürriyetini sağlayıcı, hem partinin bir örgüt olarak ahenkli, disiplinli ve etkin çalışmasını kolaylaştırıcı yönde olacağını sanıyorum. Bu konuda geçen Büyük Kongrede alınmış kararlar da vardır.

Parti programının da 8 yıllık bir tecrübeden sonra geliştirilmiş bir şekli Kongreye götürülmeye çalışılacaktır.

...3)Türkiye'nin sorunları ve çözüm yolları daha somut olarak, konu konu belirtilme ve çahşılacaktır.

Parti programının geliştirilmesi, muhakak ki uzun za man isteyen ve yoğun bir ça ba gösterilmesini gerektiren bir çalışmadır. Bu yüzden, bu geliştirmeleri Kongreye tam olarak götüremesek bile, program esaslarını ve program çalışması raporlarını her halde götürürüz.

Diğer parti içi sorunlara gelince, birleştirmeyi, çeşitli gruplardan çeşitli kişiler alarak bir koalisyon kurma bi çiminde anlamıyorum. Bugün bilimsel sosyalizmin ışığındaki ve program ve tüzüğümüze uygun en doğru çizgi, partiye hâkim olmuştur. Birleştirme bu çizgi etrafında üyeleri toplama biçiminde olacaktır. Kim bu doğru çizgiye gelirse onunla birlikte çahşılır.

Bunun yanında, kendilerine ilkin Milli Demokrat Devrimciler, sonra proleter sosyalistler, şimdi de proleter devrimciler diyen grup var. Bunların kümelenmeleri daha çok parti dışında olmakla beraber, partide de yansımak tadır. Bu grup bir fikir mü cadelesi yapmamaktadır. Gerek yayınlarına bakıldığında gerekse mütemadiyen isim değiştirmelerinde de görüldü ğü gibi, gayet keskin zigzaglar ve dönüşler yapmaktadırlar, Benim kanaatim bunların asıl amacının partiyi çökertmek ve tasfiye etmek olduğu dur. Ancak biz buna müsaade etmeyeceğiz.

Başta da söylediğim gibi Merkez Yürütme Kurulu ne nüz bir toplantı yaptı. Bunun la birlikte önümüzdeki aşamada faaliyetlerin, örgütlenme ve örgütü politik eyleme sokma yolunda yoğunlaşacağı kanısındayım. Bu faaliyet, Merkezle çevresel örgütler (iller, ilçeler) arasında daha düzenli ilişkiler kurulmasını ve parti içi eğitim yoluyla kadroların yetiştirilmesini gerektirecektir»

Prof. Muammer Aksoy Açıklıyor:

Süleyman Demirel'li AP, ikili anlaşmalara el süremez

«Demirel AP Genel Başkanı olmasına birkaç gün kala bile, Ereğli Demir — Çelik Baş Hukuk Müşavirine, Amerikan şirketinin çıkarına ve Türkiye'nin zararına karar alabilmesi amacıyla ziyaret üstüne ziyaret yapmıştır.»

«Demirel, kapitülasyon niteliğindeki bir ikili anlaşmanın ortaya çıkarına sığınarak, Çiğli Hava Üssü inşaatıyla ilgili bir işte Morrison firmasını vergiden ve vergi kaçakçılığı cezasından kurtarmak için, kapı kapı dolaşmıştır.»

Bugünlerde kamuoyunda, ikili Anlaşmaların memleketimiz aleyhine olan hükümlerinin düzeltileceği kanısını yaratma amacıyla, bir takım demeçler verilmekte, gösterişli toplantılar ilân edilmektedir. Kaç yıldan beri bir «yem borusu» gibi zaman zaman duyurulan vaitlere rağmen, AP iktidarının bunu yapabilmesine imkân olmadığını belirtmek istiyoruz. İkili Anlaşmalarda, Türkiye lehine, zamanla şüphesiz ki bazı değişiklikler yapılacaktır. Amma bu değişiklikler, o bütül anlaşmaları, AP iktidarı süresince, tamamen eşit üç devletin ilişkileri düzeyine ulaştıramıyacaktır. Yapılan bâzı değişiklikler de, ancak ve ancak tam bağımsızlık savunucusu güçlerin yıllardan beri vereğdiği mücadelenin psikolojik sonuçları niteliğinde olacaktır ; Bu bilinçlenmeyi hesaba katan Amerikan yetkilileri, daha akıllı hareket ederek, Türk kamuoyunu Amerika'ya tamamen düşman duruma getirmemek için, bâzı aşırı imtiyazlardan ölçülü olarak vazgeçmeleri, elbette beklenebilir. Ama bu, Amerikalıların lüzumlu gördüğü değişiklikler olacaktır ; yoksa bizim yararımızın gerektirdiği değişiklik ve düzeltmeler değil...

I. TAM BAĞIMSIZLIKTAN YANA VE YENİ EMPERYALİZME KARŞI

Ekonomik alanda geri kalmış bir ülkede, içteki sömürücü güçler ve onların müttefikleri ile birlikte, hattâ onlardan daha fazla olarak, dışa bağlılık ve böylece dış sömürü mekanizması, halkın yoksulluk ve güvensizlik içinde kalmasında büyük rol oynamaktadır. Bunun içindir ki, Türk Devletinin ve Halkının kurtarıcısı (onu geri kalmışlıktan kurtarma doğrultusunda ilk kez en büyük adımı atmış olan) Atatürk, iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı sağlayabilmenin (hatta devlet niteliğiyle yaşıya bilmenin) başta gelen şartı olarak «tam bağımsızlık» ilkesini ilân etmiş ve gerçekleştirmişti.

Atatürk'ten sonra gelenler, özellikle çok partili demokrasiyi, «ne yapıp yapıp, sandıktan çıkmanın yolunu bulmak» diye anlayanlar ve kendilerini bu sapık anlayışa kaptıranlar, bir yandan adım adım devrimlerin yok edilmesine göz yummışlar, öte yandan da bağımsızlığın her alanda kuşa çevrilmesine — bir takım mazeret ve bahaneler bularak — yine adım adım razı olmuşlardır.

İşte her alandaki bağımsızlığımızın, çeşitli ikili Anlaşmalarla ve yabancılar lehine yapılmış kanunlarla bir hayli zedelendiği DP devri sona erdikten sonra, artık yaraların her alanda sarılacağı sanılmıştı. Oysa dış sömürücülerin (yâni yeni emperyalistlerin) ve içteki sömürücü güçlerin, tam bir işbirliği ile hortlattıkları «gericiler» ve «karşı devrimciler» eliyle, devrimler yeniden dolmuş değil, kediliklerin, İkili Anlaşmaların uygulamasında ve kısmen tasfiye edilmesinde bonlenmeye başlayan olumlu dav ranışlara AP. iktidarı ile büyük bir darbe indirilmiştir.

Burada şu kadarını belirtmekle yetinmek istoriz ki, Sayın Demirel, iktidara geldiği günden beri, Türkiye'nin askeri, siyasi, adli, iktisadi, mali ve kültürel alanlarda bağımsızlığına gölge düşüren (hatta bu bağımsızlığı zedeleyen) ilişkilerde, Türkiye lehine herhangi bir düzeltme yapma çabası kendini göstermiş, bunu önlemek (hatta onun tartışma konusu olmasını engellemek) amacıyla tam bir telâş i çinde görülmemiş derecede sert anormal çıkışlar yapma yoluna sapmıştır. Oysa sayın Süleyman Demirel, daha politika hayatına atılmadan önce bile, geri kalmış ülkelerde, zamanımızda Amerika'nın ne oyunlar çevirdiğini pek iyi bilecek durumda idi. Amerika'nın, yıllardır her yerde başardığı beyin yıkama eylemleri ve dini taassubu — kendi hizmetinde çahıştırma amacıyla — körükleyişi malûmdur. Ancak, Mason olacak kadar bağnazlıktan ve hatta din sel kalıplardan uzak kalmış bir kişinin, «Amerika'nın yararına hizmet etmemek, komünistlik tir, dinsizlik'tir» gibi tekerlemelere kendini kap tıracağını ve böylece akıldışı bir davranışa sürükleneblileceğini düşünmek de, tam bir safdillik olur.

Bundan ötürü, Sayın Demirel'in, İkili Anlaşmalar ve genellikle Amerika ile yurdumuz arasındaki ilişkiler konusunda, akılla bağdaşmaz bir heyecan içinde ve tek taraflı olarak davranmasının ve açıkça Türkiye'nin lehine olan adımları bile inatla ve telâşla reddetmesinin, gerçek sebebi üzerinde durmak ve bunu ortaya koymak gerekir. Çünkü bizi burada, vatandaş veya müteahhit ya da komisyoncu sayın Süleyman Demirel'in ruh durumu, kafa yapısı ve zihniyeti değil, iktidarın başı olan bir kişinin durumu ilgilendirmektedir; ve Türk toplumunun kaderi, geniş ölçüde iktidarın başında bulunan kişinin ruh durumuna, ölçülerine, davranışlarına, değer yargılarına, hattâ her türlü ilişkilerine bağlıdır.

II. YABANCI ŞİRKETLERİ «BİZ». TÜRK DEVLETİNİ İSE «HASIM» OLARAK GÖREGELMİŞ BİR KİŞİNİN RUH VE KAFA DURUMU.

1964 — 1965'lerden bu yana toplumumuzun, tam bağımsızlık ilkesine yönelme ve böylece bütün toplumsal sorunlarını, Türk halkının yararına çözebilme konusundaki büyük talihsizliği, yabancı sermaye ile içli dışlı olmuş, yabancı şirketlerle tam bir çıkar birliği içerisi ne girmiş bir kimsenin, iktidarın başına geçmiş bulunmasıdır. Bu durumda olan bir kimsenin, yabancı şirketlere ve genellikle yabancı devletlere karşı, halkımızın ve devletimizin haklarını gereği gibi savunabilmesine, herşey den önce psikolojik bakımdan imkân yoktur: yıllarca «bizi» deyince, kafasında otomatik olarak bir parantez açıp «yâni yabancı şirket (Amerikan Şirketi)»; «hasım» deyince, yine bir parantez açarak «yâni Türk hazinesi, Türk devleti» diye düşünegemiş bir insanın, bu kavram alışkanlığından sonra, meydânde yıldırım suratiyle bir değişme olunca, «Amerikan. Sirketi» veya «Amerikan devleti» denilince, onu «karşı taraf» olarak düşünebilmesi, ruhi bakımdan kolay kolay mümkün değildir. Yabancı şirketlerin, hele Amerikan şirketlerinin ve ya Amerikan devletinin yararına olan her çözüm, onda «biz»im yararımız olarak (yâni kendisinin yıllarca «biz» diye nitelendirdiği ve böyle saydığı tarafın yararı) olarak sempati ve destek bulacaktır. Yıllarca yabancı şirketlerin, özellikle Amerikan şirketlerinin Türk devletine karşı çıkarlarını savunmuş, bu şirketlerin kârlı çıkması için Türk devletinin aşırı zararını onormak görmüş bir kişinin, Amerikan şirketlerini ve Amerikan devletini, «biz» den farklı sayabilmesine elbette imkân kalmaz. Bu, bir kafa işleyişinin ve alışkanlığının kaçınılmaz sonucudur.

İşte bu bağımlı (taraflı) oluşun yarattığı ruh durumudur ki, iktidarın başında olan kişiye, bütün dünya gazetelerinin ve bizzat Amerika'nın açıkça ilân ettiği bir gerçeği, milletvekillerinin gözlerinin içine baka baka inkar ettire bilmiş, ona Başbakan olarak yaptığı ilk konuşmada «Türkiye'de Amerikan üssü yok: onlar üs değil tesistir» dedirterek, dünyayı kendisine güldürtmüştür

Yine aynı ruh durumu (psikolojik bağımlılık) sonucudur ki, **Petrol Kanununun** Türk toplumunun ne kadar zararına ve **yalnız yabancı şirketlerin çıkarına** yapılmış olduğunu, iki kerre ikinin dört ettiği kadar kesinlikle beş yıldır ortaya koyan yurtseverler, en ağır iftiralarla suçlandırılmak istenmiş, Türkiye'nin yara rını savunan ilgililer görevlerinden atılmıştır. Sonunda bu gerçekler tamamen ispat edildiği (çoğunluğunu bizzat AP'lilerin teşkil ettiği Petrol Araştırma Komisyonu bile bunları ittifakla teslim ettiği) halde, örneğin millî petrol şirketine bir bölgede 9 ruhsatname verilmesini önleyen, ulusal egemenlikle dahi bağdaşmaz çözümün veya yabancıların rafineri kurma konusunda eşit haklar tanıyan hükümlerin değiştirilmesi yolundaki teklifler dahi, iktidarın başı tarafından hâlâ kabul edilmemiştir.

Keza aynı ruh hâleti, yurtseverliğine ve ya teneğine kimsenin en küçük bir töz kondurmıyacağı ünlü bir Korgeneralce, devletin güvenliği amacıyla «Türk ordusunun, emir kumanda ve silâh bakımından da gerekeni, ölçüde millî ordu olması» lüzumunu belirten en o lumlu bir konuşmasına karşı, Sayın Süleyman Demirel'i korkunçtan gülünce kadar uzanan bir hiddet ve telâş zinciri içinde ağır ithamlarda bulunmaya, «en ucuzundan vatan millet edebiyatına başvurarak, sindirme ve suçlama çabasına itelemiştir.

Yine Altıncı Filo'nun limanlarımıza — hiç değilse bir süre — gelmekten vazgeçmesi ve böylece yurtsever idealist Atatürk gençliğini tahrik etmemesi yolundaki inâsım isteğin, akıl durdurucu bir takım korkunç tertiplerle ve cinayetlerle karşılanması dahi, aynı zihniyetin ve psikolojik durumun kaçınılmaz sonucu olarak, normal sayılabilmiştir.

Gerçekten sayın Demirel, Amerikan şirketi temsilcisi ve bâzı yabancı şirketlerin komisyon cusu olarak, **Türk devletini ve hazineyi yıllarca hasım olarak görmüş**, Türk halkının ve devletin adına sözde müteahhit Demirel çıkarına değil, Amerikan şirketleri çıkarına da, onbinlerce, yüzbinlerce, milyonlarca, hatta on milyonlarca lira kaybetmesini **normal saymıştır. Bu görüş, düşünüş ve çabalar**, zamanla onda, elbette ki bir **alışkanlık, bir huy ve bir zihniyet** yaratmıştır.

BAZI ÖRNEKLER

Bu görüşümüzün doğruluğunu, söz götürmez birkaç örnekle perçinlemek isteriz:

Önce yanlış anlamlara meydan vermemek için belirtelimki, Sayın S. Demirel'in, Türk Devletini ve hazineyi zarara uğratmak pahasına çıkar sağlaması, muhakkak surette Amerikan şirketleri veya başka yabancı şirketler lehine olmaktadır, diyemeyiz. AP Genel Başkanı, başh başına bir müteahhit olarak da, since bir takım metodlarla, hasmı olan hazineyi kanunun ruhuna aykırı surette zararlı çıkarmayı maharetle başarabildiğini ve bu gibi fırsatları kaçırmadığını, örneğin Orta Doğu Teknik Üniversitesi içme suyu tesisleri işinde ispat etmiştir. Üniversite lehine tanınan gümrüksüz ithalâtı, kendi lehine çevirmesini ve hatta bunu meşru göstermeyi de(tavan)ı bir CHP lideri geleninden almasını dahi başarabilmiştir. (1) (2).

Sayın müteahhit ve komisyoncu Demirel'in, yabancı şirket temsilcisi olarak, yabancı şirketlerin lehine ve dolayısiyle kendi çıkarına hareket ederken, Türk ekonomik nayatına veya hazineye zarar vermeyi normal karşılamasına ise, sık sık rastlamaktayız. Örneğin, Demirel'in Baş bakan Yardımcılığı sırasında işinden uzaklaştırılan Ankara Çimento Sanayii A.Ş.'nin eski Müdürü Yüksek Mühendis Vedat İlalan'ın Danıştâ'da açmış olduğu dâvâ dilekçesinde de (3) belirtildiği üzere, sayın Demirel, fabrikanın yurt içinde 3 milyon liraya mal edebileceği boruları, Revizione Constructione Machine adlı İtalyan firmasının Türkiye'deki mümessilinin komisyoncusu olarak, 9 milyon liraya satmayı çok istemiş, fakat İlalan'ı bir türlü rızı edememişti. (4)

Sayın Demirel'in Amerikan petrol şirketi Mobil ile, özellikle onun müdürlerinden «Üstad-ı Âzam» Egeran ile yakın ilişkisi, ve bu kişinin Demirel'in Masonluğunu inkâr konusunda sözgimleri sırasında uydurma bir belge vermek suretiyle kendisine ne büyük yardımda bulunduğu, hemen herkesçe bilinen gerçeklerdendir. Bir başbakanın, kendisinin seçimi kazanmasına ciddi surette hizmet eden bu gibi yardımları unutabilmesine, elbette ki imkân yoktur. Kaldı ki, Amerikan petrol şirketlerinin, kapalı, hatta açık para yardımlarının, Amerikan başkanlık seçimlerinde dahi korkunç bir düzeye ulaştığını, bizzat Amerikan kaynakları (özellikle «Fortune» dergisi) kanıtlarıyla ortaya koymak tadır.

Ereğli Demir — Çelik Fabrikalarının temel kazıklarını çakma işini üzerine alan Morrison firmasının, sonradan birçok bahanelerle Türk devletinden — hem de döviz olarak transfer edilmek üzere — 81 milyon lira tazminat istediği ve bu talebi, israrla temsilcisi sayın Süleyman Demirel'in, yürüttüğü de malûmdur. Hakem Heyeti, Türk milletince ödenmesi istenen bu paranın, sadece 7 milyonunu hakkı görmüştür ki; o kısmı ödemeye hazır olduğunu, Ereğli Demir — Çelik zaten bildirmişti.

Şimdi, Türk halkının 74 milyon lirasının haksız olarak Amerikan Morrison şirketine aktarılmasına gönlü razı olabilen ve hattâ bunun için büyük çabalar sarfeden bir kişinin (yâni Sayın Demirel'in), «Amerikan şirketleri ve Amerikan devleti lehine olan İkili Anlaşmaları tasfiye etme çabası» içine girmesine, Amerikayı ve Amerikalıları kayıran Türk egemenliğiyle bağdaşmaz çözümleri, zararlı anlaşmalar olarak nitelendirmesine, hele kişisel bütün sakıncaları dahi göze alarak mücadele etmesine, psikolojik bakımdan (ruhen ve manen) imkân var mıdır? O temsilci sayın Demirel ki, AP Genel Başkanı olmasına bir kaç gün kala bile, Amerikan şirketinin çıkarına ve Türkiye'nin za

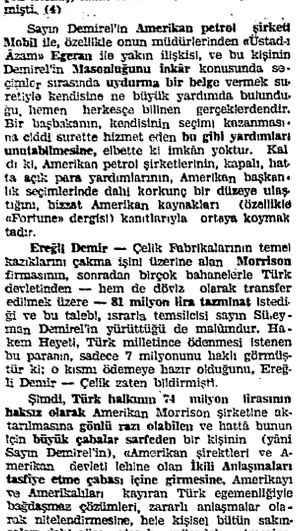

rarına karar alabilmek amacıyla Ereğli Demir — Çelik Baş Hukuk Müşavirine ziyaret üstüne ziyaret yapmıştır.

YENİ BİR ÖRNEK DAHA

Amerika ile memleketimiz arasında 1954 yılında yapılmış (6426 sayılı kanunla tasdik edilmiş) ve bir tür mali kapitülasyon çözümleri öngören bir Vergi Muafiyeti Anlaşması vardır. (Bak : Sicilli Kavanin, cilt : 35, s. 818 — 829). Yurdumuzda Amerika lehine inşa edilen üslerin, ülkemiz ve halkımız için yarattığı büyük tehlike ve egemenliğimizi, bağımsızlığımızı göl gelmesi bir tarafa ; bu anlaşma, bir de üslerin inşa eden ve Amerika Birleşik Devletleri tarafından finanse edilen Amerikan uyruklu müteahhitleri, vergi dışı bırakmaktadır. Bu Amerikan şirketlerinin bâzı işleri ikinci müteahhitlere devretmesi halinde, Amerikan uyruklu ikinci müteahhitler de vergi vermeyeceklerdir. Bu çöğümün, millî egemenlikle bağdaşmazlığı ve kapitülasyon hükümlerinin bir tür hortlayışı anlamına geldiği şüphesizdir.

Şimdi iktidarın başı ve AP Genel Başkanı sayın Süleyman Demirel'in, bu anlaşmalara kar şı mücadele açmasını beklemeye imkân ve ihtimal var mıdır? Aslâ! Zira Amerikan şirketi temsilcisi tüccar sayın Süleyman Demirel, uzun süre, bu hükmün sâdece mevcut kötü hâliyle kalmasına razı olmakla yetinmemiş, onun kap samının genişletilmesini, TÜRK UYRUKLU İKİNCİ MÜTEAHHİTLERİN BİLE, bu işlerle ilgili kazançlarından ötürü Türk Devletine vergi ödenmesini, yâni hükmün tam ve karmerli bir kapitülasyon hükmü hâline gelmesini (kapitülasyon niteliğini daha da arttırmasını) istemiş; hattâ bu sonuca ulaşabilmek için, çeşitli mercilere başvurmuş ve vurdurmuştur. Üç avukat yerdımıyla bu tezin savunulmasını sağlamış, hattâ Vergi Temyiz Komisyonuna duruşma gününü şahsen gitmiş; ve bir Türk şirketinin yaptığı işler sonucunda verilmesi gereken 30 bin liraya yakın vergi ile 90 bin liraya yakın vergi kaçakçılığı cezasından Morriscon Knudsen Construction Company Inc'i, ikili anlaşmanın arkasına sığınarak kurtarabilmek için yoğun bir çaba sarfetmiştir. (Hem de Çiğli Hava Üssü inşaatı ile ilgili kârlar söz konusudur!...)

Vergi Temyiz Komisyonu, bu vergileri affetme yoluna gitmişse de, Danıştay'ın ilgili Daresi, ittifakla verdiği kararla, bir kapitülasyon ayrıcalığı niteliği taşıyan bu anlaşmayı, kendi ruhuna ve açık hükümlerine aykırı olarak Türk Devletinin daha da aleyhine uygulama teşebbüsünü reddetmiştir : Anlaşmanın, Amerikalılarla işbirliği yapan (işbirlikçi) Türk şirketleri ve ya şahısları lehine dahi vergi muafiyetini öngören, dörtbaşı mâmur (tam) bir kapitülasyon anlaşması biçiminde manalandırılmasını, anlaş manın çeşitli hükümlerine ve ayrıca ruhuna dahi aykırı bulduğunu belirtmiştir. Sayın Demirel'in şahsen de takip ettiği bu vergi muafiyeti işi, Vergi Temyiz Komisyonunda konuşulurken (29 Eylül 1963), onun AP Genel Başkanlığına bir yıl kadar bir zaman kalmışlı, (Hattâ Morrison Mal Müdürlüğü, çarpık Anlaşma ile dahi bağdaşmaz bu vergi muafiyeti iddiasını reddettirmek için Danıştay'a başvurduğunda (6 Ocak 1964), yâni Morrison şirketinin hazineden kopardığı 120 bin liranın üzerine oturduğunu sandığı günlerde, Demirel ile AP Genel Başkanlığı arasında, sadece 10 buçuk ay vardı. Şirket vekilleri, Danıştay'a cevap vererek kapitülasyon anlaşmasının hükümlerini, Türkiye'nin daha da aleyhine olan bir yorumlama ile genişletmesini Danıştay'dan istedikleri zaman ise (Mart 1964), Demirel Genel Başkanlığa çok yak laşmıştır.)

Morrison temsilcileri, Danıştay'ın verdiği kararа razı olmayarak, kararın düzeltilmesini talep, yâni kapitülasyonun genişletilmesinde ısrar etmişlerdir (30 Aralık 1964). Danıştay Dördüncü Dâvâ Dairesi, üyelerinden bir kısmı değiştiği halde, memleket için pek zararlı bu isteği, yine oy birliği ile (18 Şubat 1965'te) reddetmiştir. (5)

İşte AP Genel Başkanı, Türkiye Cumhuriyeti Başbakan Yardımcısı olduğu günlerin eşiğinde bile, Türkiye aleyhine yapılmış yeni tür kapitülasyon anlaşmalarının kapsamlarını, yabancı şirketler lehine ve Türkiye aleyhine genişletmek çabası içinde bulunmaktaydı. Milletlerarası büyük sermaye ile bu kadar içli dışlı ve tam bir çıkar ortaklığı içinde bulunan bir eşadamının Genel Başkan seçmesi, AP Kurultayı için affedilmez ulusal ve toplumsal bir günahtır,

Ekonomik yönden geri kalmış ve bağımlı duruma düşmüş, hattâ her alandaki bağımsızlığı, bir süper devletin ilişkileri yüzünden ciddi ölçüde gölgelenmiş bir ülkede, bir kişinin, gerek lerle olağanüstü nitelikleri (meziyet leri) bulunsa bile, sırf «Türkiye'de nüfuz sahibi büyük devlet ve onun şirketleri ile içli dışlı durumda olması», onun işlerine eteğinin bulaşmış bulunması», kendisinin yetkili makamlara (karar mevkilerine) asla getirilmemesi için yeter sebep sayılmak gerekir. Bizde ise tam aksi olmuştur. Adalet gazetesi, Demirel'in Türk toplumu ve Devleti bakımından bu en zayıf tarafını, bir tercih sebebi olarak ilân edebilmiş; ve AP Kurultayı da, sırf bu nedenle (ve Amerikan çevrelerinin ve CIA'nin yoğun faaliyeti sonucu) sayınS. Demirel'i, AP Genel Başkanı yapma yoluna gitmiştir. O gün kadar politika çevrelerinde ismi hiç duyulmamış, yâni siyasi hayatı sıfıra olan bir kişiyi, geleceğin Başbakanı sandalyesine oturtmuştur.

Bakınız Adalet gazetesinin tanıtma ve reklâm yazısının can alıcı cümlesi ne diyor : «Türkiye'nin geniş halk kitleleri, Süleyman Demirel'i henüz siyasî şahsiyet olarak tanımıyorsa da, Türk iş hayatı, geniş yatırım sahaları, yabancı muhitler, bilhassa tahsilini yaptıktan sonra mevcut işlerini iş mümasebetleriyle bütbüttün arttırdığı Birleşik Amerika, Başkan Johnson dâhil, bütün siyasî mehafil ve büyük iş müessesele ri, bu başarılı, yüksek bilgili ve yapıcı insanı, çok yakından tanıyor.»

Bu kadar olumsuz bir reklâmın, seçilme için yeter sebep sayılabildiği bir ortamda; böyle ce iş başına gelen kişinin, işini «işadamı» metodları ve zihniyetiyle yürütmesi de, en olağan bir sonuçtur. Affedilmez günah hatta suç, asla sayın Demirel'de değil, onun bu niteliklerini (zaaflarını) bile bile iş başına getirenlerdedir.

SONUÇ

Özetlersek : Görülüyor ki, sayın Demirel, işini yürütürken, yalnız kanunların başka amaçlarla koyduğu hükümleri (Orta Doğu Üniversitesi işinde olduğu gibi) kendi lehine işletmenin yolunu bulan bir maharetli «işadamı» değil; sâdece yabancı şirketlerin, Türk ekonomisi (ve devlet hazinesi) zararına olarak, aşırı tazminat veya kârlar sağlamasını savunan (Italyan şirketinin 6 milyonu ve Morrison şirketinin 74 milyonu gibi) bir «işbirlikçi» değildir. O, aynı zamanda, Türkiye'de Amerika hesabına üsler sürdürülmesinde iş hayatı bakımından çıkarı olmuş (Çiğli hava meydanının Morrison şirketi tarafından inşa edilmesi gibi) ve hatta Türkiye aleyhine kabul edilmiş bir kapitülasyon hükmünün anlaşmadakinden daha da geniş hâle getirilmesinde ekonomik çıkarı bulunmuş ve bu nedenle de kapitülasyon hükmünün genişletilmesi için çabalar sarfetmiş bir «ikili anlaşma savunucusu ve faydalanıcısı» dır.

İşte bu nedenle, İkili Anlaşmaların, sayın Süleyman Demirel'in Başkan olduğu bu iktidar zamanında, Türkiye için olumlu bir düzeye ulaşmasında, iktidarın herhangi ciddi bir çabası n, hele mücadelesini düşünebilmek, hayallerin en hamı olur. İkili Anlaşmalar, ancak ve ancak «tam bağımsızlık» ilkesini Atatürk gibi anlayan, yabancı süper devletle bugün ve geçmişte bağlantısı bulunmayan ve ona yahut Komer gibi Temsilcilerine gerdan kırımıyan kişilerin çabalarıyla düzeltilebilir. Aksini iddia, masaldır; aldatmacadır.

Yukardaki açıklamalarla, «S. Demirel AP Genel Başkanı olmasaydı her şey yoluna girerdi. Türk halkı, kendisini iç ve dış sömürüden, yoksulluktan ve her alandaki geri kalmışlıktan kurtaracak, gerçekten halkçı bir yönetime kavuşulurdu» demek istediğimiz, sakın düşünülmesin. Ne biz, toplumsal olaylara sırf kişisel açıdan bakacak kadar safdiliz; ne de Demirel'i böylesine kudretli sayacak kadar yanlışı içindeyiz. O olmasaydı ve olmasa, şüphesizki, «içeride gerici ve sömürücü güçler ittifakı» yine de bir başka Süleyman Demirel'i bulup çıkarır dı. Ve iktisadi bakımdan bağlı durumda oluşumuz, Amerika'ya, başka yöneticileri de «Süleymanlaştırma» olanağını verirdi ve verir. Fakat, «geçmişinde dev güçlerle çıkar ilişkisi içinde bulunan yöneticilere»in, toplumumuza daha da zararlı olacağı şüphesizdir; işte yazımızla bunu belirtmek istiyoruz. Amma «sadece Türk halkının ve Türk Devletinin yararından» yana olan ve hele tam bağımsızlığımıza saygı gösterilmesini titizlikle sağlayacak bir yönetime kavuşma»nın, ancak ve ancak iktidarın oligarşik yapısının (oligarşik niteliğinin) sona ermesiyle (yani halkın gerçek temsilcilerinin iktidara gel mesiyle) mümkün olabileceği kanısındayız. Ve bugüne kadar çeşitli toplumlardaki deneyler de ,bunu isbatlamıştır.

---

(1) Sayın Süleyman Demirel'in, devlet adamı olarak değil, fakat insan olarak gerçekten bazı iyi nitelikleri vardırkı, bunlardan, bir tanesine burada dokunmak isteriz: Kendisine yapılan iyilik, kimden ve hangi partinin mensubundan gelirse gelsin, bunu nutmayan, nankörlükten daima uzak kalmış bir kişi olduğu anlaşılmaktadır: Gerçekten bu o layda da kendisinin, kanun ve hukukun ruhuna tamamen aykırı olarak (hazine aleyhine) gümrük muafiyetinden faydalanmasını «meşrulaştıran» (!) bu CHP ileri gelen Doçentin-ki şimdi Profesör ve Parti Genel Sekreter Yardımcısı olmuştur — sözü geçen iyiliğini asla unutmamış: Başbakan olunca, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mütevelli Heyeti üyeliğinden, tarafsız ve partisiz Profesörleri bile attığı (ve yalnız kendisini kesin olarak destekleyecek kişileri bıraktığı) halde: CHP de başa göreşen bu Doçenti, mütevelli heyeti üyeliğine yeniden atayarak şükran borcunu ödemiştir. Ve yine yeri gelmişken belirtelim ki, bugün CHP'nin, uydurma doktrincisi payesine de ulaşmış bir kişi, sempatiklik bakımdan olduğu gibi yabancı şirketler sayesin de milyoner olma bakımından da, sayın Demirel'le boy ölçüşecek durumdadır (eğer onu geçmezse), Parti sayesinde her yıl yuvarlak hesap yüzbin liralık, bir ek gelir sağlama yolunu bilme ve bulma bakımından ise, Demirel'e ders verecek marifetler sahibidir. Üstelik bu derece para peşinde bir kişi olduğu halde, siyasî hayatta zaman zaman puvan toplama amacıyle «sosyalist» ilgi de kimseye bırakmayarak, samimiyetsizliğin ve kavram sahteciliğinin de başarılı örneklerini vermektedir.

(2) Bu konuda bak : **YÖN**, sayı : 96 - 29.1.1965, Yılın İfşaatı : S. Demirel nasıl milyoner oldu?..»

Ayrıca : «Müteahhit mesleğinin niteliklerinden faydalanarak açıktan y milyon lira avantaj sağlamıştır. Meselâ İhale, inşaat için gerekli ithal malzemesinin vergi ve gümrük resmine tabi olacağı belirtilerek yapıldığı halde, Demirel, Devlete muafiyeti gerekçesiyle vergi ve resmî geri almıştır. Hazineden alınan bu para, Üniversiteye değil, Demirel'e gitmiştir» (Bak. Avcıoğlu, Türkiye'nin Düzeni 4. baskı s. 506.)

(3) ki bu dilekçe sayın Vedat İlalan'ın sözlerine dayanılarak tarafımızdan kaleme alınmıştır.

(4) Aynı konuda bak : Avcıoğlu, Türkiye'nin Düzeni 4. bası s. 505 — 506

(5) Bu olay, sayın Demirel'in Danıştay kararlarından niçin hoşlanmadığını; ve Anayasa'nın 132 inci maddesinin açık hükmüne rağmen, bir çok Danıştay Kararını kâğıt üzerinde bırakmak gibi — hiç bir hukuk devletinde tesavvur edilemiyecek — bir tutumun içine nasıl olup da düştüğünü kavramamız bakımından da, ışık tutucu niteliktedir canımız.

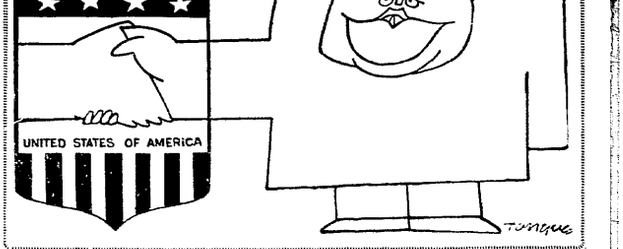

ATATÜRK DİYOR Kİ

«Tenzimatın açtığı serbest ticaret devri, Avrupa rekabetine karşı kendisini savunamıyan ekonomimizi bir de iktisadi kapitülasyon zinciriyle bağladı. İktisat alanında bizden çok kuvvetli olanlar yurdumuzda bir de imtiyazlı durumda bulunuyorlardı. Gelir vergisi vermiyorlardı. Gümrüklerimizi ellerinde tutuyorlardı. Rekiplerimiz bu suretle gelişmeye elverişli sanayimizi de mahvettiler. Ekonomik ve malî gelişmemizin ve ilerlememizin önüne geçtiler.»

Atatürk (1.3.1922)

★

«Kapitülasyonların Türk milleti için ne derece nefret edilecek birşey olduğunu size anlatamam. Bunları başka bicim ve adlar altında gizleyerek bize kebul ettirmeye muvaffak olacaklarını düşünenler ve hayal edenler, bu konuda pek çok aldanıyorlar. Zira, Türkler kapitülasyonların devamının kendilerini pek az bir zamanda ölüme sürükleyeceğini pek iyi anlamışlardır. Türkiye, esir olarak mahvolmaktansa, son nefesine kadar mücadeleye ve savaşmaya azmetmiştir.»

Atatürk (25.12.1922)

★

«Bugün için düşündüğüm birçok şey, kapitülasyonlardır. Maddeten, fiilen kanla kaldırılmış olan kapitülasyon'ların bir daha dirilmemek üzere yokluğa gömülmesini sağlamaktır. Ticaret hamızın da, sanayimizin de, her tür ekonomimizin de gelişmesi ve yükselmesi, ancak bununla mümkündür. Bugüne ait olan bu cihet sağlandıktan sonra; yarına ait olan bu cihet sağlandıktan sonra; yarına ait olan Türkiye ticaretinin dünya ticareti ile rekabet edebilmesi için düşünecejimiz ikinci iş, ihracat ve ithalâtımızda erişilik eden ticareti yabancıların elinden kurtarmaktır.»

Atatürk (20.3.1923)

★

«Bizi iktisadi hayatımızı geliştirme, böylelce refaha ulaşma amacına varmaktan alıkoyan iki kuvvet vardır: Biri dış düşmanlardır. Bunlar bizi, bir sömürge haline koymak için ilerlememizi iste meyenlerdir. Fakat bizim için bunlardan daha zararlı, daha öldürücü bir sınıf daha vardır :O da içimizden çıkması muhtemel olan hainlerdir.»

(Atatürk (18.3.1923)

★

«Ülkemizin ve ulusumuzun başına gelmiş olan bunca felâketler, hiç şüphe etmemelidir ki, bu gâfil insanların memlekttin talih ve iradesini ellerinde tutmuş olmalarından ileri gelmiştir.»

(Atatürk (22.9.1924)